

κα. φ. η. μ. ο. ν. ζ. η. λ. α.

ΙΣΤΟΡΙΑ Ν. Π.
ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΟΡΚΩΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ

ΚΑΙ ΗΘΙΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓ. Γ. ΚΑΣΙΜΗ

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ Ο. ΠΑΔ. ΜΗΔΗΣ •

ΟΔΟΣ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΑΡΙΘ. 23

1885

EΙΣΑΓΩΓΗ

Επειδή το παρόν έργο αποτελεί μια προσπάθεια να παρουσιαστεί ολόκληρο το πεδίο της παιδαγωγικής και της ψυχολογίας, είναι αναγκαίο να γίνει μια εισαγωγή στην μελέτη του. Η παιδαγωγική και η ψυχολογία είναι δύο επιστήμες που έχουν μια στενή σχέση και η μελέτη της μιας χωρίς την άλλη είναι αδύνατη. Η παιδαγωγική είναι η επιστήμη που ασχολείται με την εκπαίδευση και την αγωγή, ενώ η ψυχολογία είναι η επιστήμη που ασχολείται με την ψυχή και τον νου. Η παιδαγωγική και η ψυχολογία είναι δύο επιστήμες που έχουν μια στενή σχέση και η μελέτη της μιας χωρίς την άλλη είναι αδύνατη. Η παιδαγωγική είναι η επιστήμη που ασχολείται με την εκπαίδευση και την αγωγή, ενώ η ψυχολογία είναι η επιστήμη που ασχολείται με την ψυχή και τον νου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐπὶ τῆς γῆς κατοικοῦν πολλοὶ ἄνθρωποι· δὲν ἔχουν ὅμως ὅλοι οὔτε τὴν ἰδίαν γλῶσσαν, οὔτε τοὺς ἰδίους νόμους, οὔτε τὴν ἰδίαν θρησκείαν, οὔτε τὰ αὐτὰ ἦθη καὶ ἔθιμα. Διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι κατοικοῦν ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἀποτελοῦν ἓν ἔθνος, ἀλλὰ πολλὰ καὶ διάφορα.

Οὐδὲν ἔθνος, ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι σήμερον, ἔμεινεν ἡσυχον, οὐδὲ ὅπως ἦτο, ὅτε ἀνεφάνη, διότι διὰ πολλὰς αἰτίας ἦλθεν εἰς πολέμους μὲ ἄλλα· τὸ ἓν προσεπάθει νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ ἀρπάξῃ τὴν χώραν τοῦ ἄλλου· ἕνεκα τούτου ἔγειναν πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι πόλεμοι μεταξὺ τῶν ἔθνων.

Ποῖοι πόλεμοι ἐγένοντο, πῶς ἐτελείωσαν, ποῖοι ἐφάνησαν μεγάλοι ἄνδρες εἰς ἕκαστον ἔθνος, τοῦτο τὸ μανθάνομεν ἐκ τῆς ἱστορίας.

Τὰς ἱστορίας δὲ τῶν ἔθνων, τὰς ἔγραψαν οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἔζων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγένοντο τὰ μεγάλα συμβάντα. Εἰς ὅποιον δὲ ἔθνος δὲν ἦσαν γνωστὰ τὰ γράμματα, κατὰ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγένοντο τὰ μεγάλα συμβάντα, ἐκείνου δὲν γνωρίζομεν καλῶς τὴν ἱστορίαν. Κάτι τι ὅμως καὶ περὶ αὐτῶν γνωρίζομεν, διότι μετεδίδοντο ἀπὸ στόματος εἰς στόμα τὰ συμβάντα, οὐχὶ ὅμως ὅπως ἔγειναν ἀλλὰ κάπως ἡλλοιωμένα.

Εὐτυχῶς τὰ γράμματα τὰ ἐγνώριζον εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος πρὸ δύο χιλιάδων ἑπτακοσίων σχεδὸν ἐτῶν, διὰ τοῦτο εἶνε γνωστὴ ἡ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς ἐπο-

χῆς ἐκείνης. Τὴν ἱστορίαν λοιπὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους θὰ διηγηθῶμεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο.

1. ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος κατῴκει εἰς τὸ Νότιον μέρος τῆς Εὐρώπης, εἰς χώραν ἣ ὁποία ὀνομάζεται Ἑλλάς.

Οἱ πρῶτοι Ἕλληνες δὲν ἐγνώριζον οὔτε τέχνας οὔτε γράμματα· κατῴκουν διεσκορπισμένοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κατ' ἀρχὰς κατῴκουν εἰς τὰ σπήλαια, καὶ ἔτρωγον χόρτα καὶ καρποὺς τῆς γῆς καὶ ἐψημένα κρέατα, καὶ ἐνεδύοντο δέρματα ζῶων· μετὰ ταῦτα ὅμως ἡ Θεὰ Δήμητρα, ἀφ' οὗ ἦλθεν εἰς Ἐλευσίνα, τοὺς ἔμαθε νὰ καλλιεργοῦν τὸν σῖτον, τὴν κριθήν, τὴν βρώμην καὶ τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα τὰ λέγομεν **Δημητριακοὺς καρποὺς**. (*Καλῶς λέγουσιν οἱ γάσκοι τὴν γεωργίαν μητέρα εἶναι τῶν ἄλλων τεχνῶν.*) Μετὰ ταῦτα ἔμαθον μερικὰς τέχνας ἀλλὰ ἀκόμη ἐζῶν ὡς ἄγριοι. Ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον ἐξημερώθησαν, ἔκτισαν πόλεις, ἔμαθον πολλὰς τέχνας, καὶ ἀπετέλεσαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος δὲν ὀνομάζοντο Ἕλληνες, ἀλλὰ *Πελαγοί*. Οἱ Πελαγοὶ λέγουν, ὅτι ἔκτισαν οἰκοδομὰς καὶ τείχη μὲ μεγίστους καὶ ἀπελεκήτους λίθους. Τοιαῦτα τείχη μὲ πολὺ μεγάλους καὶ ἀπελεκήτους λίθους σώζονται εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὴν Τυρινθα. Διὰ νὰ δύνανται οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι νὰ σηκώνουν τόσον μεγάλους λίθους, καὶ νὰ τοὺς θέτουν τὸν ἕνα ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον, καὶ νὰ κτίζουν τείχη καὶ οἰκοδομὰς, θὰ εἶπη ὅτι ἦσαν δυνατώτατοι. Τὰ τείχη αὐτὰ λέγονται καὶ *Κυκλώπεια* τείχη, διότι οἱ Ἕλληνες λέγουν ὅτι τὰ τείχη

ἐκεῖνα τὰ ἔκτισαν γίγαντες, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο Κύκλωπες. Ἐλέγοντο δὲ Κύκλωπες διότι εἶχον ἓνα μόνον ὄφθαλμόν κυκλοτερῆ εἰς τὸ μέτωπον.

Κατόπιν ὠνομάσθησαν Ἕλληνες ἀπὸ τινος, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Ἕλληρ, καὶ ὁ ὁποῖος ἦτο υἱὸς τοῦ Δευκαλίωνος.

2. ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΞΕΝΟΙ ΕΛΘΟΝΤΕΣ ΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑ.

Ἡ Ἑλλάς κεῖται πλησίον τῆς Ἀσίας, Ἀραβίας καὶ Αἰγύπτου, διὰ τοῦτο γρήγορα ἤλθεν εἰς σχέσεις μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῶν μερῶν ἐκείνων. Οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων, φαίνεται ὅτι ἐγνώριζον τὴν τέχνην τοῦ νὰ κατασκευάζωσι πλοῖα, καὶ πολλὰς ἄλλας τέχνας. Ὅτε δὲ ἤρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα χάριν ἐμπορίου ἐδίδασκον καὶ τοὺς Ἕλληνας ὅτι ἐκεῖνοι ἐγνώριζον. Πολλοὶ δὲ σοφοὶ ἄνθρωποι τῶν τόπων ἐκείνων ἠναγκάσθησαν νὰ ἔλθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ διαφόρους λόγους, καὶ νὰ μείνωσιν εἰς αὐτήν, διότι ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα εὐφορος καὶ λαμπρά. Τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ὄχι μόνον δὲν τοὺς ἔβλαπτον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπεριποιῶντο διότι ἐνόησαν ὅτι θὰ ὠφελοῦντο πολὺ ἀπὸ ἐκείνους τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἦσαν πολλοὶ, ἐπισημότεροι δὲ ὁ Κέκρωψ καὶ ὁ Κάδμος.

α. Κέκρωψ.

Ὁ Κέκρωψ, λέγουν ὅτι ἦτο ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἦτο δὲ ἄνθρωπος σοφός· ἐπειδὴ εἰς τὴν πατρίδα του ἔγειναν ταραχαί, ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατόκησεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, μὲ πολλοὺς ἄλλους φίλους καὶ ὀπαδοὺς του.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς τότε ἦσαν ἄγριοι, κατόκουν εἰς τὰ δάση ἐσκορπισμένοι, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν οὔτε τέχνας οὔτε γράμματα οὔτε τίποτε ἄλλο. Ὁ Κέκρωψ τοὺς

ἔπεισε νὰ συναθροισθῶσι καὶ νὰ κτίσουν πόλεις, τοὺς ἐδίδαξε διάφορα χρήσιμα πράγματα, τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, ἐλαίας, καὶ νὰ κατασκευάζωσι μαλλίνα ὑφασματα ἀπὸ τὰ μαλλιά τῶν προβάτων τοὺς ἀνέπτυξε τὰς εὐκολίας καὶ τὰ καλὰ τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν κατοικοῦν πλησίον ὁ εἰς τοῦ ἄλλου, καὶ πόσον εὐτυχεῖς θὰ εἶνε, ἐὰν δὲν βλάπτουν ὁ εἰς τὸν ἄλλον· συνέστησε δὲ καὶ τὸ περίφημον καὶ δικαιοτάτον δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ ὁποίου ἡ δικαιοσύνη ἔμεινε ξακουσμένη εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

β'. Κάδμος.

Ἄλλος ἐπίσημος ξένος ἦλθεν ἀπὸ τὰ παραλία τῆς μικρᾶς Ἀσίας ὁ Κάδμος· ὁ Κάδμος ἦλθε ἀπὸ τὴν Φοινίκην τῆς Ἀσίας. ὁ Κάδμος πολὺν χρόνον ἐγυρίζε διὰ νὰ εὔρη τὴν ἀδελφὴν του Εὐρώπην, ἐπειδὴ ὅμως δὲν τὸ κατώρθωσε, μετέβη εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἵνα ἐρωτήσῃ περὶ τῆς ἀδελφῆς του. Τὸ μαντεῖον τοῦ εἶπε:

«Τὴν ἀδελφὴν μὴ ζητεῖ πλέον, διότι διὰ σὲ ἀπωλέσθη. Σὺ ἀκολούθει τὴν ἱερὰν ἐκείνην βοῦν, ὅπου δὲ ἐκείνη κουρασθεῖσα ἠθέληεν ἀναπαυθῆ, ἐκεῖ σὺ θεμελίωσον πόλιν.»

Ἠκολούθησεν λοιπὸν ὁ Κάδμος τὴν ἀγελαδα, καὶ ὅτε ἔφθασεν αὕτη εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐκάθισε διὰ νὰ ἀναπαυθῆ ἐπὶ χλόης. Ἐκεῖ ὁ Κάδμος ἀπεφασίσει νὰ κτίσῃ πόλιν, καὶ πρὸς τοῦτο ἔκτισε ἀκρόπολιν ἢ ὁποῖα ἐλέγετο Καδμεία. Ὁ Κάδμος ἔφερεν ἐκ τῆς Φοινίκης καὶ τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ ὁποῖα ἦσαν κατ' ἀρχὰς 16 ἦτοι α β γ δ ε ι κ λ μ ν ο π ρ σ τ υ, κατόπιν ἄλλοι σοφοί, ὡς ὁ Παλαμήδης, προσέθηκαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ἄλλα 8 ἦτοι ζ ξ ψ θ φ χ η ω, καὶ ἐγένεον 24.

γ'. Ὁ Πέλοψ.

"Ἄλλος ἐπίσημος ξένος ἦτο ὁ Πέλοψ, ὁ Πέλοψ κατώ-
κνησεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἐκ τοῦ Πέλοπος δὲ ὠνομάσθη
Πελοπόννησος, ἐνῶ πρότερον ἐλέγετο Ἀπία.

Αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἐπισημότεροι ξένοι, οἱ ὁποῖοι ἤλθον πρό-
τριῶν χιλιάδων ἐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐσύστησαν πό-
λεις, ἐδίδαξαν τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα. Τοὺς ἀνθρώ-
πους τούτους ὀφείλομεν νὰ τοὺς εὐγνωμονῶμεν διότι πολλὰ
μᾶς ἐδίδαξαν.

3. ΗΡΩΕΣ ΕΛΛΗΝΕΣ.

α. Ἡρακλῆς.

 Πλὴν τῶν ξένων, καὶ Ἕλληνες ἐγεννήθησαν κατὰ τὴν
παλαιότατην ἐκείνην ἐποχὴν, οἱ ὁποῖοι ἐδόξασαν καὶ δοξα-
ζοῦν ἀκόμη τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Τοιοῦτος Ἕλληρ ἦτο ὁ
Ἡρακλῆς.

Ὁ Ἡρακλῆς ἐγεννήθη εἰς τὰς Θήβας τῆς Βοιωτίας.
Ἀπὸ τῆς μικρᾶς του ἡλικίας, ἐφάνη ὅτι θὰ γείνη μεγα-
λὸς ἄνθρωπος καὶ γενναῖος. Μίαν ἡμέραν ἐνῶ ἀκόμη ἦτο
παιδί ἐνός ἔτους, καὶ εὕρισκετο εἰς τὸ δωμάτιον μαζὺ μὲ γυ-
ναῖκας, βλέπει δύο ὄφεις φοβερούς. Αἱ γυναῖκες ἐτρόμαξαν,
καὶ ἔφυγαν φωναζουσαι. Ὁ Ἡρακλῆς ὁμως δὲν ἐφοβήθη,
ὤρμησε καὶ συνέλαβε τοὺς ὄφεις ἀπὸ τὸν λαιμὸν, τὸν ἕνα
μὲ τὴν μίαν χεῖρα καὶ τὸν ἄλλον μὲ τὴν ἄλλην, καὶ τοὺς
ἐπνίξεν.

"Ἄλλοτε πάλιν ἐφόνευσεν ἕνα λέοντα, ὁ ὁποῖος ἔμενον
ἐπὶ τοῦ ὄρους Κιθαρῶνος, καὶ κατέστρεφε τὰ ζῶα τῶν ἀν-
θρώπων, ὅσοι κατόικουν ἐκεῖ πλησίον.

Ἐπὶ τοῦ ὄρους Κιθαιρώνος ἐφάνησαν εἰς αὐτὸν δύο θεαί, ἡ Ἀφροδίτη καὶ Ἀθηνᾶ· καὶ ἡ μὲν Ἀφροδίτη τοῦ ἔλεγε νὰ μὴ ἐργάζεται ἀλλὰ νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ ἀρπάζη ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὅ,τι θέλει. Ἡ δὲ Ἀθηνᾶ τοῦ ἔλεγε νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ μὴ ἀρπάζη τὰ ξένα πράγματα. Ὁ Ἡρακλῆς ἤκουσε τοὺς λόγους τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἤρχισε νὰ πράττῃ μεγάλα ἀνδραγαθήματα.

Ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὸν λέοντα τῆς Νεμεάας, ὁ ὁποῖος ἔβλαπτε πολὺ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μέρους ἐκείνου.

Εἰς τὴν Λέρνην ἦτο ὄφις ὁ ὁποῖος εἶχε ἐννέα κεφαλὰς. Ὁ ὄφις οὗτος ἐλέγετο Ὑδρα, καὶ ἐκ τοῦ τόπου ὅπου ἔμενον ἐπωνομάσθη Λερναία Ὑδρα. Ὅταν τῆς ἔκοπτε κανεὶς τὴν μίαν κεφαλὴν, ἀμέσως ἐφύτρωνον δύο ἀντὶ τῆς ἀποκοπέισης. Ὁ Ἡρακλῆς ὅμως κατώρθωσε νὰ τὴν φονεύσῃ, διὰ τοῦ ἐξῆς τρόπου. Εἶχε μαζὺ τοῦ ἑνα ἀνεψιὸν του, εἰς τὸν ὁποῖον εἶπε νὰ κρατῇ δαυλοὺς ἀνημμένους, καὶ ὅτε ὁ Ἡρακλῆς ἔκοπτε τὴν μίαν κεφαλὴν, ἀμέσως ὁ ἀνεψιὸς του ἐπλησίαζε τοὺς δαυλοὺς καὶ ἔκαιε τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ τοιουτοτρόπως δὲν ἐφύτρωνον πάλιν αἱ κεφαλαί, ἕως ὅτου τὰς ἀπέκοψε ὅλας. Εἰς τὸ αἷμα τῆς ὕδρας, τὸ ὁποῖον ἦτο φαρμακερὸν, ὁ Ἡρακλῆς ἐβούτησε τὰ βέλη του.

Εἰς τὴν Ἡλιδα ὑπῆρχεν ἕνας βασιλεὺς ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Αὐγείας. Ὁ Αὐγείας εἶχε βόας πολλοὺς. Τὸ βουστάσιόν του ἦτο γεμάτον ἀπὸ ἀκαθαρσίας, αἱ ὁποῖαι ἐπεσωρεύοντο ἀπὸ πολλὰ ἔτη, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ τὸ καθαρῶσι. Ὁ Ἡρακλῆς ὅμως τὸ ἐκαθάρισε, κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· ἔστρεψε τὸν κοίτην τῶν ποταμῶν Ἀλφειοῦ καὶ Πηνειοῦ· τότε τὸ ὕδωρ αὐτῶν ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ βουστάσιον, καὶ παρέσυρε τὴν κόπρον εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὁ Ἡρακλῆς κατέβη εἰς τὸν Ἄδην διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ

τὸν φίλον τοῦ Θησέα, τὸν ὁποῖον ἐκράτει ἐκεῖ ὁ Θεὸς τοῦ Ἄδου ὁ Πλούτων. Ἀλλὰ εἰς τὴν θύραν τοῦ Ἄδου ἐφύλαττεν κύων, ὁ ὁποῖος εἶχε τρεῖς κεφαλὰς. Ὁ κύων οὗτος ἐλέγετο Κέρβερος καὶ κατεσπάρασσεν πάντα, ὅστις ἤθελεν εἰσελθεῖν εἰς τὸν Ἄδην διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποῖους ἐκράτει ὁ Πλούτων, καὶ ἠμπόδιζε τούτους νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν γῆν. Τὸν Κύνα τοῦτον τὸν ἔδωσε μὲ ἀλύσσους ὁ Ἡρακλῆς καὶ τὸν ἀνεβίβασεν εἰς τὸν κόσμον καὶ οὕτω πῶς ἠλευθέρωσε τὸν φίλον τοῦ Θησέα. Ἐφόνευσε τὸν καπρον ὁ ὁποῖος ἦτο εἰς τὸ ὄρος Ἐρυμάνθον καὶ διὰ τοῦτο ἐπωνομάζετο Ἐρυμάνθιος κάπρος. Ἐπειτα ἐφόνευσε καὶ τὰ ὄρνεα τῆς λίμνης Στυμφαλίδος τὰ ὁποῖα ἔτρωγαν τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ ὄνυχες καὶ τὸ ράμφος τῶν ὀρνέων τούτων λέγουσιν ὅτι ἦσαν σιδηρᾶ. Ὁ Ἡρακλῆς ἐκροτάλιζε δύο χάλκινα κρόταλα, καὶ τὰ ὄρνεα ἐπέταξαν ἀπὸ φόβου τότε ἐφόνευσε μερικὰ ἐξ αὐτῶν, τὰ δὲ ἄλλα τὰ ἀπεδίωξε μακρὰν τῆς Ἑλλάδος.

Συνέλαβε τὴν ἔλαφον τῆς Θεᾶς Ἀρτέμιδος, ἡ ὁποία εἶχε χρυσᾶ κέρατα καὶ σιδηροῦς πόδας. Τὴν συνέλαβε δὲ, ἀφοῦ τὴν ἐπλήγωσεν εἰς τὸν πόδα, ὅτε διέβαινε τὸν ποταμὸν Λάδωνα.

Ἦρπασε τὰ δύο χρυσᾶ μῆλα, τὰ ὁποῖα τὰ ἐφύλαττεν ἀθανατος δράκων, εἰς τὸν κῆπον τῶν Ἑσπερίδων εἰς τὴν Ἀφρικὴν.

Ἦρπασε τοὺς ἀνθρωποφάγους Ἴππους τοῦ βασιλέως τῶν Θρακῶν Διομήδους καὶ τοὺς ἀπέλυσε εἰς τὸ ὄρος Ὀλυμπον, ὅπου κατεσπαράχθησαν ὑπὸ τῶν ἀγρίων θηρίων.

Ἐφόνευσε εἰς τὴν Ἰσπανίαν τὸν Γηρυόνην, ὁ ὁποῖος ἦτο τέρας, μὲ τρεῖς κεφαλὰς.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ἀνδραγαθήματα ἔκαμε ὁ Ἡρα-

κλῆς, καὶ ἠλευθέρωσε τοιοῦτοτρόπως τὴν κοινωνίαν ἀπὸ πολλὰ βλαβερὰ καὶ καταστρεπτικὰ θηρία, καὶ εἰς πολλὰς ἐκστρατείας ἔλαβε μέρος.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τέλους ἀπέθανε, ἀφοῦ ἐνεδύθη τὸν φαρμακερὸν χιτῶνα, τὸν ὁποῖον τῷ ἔστειλεν ἡ σύζυγός του διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐνέργειάν του· τὸ ὄνομά του ἔμεινε ὅμως ἀθάνατον. *Αἱ μὲν ἡδοναὶ θνηταὶ αἱ δὲ ἀρεταὶ ἀθάρατοι.*

Τὰ μεγαλειότερα κατορθώματα τοῦ Ἡρακλέους εἶναι 12 τὰ ὁποῖα λέγονται: «*Ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους*»

β'. Θησεύς.

Πλὴν τοῦ Ἡρακλέους καὶ ὁ Θησεύς ἔκαμε πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθώματα. Ὁ Θησεύς εἶχε πατέρα τὸν Αἰγέα. Ὁ Αἰγεύς ἦτο βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν· μετέβη δὲ εἰς τὴν Τροιζῆνα διὰ νὰ ὑπανδρευθῇ τὴν Αἴθραν, ἡ ὁποία ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Τροιζῆνος Πυθέως. Ὅτε ἐτοιμαζέτο νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Τροιζῆνα, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκάλεσεν εἰς παραμερον τόπον τὴν Αἴθραν καὶ τῆς εἶπε «Ἐὰν τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον θὰ γεννηθῇ εἶνε ἀρσενικὸν νὰ σηκώσῃ αὐτὴν τὴν μεγάλην πέτραν, καὶ νὰ λάβῃ τὰ ὑποδήματα μου καὶ τὸ ξίφος μου, τὰ ὁποῖα ἔχω κρυμμένα ὑποκατω, καὶ νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ εὔρῃ εἰς τὰς Ἀθήνας· ἐγὼ δὲ θὰ τὸν ἀναγνωρίσω ἀπὸ τὸ ξίφος καὶ τὰ ὑποδήματα.» Ὁ Αἰγεύς ἐφοβεῖτο νὰ φέρῃ εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν σύζυγόν του, διότι εἶχε πόλεμον μὲ τοὺς ἀδελφούς του, οἱ ὁποῖοι ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν.

Ὅτε ὁ Θησεύς ἔγεινε δέκα ὀκτώ ἐτῶν καὶ ἠδυνήθη νὰ σηκώσῃ τὴν πέτραν, ἔλαβε τὰ ὑποδήματα καὶ τὸ ξίφος καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ ξηρᾶς. Εἰς τὸν δρόμον ἦσαν λησταί, οἱ ὁποῖοι ἐγύμνωνον καὶ ἐφόνεον τοὺς

διαβάτας. Τους ληστές εκείνους τους έφόνευσεν ο Θησεύς. Ο κόσμος ηύγνωμόνει τον Θησέα, διότι τον απήλλαξεν από τους φοβερούς εκείνους ληστές τους καταστροφείς της κοινωνίας!

Ο Θησεύς έφθασεν εις τας Αθήνας, και εκεί ανεγνωρίσθη υπό του πατρός του.

γ'. Θησεύς και Μινώταυρος.

Κατά την εποχήν εκείνην, αι Αθηναίησαν υποχρεωμέναι να στέλλωσι κατ' έτος εις την Κρήτην επτά νέους και επτά νέας-παρθένους δια να τους τρώγη το φοβερόν τέρας, το όποιον έλέγετο Μινώταυρος, και το όποιον ήτο κλεισμένον εντός οικοδομής ή οποία ειχεν άδιεξόδους δρόμους, και ή οποία έκαλείτο λαβύρινθος.

Η σύζυγος του βασιλέως της Κρήτης Μίνως, εγέννησε τον Μινώταυρον προς τιμωρίαν του συζύγου της, διότι δεν ήθέλησε να θυσιάση εις τον Θεόν Ποσειδώνα, ό,τι τω υπεσχέθη. ειχε δέ ο Μινώταυρος σώμα ανθρώπου και κεφαλήν ταύρου. ο Μίνως διαταξε τον τεχνίτην Δαίδαλον, ο οποίος κατεσκεύασε τον Λαβύρινθον, εντός του οποίου ήτο ο Μινώταυρος.

Ο Μίνως ειχε ένα υίόν, τον όποιον έφόνευσαν οι Αθηναϊοι εις μίαν πανήγυριν. δια τουτο ο Μίνως τους έπολέμησε, τους ενίκησε και τους ήνάγκασε να στέλλουν 7 νέους και 7 παρθένους. Οι νέοι και αι παρθέναι, έλαμβανοντο δια κλήρου εκ των καλλιτέρων οικογενειών. Ο Θησεύς ειχεν ελθει τότε εις Αθήνας. ότε δ' ήλθεν ο καιρός δια να στείλουν εις την Κρήτην τους νέους και τας παρθένους, άπεφασισε να ύπαγη και αυτός αν και δεν ήτο υποχρεωμένος. Ο Πατήρ του τον εμπόδιζεν. Αλλ' ο Θησεύς του ειπε κείνη έντροπή να πηγαίνουν τόσο άλλοι νέοι, και εγώ ο οποίος

πρέπει νὰ δείξω τὸ παράδειγμα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα νὰ κάθημαι ἐδῶ! » Ὁ Πατὴρ του τὸν ἄφησε νὰ ὑπάγῃ, καὶ τοῦ εἶπε, ἐάν σωθῆ, ὅταν ἐπανέρχεται νὰ βάλῃ λευκὰ πανιὰ εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ὄχι μαῦρα τὰ ὁποῖα ἔφερε ὅτε ἀνεχώρει.

Ὁ Θησεύς ἔφθασεν εἰς τὴν Κρήτην, ἐκεῖ τὸν ἠγάπησε ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Ἀριάδνη, καὶ διὰ νὰ τὸν σώσῃ τοῦ ἔδωκε μίτον, τὸν ὁποῖον ὁ Θησεύς, ἔδρασε εἰς τὴν θύραν τοῦ λαβυρίνθου, ὅτε εἰσῆρχετο· ἐξετύλισε δὲ τὸν μίτον, ἐφ' ὅσον ἐπροχώρει εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦτο ὁ Μινώταυρος. Ἄμα ἔφθασεν ἐκεῖ, τὸν ἐφόνευσε, καὶ κατόπιν ὀδηγούμενος ἀπὸ τὴν κλωστήν τοῦ μίτου, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐκτυλίξει, ἐξῆλθε. Ὅτε ἐξῆλθεν ὁ Θησεύς ἐχώρευσε μετὰ τῶν συντρόφων του χορὸν τοιοῦτον, ὁποῖος ἦτο πλήρης ἐλιγμῶν ὡς λαβύρινθος, καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ τὴν χάραν του ὅμως ἐλησμόνησε νὰ βάλῃ λευκὰ ἱστία εἰς τὸ πλοῖον. Ἀφοῦ δὲ εἶδε τοῦτο ὁ πατὴρ του, ὁ ὁποῖος ἐκάθητο πλησίον τῆς θαλάσσης, καὶ παρετήρει ἂν ἤρχετο τὸ πλοῖον ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἐσώθη ὁ Θησεύς, καὶ ἀπὸ τὴν λύπην του ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη. Ἀπὸ τὸν Αἰγέα ὠνομάσθη καὶ ἡ θάλασσα Αἰγαῖον Πέλαγος.

Ὁ Θησεύς ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἔγεινε βασιλεὺς· ἔκαμε νόμους σοφοὺς, συνώκησε τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς διήρесе εἰς δῆμους· μετὰ δὲ ταῦτα ἀνεχώρησε διὰ νὰ πολεμήσῃ μὲ διαφόρους λαοὺς· ἀλλ' ὅταν ἐπέστρεψε δὲν ἠδυνήθη νὰ γείνη βασιλεὺς ἔνεκα τῶν διαβολῶν· τότε ἀνεχώρησεν εἰς τὴν νῆσον Σκυρον, καὶ ἐκεῖ ἐδολοφονήθη ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς νήσου Λυκομήδην. Τὰ ὅστ'α του τὰ εὔρεν ὕστερον ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνας ὁ Κίμων καὶ τὰ μετεκόμισεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸν ἐτίμησαν ὡς

ἡμίθεον διὰ τὰς εὐεργεσίας τὰς ὁποίας ἔκαμε, καὶ ὠκοδόμησαν λαμπρὸν ναόν, ὁ ὁποῖος σώζεται καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὀνομάζεται *Θησεῖον*. Κάθε δὲ ὀκτῶ ἡμέρας ἐώρταζον οἱ Ἀθηναῖοι τὴν μνήμην τοῦ Θησεῖως.

«Τὸ τὸν καλῶν πράξεων κλέος μόνιμόν ἐστι.»

δ'. Ὁ Ἰάσων.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Καλχίδος Αἰήτης ἐλέγετο, ὅτι εἶχεν ἄπειρα πλούτη, πρὸ πάντων ὅμως ὅτι εἶχε χρυσομάλλον δέρμα κριοῦ, τὸ ὁποῖον ἐφύλαττεν ἀκοίμητος δράκων.

Τὸν χρυσομάλλον κριὸν λέγουν, ὅτι τὸν ἔδωσε εἰς τὸν Φρίξον καὶ εἰς τὴν Ἑλλην, ἡ μήτηρ των, ἀφοῦ ἀπέθανε, διὰ νὰ ἀναβοῦν ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ φύγουν μακρὰν διὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν κακὴν των μητρειά, ἡ ὁποία ἤθελε νὰ φονεύσῃ τὸν Φρίξον καὶ τὴν Ἑλλην. Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἤκουσαν τὴν συμβουλὴν τῆς μητρὸς των, ἡ ὁποία ἐνεφανίσθη κατ' ὄναρ καὶ ἠκολούθησαν τὸν Κριόν, ὁ ὁποῖος τοὺς ὠδήγει εἰς τὸν θεῖόν των Αἰήτην Ἐνῶ ὅμως ἐπροχώρουν εὐρον ἐμπρὸς θάλασσαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἔπεσεν ἐκ τοῦ κριοῦ καὶ ἐπνίγη ἡ Ἑλλη, διὰ τοῦτο καὶ ἡ θάλασσα ἐκείνη ὠνομάσθη *Ἑλλησπυτος*. Ὁ Φρίξος μετὰ πολλὰς περιπετείας ἔφθασεν εἰς τὸν θεῖόν του, ἐθυσίασε τὸν κριὸν εἰς τοὺς θεοὺς, τὸ δὲ δέρμα του τὸ ἐχάρισε εἰς τὸν θεῖόν του, ὁ ὁποῖος τὸ ἐκρέμασεν εἰς τὸ ἄλσος καὶ διέταξε δράκοντα ἀκοίμητον νὰ τὸ φυλάττῃ.

Ὁ Πελίας ἦτο βασιλεὺς εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὸ μαντεῖον εἶχε εἰπεῖ εἰς τὸν Πελίαν ὅτι θὰ φονευθῆ ὑπὸ μονοσαυδάλου.

Ὁ Πελίας ἠθέλησε νὰ κάμῃ μίαν μεγάλην ἔορτὴν καὶ προσεκάλεσε πολλοὺς ἀνθρώπους μεταξὺ τούτων καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ του τὸν Ἰάσωνα. Ὁ Ἰάσων ἐκίνησε διὰ

νά υπάγη, προχωρῶν ὅμως ἔφθασεν εἰς ποταμόν, εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ὁποίου ἐκάθητο μία γραῖα, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ περάσῃ τοῦτον. Ὁ Ἰάσων τὴν ἔβαλεν ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους του καὶ τὴν ἐπέρασεν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην. Ἐνῶ ὅμως ἐπέραν τὸν ποταμόν, τοῦ παρεσύρθη τὸ σάνδαλόν του. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ, ἀλλὰ ἡ γραῖα τὸν ἔπεισε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον του. Ὁ Ἰάσων ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θεοῦ του. Ὅτε τὸν εἶδεν ὁ θεὸς του μὲ ἓν σάνδαλον, ἐνεθυμήθη τὸν χρησμὸν τοῦ μαντείου, καὶ διὰ νὰ ἐξαφανίσῃ τὸν Ἰάσωνα τὸν ἠρώτησε «ἐάν εἰς ἐπρόκειτο νὰ σέ φονεύσῃ, ποῦ θὰ τὸν ἔστειλλες διὰ νὰ χαθῇ,» ὁ Ἰάσων ἀπεκρίθη, «εἰς τὴν Κολχίδα νὰ φέρῃ τὸ χρυσοῦν δέρας. «Λοιπὸν σὲ διατάττω νὰ υπάγῃς νὰ τὸ φέρῃς.»

Ὁ Ἰάσων ἐδέχθη προθύμως τὴν προσταγὴν καὶ ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Ἡρακλέους τοῦ Θησέως, καὶ πολλῶν ἄλλων ἠρώων, ἐντὸς πλοίου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς συμβουλῆς καὶ βοηθείας τῆς Ἀθηνᾶς κατασκεύασεν ὁ Ἄργος, καὶ τὸ ὁποῖον ἐλέγετο ἔνεκα τούτου Ἄργω. Οἱ Ἡρωες ὠνομάστησαν Ἄργοναῦται ἢ δὲ ἐκστρατεία Ἄργοναυτική.

Πλέοντες ἔφθασαν εἰς τὰς Συμπληγάδας πέτρας ἄνευ τοῦ Ἡρακλέους, ὁ ὁποῖος τοὺς ἄφηκεν διὰ νὰ πολεμήσῃ καὶ ἐξολοθρεύσῃ βαρβάρους λαοὺς. Τὰς Συμπληγάδας πέτρας δὲν ἐτόλμων νὰ περάσωσι τυφλὸς ὅμως μάντις, τὸν ὁποῖον ἐγλύτωσαν ἀπὸ τὰ ὄρνεα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἔτρωγον τὴν τροφήν του, τοὺς εἶπε νὰ ἀφήσωσι περιστερὰν, καὶ ἂν αὕτη περάσῃ, νὰ περάσωσι καὶ ἐκεῖνοι. Ἡ περιστερὰ ἐπέρασεν, ἀλλὰ ἐβλάβη ἡ ἄκρα ὀλίγον τῆς οὐρᾶς της. Καὶ τὸ πλοῖον κατόπιν ἐπέρασεν, μὲ μικρὰν ὅμως βλάβην τῆς πρύμνης του. τέλος ἔφθασαν εἰς τὴν Κολχίδα, καὶ ἐζήτησαν ὁ Ἰάσων ἀπὸ τὸν Αἰήτην τὸ δέσμα τοῦ κριοῦ. Ὁ

Αιήτης εἰς πολλοὺς κινδύνους ἐξέθεσε τὸν Ἰάσωνα· τοῦ εἶπε νὰ ζεύξῃ ταύρους πυρίπνοας, νὰ φονεύσῃ ἓνα στρατὸν γιγάντων, καὶ ἐπιτέλους ἀπεφάσισε νὰ τὸν φονεύσῃ εἰς συμπόσιον. Ἡ θυγάτηρ του ὅμως Μήδεια, ἠγάπησε τὸν Ἰάσωνα καὶ τὸν ἔσωσε ἀπὸ ὅλους τοὺς κινδύνους, τὸν ὠδήγησε δὲ κατόπιν καὶ ἔλαβε τὸ χρυσοῦν δέρας.

Οἱ Ἑρῳες ἀνεχώρησαν ἀμέσως ἅμα ἔλαβον τὸ δέρας διὰ τὴν Ἑλλάδα· παρέλαβον δὲ καὶ τὴν Μήδειαν. Ὁ Ἰάσων ἔφερε τὸ χρυσομάλλον δέρας εἰς τὸν Πελῖαν, ἀφοῦ ἐπέρασε πολλοὺς κινδύνους διερχόμενος τὰς Συμπληγάδας πέτρας, τὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Χάρυβδιν, καὶ τὴν νῆσον τῶν Σειρήνων.

«Ὅταν τιτὰ οἱ θεοὶ ἐθέλωσι σῶζεσθαι καὶ ἐξ αὐτῶν ἀρασπῶσι βαράθρων».

Ὁ Ἰάσων ἄφησε κατόπιν τὴν Μήδειαν καὶ ἐνυμφεύθη ἄλλην. Ἡ δὲ Μήδεια ἀφοῦ ἔκαμε πολλὰ κακά, ἰδοῦσα τὴν ἀπάτην εἶπε· «Πρὸς τὰ ἄνω τῶν ποταμῶν τρέχουσι τὰ ὕδατα, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ὅλα εἶνε ἀντεστραμμένα».

«Ἐν ἄνω ποταμῶν χωροῦσι παγαί, καὶ δίκη καὶ πάντα πάλιν στρέφεται».

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΕΤΑΙ Η ΑΡΓΩ.

έ. 'Ο Οιδίπους.

'Ο Λαίος ἦτο βασιλεὺς τῶν Θηβῶν ἦτο δὲ εὐτυχής, ἀλλ' ἐλυπεῖτο διότι δὲν εἶχε τέκνα· διὰ τοῦτο ἠρώτησε τὸ μαντεῖον, τὸ ὁποῖον τῷ εἶπε ὅτι «θὰ γεννήσῃ υἱόν, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν φονεύσῃ καὶ θὰ νυμφευθῇ τὴν μητέρα του.» 'Ο Λαίος μαθὼν τοῦτο ἐτρόμαξε· καὶ ὅταν ἐγεννήθη τὸ παιδίον, διὰ νὰ μὴ τὸ φονεύσῃ, διέταξε νὰ τὸ κρεμάσουν ἐπὶ τοῦ ὄρους Κιθαιρώνας, τοῦτο ἔκαμαν τρυπήσαντες τοὺς πόδας του 'Εκεῖ τὸ εὔρεν ὁ ποιμὴν τοῦ βασιλέως τῆς Κορίνθου καὶ τὸ ἔφερεν εἰς τὸν κύριόν του, ὁ ὁποῖος ἐνεκα τῶν ἐξωγκωμένων ποδῶν του, τὸ ὠνόμασεν Οἰδίποδα.

'Ο Οἰδίπους ἐμεγάλωσεν εἰς τὸ παλάτι χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Κορίνθου δὲν ἦσαν ἀληθινοὶ γονεῖς του. Μίαν ὅμως ἡμέραν ἐπαιζε μετὰ τῶν ἄλλων παιδιῶν· ἐν δὲ

ἐξ αὐτῶν ὑβρίζων τὸν ὀνόμασε ἔκθετον (πεταμένον). Ὁ Οἰδίπους λυπηθεὶς διὰ τὴν ὕβριν ἠρώπησε τοὺς βασιλεῖς περὶ τούτου, ἀλλὰ ἐκεῖνοι δὲν τοῦ ὠμολόγησαν τίποτε· ἕνεκα τούτου ἀπεφάσισε νὰ ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον, τὸ ὁποῖον τοῦ εἶπε·

«Φύγε εὐθύς, κατηραμένε!

Μὴ μολύρης τὴν ἱερὰν χώραν!

Θὰ φονεύσῃς τὸν πατέρα σου,

Καὶ θὰ γείνης σύζυγος τῆς μητρὸς σου.»

Ὁ Οἰδίπους ἅμα ἤκουσε τὸν χρησμόν, ἐταράχθη πολὺ καὶ εἶπε, «ἄς μὴ ὑπάγω εἰς τὴν Κόρινθον, διὰ νὰ μὴ ἐκπληρωθῇ ὁ χρησμός»: διότι ἐπίστευσε, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Κορίνθου ἦσαν οἱ γονεῖς του. Διὰ τοῦτο δὲν ἐπορεύθη πρὸς τὴν Κόρινθον, ἀλλὰ ἐκίνησε διὰ τὰς Θήβας.

Εἰς τὸν δρόμον ἀπήντησεν ὁ Οἰδίπους τὸν πατέρα του Λαῖον, ὁ ὁποῖος ἐπήγαινε νὰ ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον «πῶς νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν χώραν του ἀπὸ τὸ τέρας τὴν Σφίγγα. Εἰς ὑπηρετίης τοῦ Λαῖου ἐκτύπησε τὸν Οἰδίποδα, διότι δὲν παρεμέρησε γρήγορα νὰ περάσῃ ὁ Λαῖος· ἕνεκα τούτου ἐγένετο πάλη, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Οἰδίπους ἐφόνευσε καὶ τὸν ὑπηρετήν, καὶ τὸν Λαῖον τὸν πατέρα του· χωρὶς ὅμως νὰ τὸν γνωρίζῃ.

Ὁ Λαῖος δὲν εἶχε υἱὸν νὰ βασιλεύσῃ, διὰ τοῦτο ὁ ἀδελφὸς τῆς γυναικὸς του Ἰοκάστης ὁ Κρέων, ἐκήρυξεν ὅτι «ὁποῖος φονεύσῃ τὴν Σφίγγα, νὰ λάβῃ σύζυγον τὴν χήραν τοῦ Λαῖου καὶ τὴν βασιλείαν».

Ἡ Σφίγξ εἶχε σῶμα λέοντος, πρόσωπον γυναικὸς καὶ πτερὰ πτηνοῦ. Τὸ τέρας περιεφέρετο, καὶ ὅποιον εὔρισκε τῷ ἔλεγεν ἐν αἰνίγμα, καὶ ἂν δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἀπόκρισιν τὸν

ἔτρωγεν. Ὁ Οἰδίπους ἐπορεύθη εἰς τὴν Σφίγγα, ἡ ὁποία τῷ εἶπε· «Τί εἶνε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχον μίαν φωνὴν γίνεται τετράπουν καὶ δίπουν καὶ τρίπουν»· ὁ δὲ Οἰδίπους ἀπήντησεν ὁ ἄνθρωπος· Τὸ τέρας τότε ἐκρημνίσθη καὶ ἀπέθανεν· ὁ δὲ Οἰδίπους ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν μητέρα του καὶ τὴν βασιλείαν.

Διότι ὅμως ἐφόνευσε τὸν πατέρα του, καὶ ἐνυμφεύθη τὴν μητέρα του, ἔγεινε ἀσθένεια εἰς τὰς Θήβας. Ὁ Οἰδίπους ἔστειλε τὸν Κρέοντα καὶ ἠρώτησε τὸ μαντεῖον, τὸ ὁποῖον τοῦ εἶπεν, ὅτι «πρέπει νὰ τιμωρηθῇ ὁ φονεὺς τοῦ Λαΐου». Ἀφ' οὗ δὲ ἐζήτησεν καὶ εὔρεν ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ φονεὺς, ἐτυφλώθη καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὰς Ἀθήνας ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς θυγατρὸς του Ἀντιγόνης. Μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας ἔφθασε πλησίον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἀπέθανεν, ἀφοῦ τὸν περιεποιήθη πολὺ ὁ Θησεύς. Ἡ δὲ γυνὴ του μαθοῦσα ὅτι ὁ Οἰδίπους ἦτο υἱὸς τῆς, ἐκρεμάσθη εὐθύς· οἱ Ἕλληνες ἔλεγον :

«Τὸ πεπρωμένον οὐ δύναται τις φυγεῖν» καὶ «Βίον αἰσχροῦ θάνατος εὐκλεέστερος»

4. ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ. .

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν εἶχον ἓνα μόνον Θεόν, ἀλλὰ πολλοὺς. Ἐξ ὅλων τῶν Θεῶν 12 ἦσαν οἱ ἐπισημότεροι, ἐκ τῶν ὁποίων εἴ μὲν ἦσαν ἄνδρες, εἴ δὲ γυναῖκες. Καὶ ἄνδρες μὲν ἦσαν ὁ Ζεὺς θεὸς τοῦ Παντός, ὁ Ποσειδῶν ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης, ὁ Ἀπόλλων θεὸς τοῦ φωτός, ὁ Ἥφαιστος θεὸς τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ πυρός, ὁ Ἄρης θεὸς τοῦ πολέμου, ὁ Ἑρμῆς θεὸς τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν γραμμάτων, διὰ τοῦτο «κερδαῖος καὶ λόγιος» λέγεται. Γυναῖκες δὲ αἱ ἐξῆς· ἡ Ἀθηνα θεὰ τῆς σοφίας, ἡ Ἀφροδίτη θεὰ τοῦ κάλλους, ἡ Ἥρα θεὰ τοῦ

ἄερος, ἡ Ἄρτεμις θεὰ τοῦ κυνηγίου, ἡ Δήμητρα θεὰ τῆς γεωργίας, καὶ ἡ Ἑστία θεὰ τοῦ οἰκιακοῦ βίου. Ὅλοι οὗτοι οἱ θεοὶ κατέκουν εἰς τὸν Ὀλυμπον διὰ τοῦτο «Ὀλύμπιοι θεοὶ» λέγονται· ἀνεγνώριζον δὲ πάντες ὡς ἀνώτερόν των τὸν Δία, εἰς τὸν ὁποῖον πάντοτε ὑπήκουον.

ΖΕΥΣ.

Οἱ Ἕλληνες ἐνόμιζον ὅτι οἱ θεοὶ ἐλάβαν μέρος εἰς τὰ τοῦ κόσμου· ὅτι ἐπροστάτευον τὸν ἕνα καὶ ἐζήτουν νὰ ἐξολοθρεύσωσι τὸν ἄλλον· ὅτι εἶχον ἔριδας μεταξύ των, καθὼς καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅτι ὅλοι ἦσαν ἀθάνατοι. Ἐνόμιζον προσέτι ὅτι ἕκαστος θεὸς ἔχει ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ μίαν πόλιν διὰ τοῦτο καὶ «πολιοῦχος» ἐλέγετο· π. χ. ἡ Ἀθηναῖα τὰς Ἀθήνας, ὁ Ἀπόλλων τοὺς Δελφοὺς, κλπ.

Πλὴν τῶν μεγάλων τούτων θεῶν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐλάτρευον καὶ ἄλλους μικροτέρους θεούς. Ἄν δὲ ἔβλεπον ἕνα ἄνδρα ἢ γυναῖκα ὅτι ἔκαμνε μεγάλα ἀνδραγαθήματα καὶ μεγάλα καλὰ εἰς τὸν κόσμον, ἐνόμιζον ὅτι οὗτος δὲν εἶνε τέκνον ἀνθρώπων, ἀλλὰ θεῶν, καὶ τὸν ἐλάτρευον ὡς ἡμίθεον. Τοιοῦτοι ἐθεωροῦντο ὁ Ἡρακλῆς, Θησεύς κλπ.

Ἐν γένει δὲ πᾶν, ὅτι ἔβλεπον εἰς τὸν κόσμον, τοῦ ὁποίου δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξηγήσωσι τὴν φύσιν καὶ τὴν αἰτίαν τὸ ἐλάτρευον ὡς θεόν. π. χ. τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τὸ οὐρανιον τόξον, τοὺς ἀνέμους κλπ.

ἀ. Θυσίαι.

Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἐνόμιζον ὅτι οἱ θεοὶ ἀναμιγνύονται εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο προσεπαθον νὰ τοὺς ἔχωσι πάντοτε μὲ τὸ μέρος των καὶ διὰ τοῦτο παρεκάλουν αὐτοὺς καὶ προσέφερον εἰς αὐτοὺς θυσίας.

Πᾶσα θεότης ἐλάμβανε σχεδὸν ἰδιαίτερας θυσίας, καὶ εἰς τὸν Δία ἐθυσιάζετο ταῦρος, εἰς δὲ τὴν Ἀθηνᾶν δάμαλις, καὶ πρόβατον, εἰς δὲ τὸν Ἀσκληπιὸν ἀλέκτωρ εἰς δὲ τὸν Διόνυσον τράχος, εἰς δὲ τὴν Δήμητρα χοῖρος κτ. Οἱ πτωχοὶ ἐθυσίαζον καὶ πλακούντια ἔχοντα μορφήν ζώου. Ἐκ δὲ τῶν θυσιῶν, ἄλλας μὲν ἐπρόσφερον ἢ πολιτεία. καὶ ἄλλας οἱ ἰδιῶται. Ἡ δὲ μεγίστη θυσία συνίστατο ἐξ ἑκατὸν βοῶν, ὀνομαζομένη ἑκατόμβη.

Ὁ δὲ τρόπος τοῦ θυσιάζειν ἐγένετο οὕτω. Τὸ θυσιαζόμενον ζῶον ἐστεφανόνετο, πολλάκις δὲ καὶ ἐχρυσόνετο τὰ κέρατα· καὶ πρῶτον μὲν εἰσαγόμενον εἰς τὸν ναὸν ἐρῥαντίζετο μὲ καθαρὸν ὕδωρ· ἔπειτα δὲ ἐφέρετο πλησίον τοῦ βωμοῦ ὅπου ἐσκόρπιζον περίξ αὐτοῦ ἄλευρον ἐκ κριθῆς ἀλμυρὸν (σῦλάς)· μετὰ δὲ ταῦτα ῥίπτοντες μερικάς αὐτοῦ τρίχας ἐκ τοῦ μετώπου εἰς τὸ πῦρ, καὶ προσευχόμενοι, ἔσφαζον τὸ ζῶον, τοῦ ὁποίου

τὸ αἷμα ἐχύνετο εἰς ἀγγεῖον (ἕμνιον, καὶ σφαγεῖον ὀνομαζόμενον), καὶ ἐκ τούτου ἐπάνω τοῦ βωμοῦ· ἢ ἐσφάζετο τὸ ζῶον ἀμέσως ἐπάνω τοῦ βωμοῦ· οἱ δὲ τοιοῦτοι βωμοὶ ὠνομάζοντο ἐμβώμιοι. Μετὰ δὲ τὴν σφαγὴν, οἱ ἱερεῖς ἐξετάζοντες τὰ ἔντερα μετὰ μακρὰν μαχαιραν (κοπίδα) ἐμάντευον τὰ μέλλοντα, καὶ εἶτα ἐκόπτετο μεληθὸν τὸ ζῶον, τὸ ὁποῖον τοπάλαι ἐκαίετο ὅλον μετὰ ταῦτα ἐκαίοντο μόνον οἱ μηροί, ἐκ δὲ τοῦ λοιποῦ κρέατος μέρος μὲν ἐλάμβανον οἱ ἱερεῖς, μέρος δὲ, ψηνόμενον ἐτρώγετο. Ἐν καιρῷ τῆς θυσίας ἐχόρευον ἐνίοτε πέριξ τοῦ βωμοῦ, καὶ ἔψαλλον ὕμνους. ἐξ ὧν ὁ μὲν πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ὕμνος ὠνομάζετο Παιάν, ὁ δὲ πρὸς Διόνυσον διθύραμβος, οἱ δὲ πρὸς τὴν Δήμητρα Ἰουλοί. κτλ.

Πλὴν τῶν θυσιῶν προσέφερον καὶ διάφορα δῶρα, τὰ ὁποῖα ἀφιέρωνον εἰς τοὺς ναοὺς, ἐνόμιζον δὲ ὅτι, ὅσα περισσότερα δῶρα προσφέρει κανεῖς, ἢ ὅσα περισσότερα ζῶα θυσιάσῃ, τόσον περισσότερον θὰ τὸν ἡγάπων οἱ Θεοὶ. «*Ἐὶ τοὺς Θεοὺς ἔλεως εἶνε σοὶ βούλει, θεραπευτέον αὐτούς*» οἱ γὰρ θεοὶ πάντων ἀγαθῶν εἰσι δοτῆρες. ἀλλ' οὐ χρυσοῖς ἀνδριάσιν, οὐδ' ἀναθήμασιν ἀργυροῖς, ἀλλὰ φρεσὶ καθαραῖς.

β'. Μαρτεῖα καὶ Οἰωνοί.

Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἐνόμιζον ὅτι οἱ θεοὶ προλέγουσι εἰς τοὺς ἀνθρώπους τί θὰ πάθωσιν, καὶ ὅτι ἔδιδον συμβουλὰς αἰ ὁποῖαι οὐδέποτε ἦτο δυνατόν νὰ ἦσαν λελανθασμένοι. Ἀλλὰ δὲν ἔλεγον τὰ μέλλοντα παρὰ μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς μερικῶν μόνον ναῶν. Τοιοῦτοι ναοί, τῶν ὁποίων οἱ ἱερεῖς ἐγνώριζον τὰ μέλλοντα, ἦσαν εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ εἰς τὴν Δωδώνην· ὠνομάζοντο δὲ μαρτεῖα.

Εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐνόμιζον, ὅτι ὁ Ἀπόλλων

προλέγει τὰ μέλλοντα εἰς τὴν ἱερείαν Πυθίαν, ἣ ὅποια τὰ ἐγώριζεν καὶ ἐπομένως τὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ Πυθία ἐκάθητο ἐπὶ τρίποδος, ὃ ὁποῖος ἦτο ἐστημένος ἐπάνω εἰς χάσμα, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξήρχοντο ἀναθυμιάσεις, ἐμάσσα δὲ φύλλον δάφνης ἣ ὅποια ἦτο ἐκεῖ πλησίον. Ὁ μεμολυσμένος ἐκεῖνος ἀὴρ ἐσκοτίζε τὴν Πυθίαν, ἣ ὅποια τότε ἔλεγεν λόγους ἀσυναρτήτους, τοὺς ὁποῖους ἐλάμβανον οἱ ἱερεῖς τοῦ ναοῦ, τοὺς ἔθετον κατὰ τάξιν καὶ ἐσχημάτιζον τὸν χρησὸν καὶ τὸν ἔδιδον εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἠρώτουν.

Πλὴν τῶν μαντείων ἐνόμζον ὅτι καὶ ἄλλως οἱ θεοὶ προέλεγον τὰ μέλλοντα. Ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῶν θυσιαζομένων ζώων, ἀπὸ τὴν πτησίν, (πέταγμα) τῶν πτηνῶν καὶ ἀπὸ ἄλλα. Τὰ τοιαῦτα ὠνόμαζον *Οἰωνούς*.

Εἰς τὰ μαντεῖα οἱ Ἕλληνες ἔδιδον μεγάλην σημασίαν, καὶ τὰ ἐσέβοντο πολὺ, ἀλλὰ κατόπιν ἤρχισαν νὰ τὰ περιφρονῶσι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς μάλιστα κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ Δημοσθένης ἐκατηγόρησε τὴν Πυθίαν ὅτι ἦτο φίλη τοῦ Φιλίππου ἐχθροῦ τῶν Ἀθηναίων.

«Ὁ χρόνος ἀποδεικνύει τὸ ψεῦδος».

5. ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Οἱ Ἕλληνες κατόικουν εἰς χωρία, ἢ εἰς μικρὰς πόλεις, τὰς ὁποίας περιετοίχιζον διὰ νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοὺς ἐχθροῦς των. Ἐκαστος εἶχε τὸν ἀγρὸν του τὸν ὁποῖον ἐκαλλιέργει μετὰ τῶν υἱῶν του, καὶ τὸ ποιμνιὸν του τὸ ὁποῖον ἔβοσκεν εἰς τὰ λειβάδια. Ὁ Πλουσιώτατος καὶ ὁ γενναιώτατος τῆς πόλεως ἐλέγετο βασιλεὺς. Ὁ βασιλεὺς δὲν εἶχε μεγάλην ἐξουσίαν. Ἄν δύο ἄνθρωποι ἐφιλονεῖκουν, ἐπήγαινον εἰς τὸν βασιλέα ὃ ὁποῖος τοὺς ἔκρινε καὶ διέλυε

τὴν διαφορὰν τῶν. Ἐν καιρῷ πολέμου ἦτο ἀρχηγὸς ὄλων, ἐν καιρῷ δὲ εἰρήνης αὐτὸς ἔκανε τὰς θησίας.

Ὅσαι λοιπὸν πόλεις ἦσαν, τόσα ἦσαν καὶ βασιλειαί.

6. ΘΘΗ ΚΑΙ ΘΘΙΜΑ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

α. Ἀγῶνες.

Κάθε πόλις Ἑλληνικὴ ἦτο ἐλευθέρᾳ τῆς ἄλλης, ἀλλ' ὁμῶς εἶχον ὅλαι τὴν αὐτὴν γλῶσσαν καὶ τὴν αὐτὴν θρησκείαν, διὰ τοῦτο δὲν ἤθελον νὰ νομιζῶνται καθολοκληρίαν ἔχειν ἢ μία πρὸς τὴν ἄλλην ἕνεκα τούτου ἔκαμνον καὶ αὐτοὶ πανυγήρεις, ὅπως κάνομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον. Ἐμαζεύοντο κατὰ τὰς ὠρισμένας ἐποχάς, κατὰ τετραετίαν εἰς τὰ Ὀλύμπια, ὅπου ὑπῆρχε μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ εἰς ἄλλα μέρη κατὰ διαφόρους ἐποχάς, πολλοὶ ἐξ ὄλων τῶν πόλεων καὶ ἐκεῖ ἔκαμνον ἀγῶνας· δηλαδὴ παρέτρεχον πεζοὶ καὶ μὲ τοὺς ἵππους, ἐπήδων, ἐπάλαιον κλ., ὅποιος δὲ ἐνίκα ἐκείνον τὸν ἐστεφάνουν μὲ κλάδον δάφνης καὶ ἐλαίας ἀγρίας καὶ τὸν περιέφερον περίξ τοῦ τόπου τῶν ἀγῶνων φωνάζοντες, μὲ μεγάλην φωνὴν «ἰδοὺ ὁ νικητὴς» καὶ χειροκροτοῦντες. Ὁ νικητὴς ἔκαμνε μεγάλην τιμὴν καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν του καὶ εἰς τὴν πατρίδα του· διὰ τοῦτο ὅτε ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του πάντες οἱ συμπολιταὶ του ἐζήρχοντο νὰ τὸν προὔπαντήσουν. Ὅλοι τὸν ἐσέβοντο καὶ τὸν ἐτίμων. Εἰς πολλὰ μέρη τὸν νικητὴν εἰς τοὺς ἀγῶνας τὸν ἐνόμιζον ὡς τὸν γενναϊότερον, διὰ τοῦτο ἐν καιρῷ πολέμου τὸν ἔθετον εἰς τὴν πλέον ἐπικίνδυνον θέσιν. «Οὐ διὰ τὸν πλοῦτον ὁ βίος γίνεται εὐδαιμων, ἀλλὰ δι' ἔργα καλὰ καὶ ἀγαθὰ».

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας, καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς, δὲν τὸ ἐθεώ-

ρουν προσβολήν νά κάμνωσιν ὅποιανδήποτε ἐργασίαν. Οἱ βασιλεῖς ἔσκαπτον, ὄργωνον τήν γῆν, αἱ βασίλισσαι ἐθέριζον, καί αἱ θυγατέρες τῶν βασιλέων ἔπλυνον τὰ ἐνδύματα τῆς οἰκογενείας καί ἔκαμνον ὅλας τὰς ἐργασίας τῆς οἰκίας. δηλ. ἔρραπτον, ἐκέντων, ἐσάρωνον, ἐκλωθον, ἔφερον ὕδωρ κλ.

Ἐτρωγον κρέατα ἐψημένα αἰγῶν προβάτων καί βοῶν. ἀκόμη καί τυρόν καί κρομμύδια καί καρπούς· ἔπινον καί οἶνον ἀλλά πάντοτε ἀνακατωμένον μέ νερό· καί οἱ λοιποὶ πολῖται ἔτρωγον ἐκ τῆς ἰδίας τροφῆς καί συνήθως ἐφόρουσαν τὰ ἴδια ἐνδύματα. Εἶχον ὑπ' ὕψιν ὅτι «τάφος, κοινός χῶρος ἅπασι, πένησί τε καί βασιλεῦσι· καί ὅτι «ἔργον οὐδὲν ὄνειδος».

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἠγάπων πολὺ τὴν γυμναστικὴν, καί ἐγυμναζοντο ἀδιακόπως, διὰ τοῦτο ἦσαν ῥωμαλέοι· εἶχον ὑπ' ὕψιν πάντοτε ὅτι «ἡ τρυφή τὴν ψυχὴν διαφθείρει».

7. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΟΥΣΙ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

α. Τρωϊκὸς πόλεμος.

Ἐνῶ οἱ Ἕλληνες ἠσύχαζον, ἔκαμνον τοὺς ἀγῶνάς των, ἔκαμνον τὰς θυσίας των, καί τὰς πανηγύρεις των, αἴφνης ἐν γεγονός τοὺς ἐτάραξε καί τοὺς ἔφερε μεγάλα δυστυχήματα.

Ὁ Πρίαμος ἦτο βασιλεὺς τῆς Τροίας· οὗτος εἶχεν ἓνα υἱὸν ὃ ὁποῖος ἐλέγετο Πάρις καί ἦτο ὠραιότατος. Εἰς τὸν Πάριν ὑπεσχέθη ἡ θεὰ Ἀφροδίτη νά δώσῃ τὴν ὠραιότεραν γυναῖκα ἂν ὁ Πάρις πρὸς τὸν ὁποῖον ἢ Ἀθηναῖα, ἢ Ἡρα καί ἢ Ἀφροδίτη μετέβησαν διὰ νά τὰς κρίνῃ «ποία ἦτο ἡ ὠραιότερα» ἔλεγεν ὅτι ἡ Ἀφροδίτη εἶνε, καί ἐπομένως αὕτη ἐλάμβανε τὸ χρυσοῦν μῆλον διὰ τὸ ὁποῖον ἐφιλονεῖκουν αἱ

Η ΑΡΠΑΓΗ ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΑΡΙΔΟΣ.

τρεις θεαί. Ὁ Πάρις εἶπεν ὅτι εἶνε ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ἐπομένως ἐζήτησε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν της. Ἡ θεὰ τοῦ εἶπεν ὅτι ἡ ὠραιότερα γυναῖκα τοῦ κόσμου εἶνε ἡ Ἑλένη ἡ σύζυγος τοῦ Μενέλαου βασιλέως τῆς Σπάρτης.

Ὁ Πάρις ἀνεχώρησε καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Σπάρτην. Ὁ Μενέλαος τὸν περιεποιήθη πολὺ, ἀλλὰ μετὰ ὀλίγας ἡμέρας ἀνεχώρησε δι' ὑποθέσεις του εἰς τὴν Κρήτην. Ὁ Πάρις τότε ἤρπασε τὴν Ἑλένην καὶ ἐγύρισεν εἰς τὴν Τροίαν.

Ὅτε ἔφθασεν ὁ Μενέλαος εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἔμαθε τὸ γεγονός, ἔτρεξε πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ἀγαμέμνονα ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν, διὰ νὰ τὸν συμβουλευθῇ ὁ Ἀγαμέμνων τότε καὶ ὁ Μενέλαος ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν ὄλων τῶν βασιλέων τῆς Ἑλλάδος. Ὅλοι δὲ οἱ βασιλεῖς ἔλαβον στρατεύματα καὶ ἔτρεξαν νὰ βοηθήσουν τὸν Μενέλαον. Τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἐπρόκειτο ν' ἀνταμωθῶσιν ὄλοι ὠρίσθη ἡ Αὐλὶς τῆς Βοιωτίας· ἐκεῖ ἐμαζεύθησαν ὄλοι οἱ βασιλεῖς μὲ στρατεύματα καὶ πλοῖα. Ἐξέλεξαν δὲ καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα ἀρχιστράτηγον. Ἀποῦ ἐπερίμενον ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν Αὐλίδα διὰ νὰ παύσῃ ὁ ἄνεμος, ἐξεκίνησαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἤρχισαν τὸν πόλεμον. Δέκα ἔτη διήρκεσεν ὁ πόλεμος ἐκεῖνος κατὰ τὸν ὁποῖον πολλοὶ γενναῖοι Ἕλληνες καὶ πολλοὶ Τρῶες ἐφονεύθησαν, καὶ πολλὰ γεγονότα συνέβησαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου τούτου, ὅστις Τρωϊκὸς πόλεμος ὠνομάσθη.

Ἐπὶ τέλους ἀποῦ εἶδαν οἱ Ἕλληνες ὅτι δὲν δυνατὸν νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν ἕκαμνον τὸ ἐξῆς. Κατεσκεύασαν μέγαν ξύλινον ἵππον τὸν ὁποῖον ἐκάλεσαν Δουρεῖον ἵππον.

Ἐντὸς τοῦ Δουρείου ἵππου ἐκρύβθησαν οἱ γενναϊότεροι τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐν καιρῷ νυκτός τὸν ἔφερον πλησίον τῶν θυρῶν τοῦ τείχους, ὡς ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. ὄλοι δὲ

οἱ ἄλλοι Ἕλληνες εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα καὶ προσεποιήθησαν ὅτι ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα των. Οἱ Τρῶες ἐγάρησαν διότι ἐνόμισαν ὅτι ἠλευθερώθησαν πλέον, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ φέρωσι τὸν Δούρειον ἵππον ἐντὸς τῆς πόλεως. Εἰς ὅμως ἀπὸ τοὺς Τρῶας ὁ Λαοκόων ἀντεστάθη, ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἤκουσαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ θύρα ἦτο μικρά, ἐκρήμνισαν μέρος τοῦ τείχους. Τὴν νύκτα ἐκοιμῶντο ἐν ἡσυχίᾳ, ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐντὸς τοῦ Δουρείου ἵππου ἐξῆλθον, ἤνοιξαν τὰς θύρας, καὶ εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως ὅλοι οἱ Ἕλληνες οἱ ὅποιοι εἶχον ἀναχωρήσει. Ἡ πόλις τότε κατεκῆ. Οἱ Τρῶες κατεσφάγησαν καὶ μαζὺ μὲ αὐτοὺς καὶ ὁ Πάρις καὶ ὁ Πρίαμος.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας ὁ Μενέλαος ἔλαβε τὴν Ἑλένην καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σπάρτην ὅπου ἐβασίλευσεν μέχρι τοῦ θανάτου του.

Τοιοιουτρόπως βλέπομεν ὅτι διὰ τῆς συμφωνίας ὅλων τῶν Ἑλλήνων κατωρθώθη νὰ τιμωρηθῇ ὁ Πάρις, ὁ ὁποῖος ὕβρισεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς ἀρπαγῆς τῆς Ἑλένης. *« Προσῆκει νομιζειν τὴν πατρίδα κοινὴν μητέρα πάντων ».*

β'. Ὁ Λαοκόων.

Ὁ Λαοκόων ἦτο ἱερεὺς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐγέννησε δὲ δύο υἱούς, τὸν Ἀντιφάτην καὶ Μέλανθον. Ὁ Λαοκόων εἶναι ὁ πρῶτος ὅστις ὠργισμένος κατέβη γρήγορα, γρήγορα ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν τῆς Τροίας, κατὰ τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελον οἱ Τρῶες νὰ ἀποφασίσουν νὰ ἐμβάσουν τὸν δούρειον ἵππον εἰς τὴν πόλιν, καὶ φωνάζει ἀπὸ μακρὰ « ὦ ἄθλιοι πολῖται, τί ἀνοησία εἶναι αὐτὴ ὅπου λέγετε; Πιστεῦετε ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἀπέπλευσαν; νομιζετε ὅτι δῶρόν τι τῶν Ἀργείων δὲν στερεῖται δόλου; Ἔτσι γνωρίζετε τὸν Ὀδυσσεά; ἢ Ἕλληνες εἶναι κλεισμέ-

ΛΑΟΚΟΩΝ.

Τὸ Ἄγαλμα τοῦ Λακίοντος ἐκ μαρμάρου μονοκόμματος εὐρίσκεται τῶρα εἰς τὴν Ῥώμην, κτεσκευάσθη ἀπὸ τρεῖς καλλιτέχναι ἀπὸ τὴν Ῥόδον.

νοι ἐντὸς τοῦ ξύλου, ἢ ἡ μηχανὴ αὕτη ἔγεινε διὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τοὺς οἴκους μας. Μὴ δίδετε πίστιν εἰς τὸν Ἴππον. Φοβοῦμαι πολὺ τοὺς Ἕλληνας καὶ δῶρα προσφέροντας». Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔρριψε μέγιστον δόρυ τὸ ὁποῖον ἐκαρφώθη, ἀφ' οὗ ἔκαμε μέγαν ἦχον, εἰς τὸ ξύλον. Ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη ὁ λόγος του. Ἐὰν ἡ μοῖρα δὲν εἶχε τυφλώσει τὸν νοῦν τους, θὰ κατεξέσχιζον διὰ τοῦ πελέκεως τὸ δῶρον.

«Μωραίνει Κύριος, ὃν βούλεται ἀπολέσαι».

Ἐπειτα ὁ Λαοκόων ἰδὲ ἱερεὺς τοῦ Ποσειδῶνος, ἐν ᾧ ἔσφαζε ταῦρον καὶ τὸν ἐθυσίαζεν εἰς τὸν βωμόν, φαίνονται δύο ὄφεις ἐρχόμεμενοι ἀπὸ τὴν Τένεδον διὰ τῆς θαλάσσης, κάμνοντες μεγάλους ἐλιγμούς καὶ μαζί τρέχουν εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Οἱ ὀφθαλμοὶ των ἦσαν κόκκινοι σὰν αἷμα, καὶ ἔβγαζαν φωτιαῖς· τρέχουν πρὸς τὸν Λαοκόντα καὶ καθέννας ὄφης περικυκλόνουν τὰ δύο μικρὰ παιδιὰ τούτου, καὶ δαγκάνουν τὰ μέλη των. Ἐπειτα καὶ οἱ δύο ὄφεις ἀρπάζουσι μαζί καὶ αὐτόν, θέλοντα μετὰ ὄπλου νὰ βοηθήσῃ τὰ παιδιὰ, καὶ τὸν περιτυλίσουν σφικτὰ δύο φορές· προσπαθεῖ διὰ τῶν χειρῶν νὰ ἀποσπάσῃ αὐτούς, ἀλλ' ἀδύνατον, φωνάζει, βγάζει μουγκρισμούς ἄσάν βῶδι. Οἱ δύο ὄφεις τὸν ἀφίνουν καὶ συρόμενοι ἔρχονται εἰς τὸ ἱερόν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ κρύπτονται ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς θεᾶς καὶ τὴν ἀσπίδα της.

Τότε ὅλοι λέγουσιν ὅτι καλὰ ἔπαθεν ὁ Λαοκόων καὶ δικαίως ἐτιμωρήθη, διότι ἔβλαψε μὲ τὸ δόρυ τὸν ἱερόν Ἴππον, τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες προσέφερον δῶρον εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.

Τότε ἐκρήμνισαν τὸ τεῖχος καὶ ἔμβασαν τὸν Ἴππον, καὶ ἐκυριεύθη ἡ πόλις.

γ'. "Ηρωες Τρωϊκοῦ πολέμου.

Εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἔλαβον πολλοὶ βασιλεῖς μέρος. ὁ Ἄγαμέμνων ὁ ὁποῖος ἦτο βασιλεὺς τῶν Μυκηθῶν καὶ ἀδελφὸς τοῦ Μενελάου. Ὄταν ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Μυκῆνας ὁ Ἄγαμέμνων ἐθανατώθη ὑπὸ τῆς συζύγου του Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ Αἰγίσθου· ἀλλὰ καὶ τούτους ἐτιμώρησεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἄγαμέμνονος ὁ Ὀρέστης· «οὐδὲν κακὸν μένει ἀτιμώρητον».

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης· ἦτο περίφημος διὰ τὴν φρόνησίν του καὶ διὰ τὴν πανουργίαν του· ὅτε προσεκλήθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν δὲν ἤθελε· διότι εἶχε μικρὸν παιδίον καὶ ἦτο νεοῦπανδρευμένος· προσεποιήθη δὲ ὅτι ἦτο τρελλός, καὶ πρὸς τοῦτο ἐζευξε τοὺς βόας του καὶ ἔσπειρεν ἄλας. Ἄλλ' ὁ Παλαμῆδης τὸν ἀνεκάλυψεν οὕτως· ἔθεσε πρὸ τῶν βοῶν τὸν υἱὸν του· ὅτε δὲ ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔστρεψε πρὸς ἄλλο μέρος διὸ νὰ μὴ πατήσουν οἱ βόες τὸν υἱὸν του. Ὁ Παλαμῆδης παρετήρησε τοῦτο καὶ ἐνόησεν ὅτι δὲν ἦτο τρελλός, ἠνάγκασε δὲ τοιοῦτοτρόπως τὸν Ὀδυσσεῖα νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν· αὐτὸς συνεβούλευσε τοὺς Ἕλληνας νὰ κατασκευάσωσι τὸν Δούρειον ἵππον διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκυρίευσαν τὴν Τροίαν. Περιεπλανήθη ἐδῶ καὶ ἐκεῖ δέκα ἔτη, καὶ μετὰ ταῦτα ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα του. Ὑπέφερε πολλὰ κατὰ τὸ ταξείδιον καὶ πολλὰς φορὰς ἐκινδύνευσεν· τέλος ὅμως ἔφθασεν εἰς τὴν Ἰθάκην, ἐφόνευσεν τοὺς μνηστῆρας οἱ ὁποῖοι τοῦ ἔφθειραν τὴν περιουσίαν καὶ ἐβασίλευσαν κατόπιν ἡσύχως· ὅτε περιεπλανᾶτο εἶπεν «ἀπὸ μακρὰν νὰ ἴδω τὴν πατρίδα μου καὶ ἅς ἀποθάνω» «οὐδὲν πατρώας φθορὸς ἀνδρὶ φίλτερον».

Ὁ Ἀχιλλεύς. Ἄλλος ἦρως τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἦτο

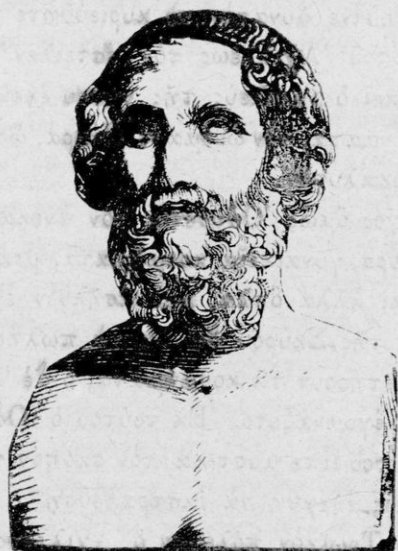
ὁ Ἀχιλλεύς· ὁ Ἀχιλλεύς ἀνετράφη μὲ σπλάγχνα λεόντων καὶ μυελούς ἄρκτων, διὰ τοῦτο ἔγεινεν ἀνδρειότατος καὶ ῥωμαλαιότατος. Ὁ πατήρ του ἔμαθεν ὅτι ὁ Ἀχιλλεύς θά φονευθῆ ἂν λάβῃ μέρος εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, διὰ τοῦτο δὲν ἤθελε νὰ τὸν στείλῃ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες τὸν ἐζήτησαν, διότι τὸ μαντεῖον τοὺς εἶπεν ὅτι «εἰάν δὲν ἔλθῃ ὁ Ἀχιλλεύς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ κυριεύσῃτε τὴν Τροίαν». Ὁ πατήρ τότε τοῦ Ἀχιλλέως τὸν ἔστειλεν εἰς τὴν νῆσον Σκυρον καὶ ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς τῆς νήσου ἐκείνης τὸν ἐνέδυσε γυναικεῖα ἐνδύματα, τὸν ὠνόμασε Πύρρα, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνακαλυφθῆ.

Ὁ πανούργος ὅμως Ὀδυσσεὺς τὸν ἀνεκάλυψεν ὡς ἐξῆς. Ἔλαβε διάφορα γυναικεῖα κοσμήματα, μικρὸν ξίφος, ἀσπίδας, βέλη καὶ ἄλλα ὄπλα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως τῆς Σκύρου διὰ νὰ τὰ πωλήσῃ. Τότε αἱ μὲν γυναῖκες παρετήρουν τὰ κοσμήματα, ὁ δὲ Ἀχιλλεύς ἔλαβε τὰ ὄπλα καὶ ἐγυμνάζετο. Ἐκ τούτου ὁ Ὀδυσσεὺς τὸν ἀνεκάλυψε καὶ τοῦ εἶπε μυστικὰ τὸν σκοπὸν του· ὁ δὲ Ἀχιλλεύς προθύμως ἐδέχθη νὰ ἐκστρατεύσῃ.

Κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ὁ Ἀχιλλεύς ἠνδραγάθησεν· ἐθεωρεῖτο ὡς δεινότατος ὄλων, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Τρῶες πολὺ τὸν ἐφοβοῦντο. Ἐφόνευσε τὸν ἀνδρειότατον ἐκ τῶν Τρώων τὸν Ἕκτορα. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πάριδος κρυφίως. Τὸ βέλος τοῦ Πάριδος τὸ ὠδήγησεν εἰς τὴν πτέρναν τοῦ Ἀχιλλέως ὁ Ἀπόλλων. Ὅλον τὸ στράτευμα ἔκλαυσε πικρῶς διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως· δέκα ἑπτὰ ἡμέρας τὸν ἔκλαιον, τὴν δὲ δεκάτην ὀγδόην τὴν ἔκαυσαν. Τὴν δὲ τέφραν (στάκτην) τὴν ἐθεσαν ἐντὸς θήκης μετὰ τῆς τέφρας μετὰ τοῦ φίλου του Πατρόκλου, καὶ τὴν ἔθαψαν

έντός τάφου, τόν ὁποῖον κατεσκεύασαν εἰς ὑψηλόν μέρος πλησίον τῆς ἀκτῆς.

Τοιοιυτοτρόπως ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφονεύθη, ἐτάφη δὲ ὁμοῦ μέ ἐκεῖνον, μετὰ τοῦ ὁποῖου καὶ ἐν τῇ ζωῇ ἦτον ἀχώριστος, ἀλλὰ «*γλυκὺς ὁ ὑπὲρ πατρίδος θάνατος καὶ εὐκταῖος*».

ΟΜΗΡΟΣ.

Ὁ Ὅμηρος ἐξύμνησεν εἰς τὰ ποιήματά του, τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν, τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

8. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

α'. Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν

Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον καὶ κατέφυγον εἰς τὴν Δωρίδα· ἐκεῖ ὁ ἐνδοξότερος τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους ἔγεινε βασιλεὺς τῆς Δω.

ρίδος καὶ ὠνομάζετο Ὑλλος. Οἱ δισέγγονοι τοῦ Ὑλλου μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Δωριέων ἠθέλησαν νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ ζητήσωσι τὸ μερίδιον τοῦ Ἡρακλέους. Πρὸς τοῦτο ἀπεφάσισαν νὰ διέλθωσι τὸ στενόν, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει μεταξύ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου, κατεσκευάσαν πλοῖα εἰς τὸν λιμένα, τὸν ὁποῖον τοὺς ἔδωσαν οἱ γειτονές των. Ὁ λιμὴν οὗτος ὠνομάσθη ΝΑΥΗΑΚΤΟΣ (ἐκ τοῦ Ναῦν-πήγνυμι).

Ἄφ' οὗ κατεσκευάσαν τὰ πλοῖα ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον, τὸ δὲ μαντεῖον τοὺς εἶπε «νὰ λάβωσιν ὡς ἀρχηγὸν ἄνδρα μὲ τρεῖς ὀφθαλμούς.» Οἱ Ἡρακλεῖδαι εὐρίσκοντο εἰς ἀπορίαν, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐρεθῆ ἄνθρωπος τρίφθαλμος. Αἴφνης βλέπουσιν ἓνα τυφλὸν ἐκ τοῦ ἑνὸς ὀφθαλμοῦ ἐπάνω εἰς ἵππον, δύο ὀφθαλμούς ὁ ἵππος καὶ ἓνα ὁ ἄνθρωπος γίνονται τρεῖς. Αὐτὸς εἶνε ὁ τρίφθαλμος εἶπον οἱ Ἡρακλεῖδαι, καὶ ἀμέσως τὸν ἔκαμον ἀρχηγὸν των. Ὁδηγούμενοι λοιπὸν οἱ Ἡρακλεῖδαι ἀπὸ τὸν μονόφθαλμον στρατηγὸν εἰσῆλθον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐκυρίευσαν τὸ Ἄργος, τὴν Σπάρτην, καὶ τὴν Μεσσήνην καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔλαβον τὸ μερίδιόν των.

Ἡ ἐκστρατεία αὕτη λέγεται *Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν* δηλ. ἐπιστροφή τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν πατρίδα των.

Βεβαίως οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους δὲν θὰ εἶχον δικαίον νὰ ζητήσωσι μερίδιον, ἂν ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἦτο μέγας καὶ ἐπίσημος ἄνθρωπος. «*Αἱ τῶν γονέων τιμαὶ τοῖς ἐγγούοις εἰσὶ καλὸς καὶ μεγαλοπρεπῆς θησαυρός*».

δ'. *Κόδρος*.

Ὅσακις ξένοι κατακτηταὶ ἐκυρίευσον μίαν χώραν ἠνάγκασον τοὺς κατοίκους τῆς νὰ τοὺς δουλεύωσι. Ἄλλὰ μερι-

κοί ἐξ αὐτῶν ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρωσι τὴν δουλείαν, ἔφυγον ἀπὸ τὰς πατρίδας των εἰς ἄλλα μέρη· ἐκεῖ ἂν ἠδύναντο ἐδίωκον τοὺς κατοίκους τῶν μερῶν εἰς τὰ ὁποῖα μετέβαινον, ἄλλως μετέβαινον εἰς μέρη ἀκατοίκητα, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἐξουσιάζοντο ἀπὸ ἄλλους.

Αὐτὸ ἔκαμον καὶ πολλοὶ ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων τὴν γῶ-
ραν ἐκυρίευσαν οἱ Ἡρακλεῖδαι. Ἐφυγον διὰ τὰς Ἀθήνας
ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐζήτησαν νὰ τοὺς διώξωσιν οἱ Ἡρακλεῖ-
δαι· οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως τοὺς ὑπερησπίστησαν. Διὰ τοῦτο
καὶ κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐκίνησαν πόλεμον οἱ Ἡρακλεῖδαι.

Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἀφ' οὗ ἠρωτήθη ἀπὸ τοὺς Ἡ-
ρακλεΐδας, ἂν θὰ νικήσωσι, εἶπεν, ὅτι «ἐκεῖνο τὸ στρατεύμα
θὰ νικήσῃ τοῦ ὁποίου ὁ βασιλεὺς θὰ φονευθῇ».

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἦτο τότε βασιλεὺς ὁ Κόδρος. Οὗτος διὰ
νὰ ἐκπληρωθῇ ὁ χρησμὸς τοῦ μαντείου, ἐφόρεσε φορέματα
χωρικοῦ, ἔλαβε ὄρεπανον εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἐζήτησε τῶν τει-
χῶν τῆς πόλεως προσεποιεῖτο δὲ ὅτι ἐμάζευε ξύλα, καὶ τοι-
ουτοτρόπως ἐπλησίασεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἡρακλεῖ-
δῶν. Ἐκεῖ ἦλθεν εἰς φιλονεικίαν καὶ ἐκτύπησεν ἓνα στρα-
τιωτὴν, ὁ δὲ στρατιωτὴς ἐθύμωσε καὶ ἐφόνευσε τὸν Κόδρον.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν τὸν βασιλέα, τὸν ὁποῖον εὗρον φο-
νευμένον· ὅταν δ' ἔμαθον οἱ Ἡρακλεῖδαι, ὅτι ἐφονεύθη ὁ
βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων, ἐφοβήθησαν μήπως νικηθῶσι καὶ
ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὁποῖοι
κατέφυγον εἰς τὰς Ἀθήνας ἀφ' οὗ ἐπλήθυναν πολὺ, ἔστει-
λαν μερικοὺς εἰς τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐκεῖ
ἔκτισαν τὰς Ἰωνικὰς πόλεις.

Ἄν ὁ Κόδρος ἦτο δειλὸς καὶ δὲν ἐθυσιάζετο ὑπὲρ τῆς
πατρίδος, πιθανὸν αἰ Ἀθηναῖοι νὰ ἐνικῶντο καὶ νὰ κατε-
στρέφοντο. «Ὁ δειλὸς προσότης ἐστὶ τῆς πατρίδος.»

9. ΔΙΑΚΡΙΘΕΙΣΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΦΥΛΑΙ

α'. Σπάρτη.

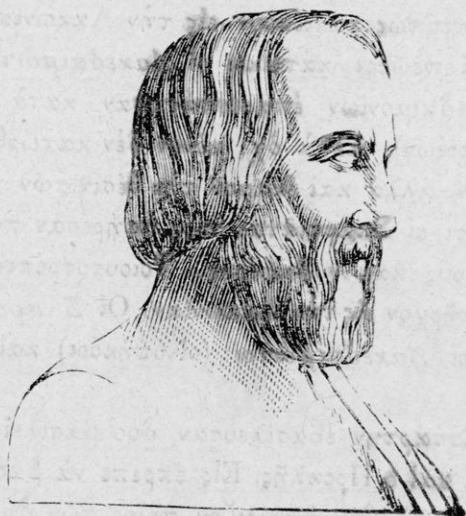
Οἱ Δωριεῖς, ὅσοι κατέλαβον τὴν Λακωνίαν, ἀφῆκαν τοὺς κατοίκους αὐτῆς ἡσύχους. Ἐμαζεύθησαν δὲ ὅλοι εἰς τὴν πόλιν Σπάρτην καὶ ἐκ τῆς πόλεως ὠνομάσθησαν Σπαρτιᾶται. Τοιοῦτοτρόπως κατώκουν εἰς τὴν Λακωνίαν οἱ Σπαρτιῆται καὶ οἱ πρῶτοι κάτοικοι οἱ Λακεδαιμόνιοι. Μερικοὶ ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν (Δωριέων), ἀλλὰ ὄχι μόνον δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐλευθερωθῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἔκαμον τὴν θέσιν των ἀκόμη χειροτέραν, διότι οἱ Σπαρτιᾶται τοὺς ἀφῆρσαν πολλὰς ἐλευθερίας καὶ τοὺς ἔκαμον δούλους. Τοιοῦτοτρόπως τρία εἶδη κατοίκων ὑπῆρχον εἰς τὴν Λακωνίαν. Οἱ Σπαρτιᾶται (οἱ κύριοι δηλ.), οἱ Λακεδαιμόνιοι (οἱ ὑπῆκοοι) καὶ οἱ Εἰλωτες (οἱ δούλοι).

Εἰς τὴν Σπάρτην ἐβασίλευσαν δύο βασιλεῖς συγχρόνως ὁ Εὐρυσθεὺς καὶ ὁ Προκλῆς. Εἰς ἔπρεπε νὰ βασιλεύῃ ὁ μεγαλύτερος, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζον ποῖος τῶν δύο ἦτο μεγαλύτερος διότι ἦσαν δίδυμοι, ἡ δὲ μήτηρ των δὲν τὸ ἔλεγεν. Μετὰ τὸν θάνατον τούτων καὶ πάλιν ἐβασίλευον δύο, εἰς ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Εὐρυσθέους, καὶ ὁ ἄλλος ἐκ τῶν ἀπογόνων τοῦ Προκλέους.

10. ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Μετὰ τινα καιρὸν ἐβασίλευεν εἰς τὴν τὴν Σπάρτην ὁ Εὐνομος, ὁ ὁποῖος ὅτε ἀπέθανε ἀφῆκε δύο τέκνα τὸν Πολυδέκτην καὶ τὸν Λυκούργον. Ὁ Πολυδέκτης ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, ἀφῆκε δὲ γυναῖκα ἔγκυον. Ἡ γυνὴ αὕτη παρήγα-

γειλε εἰς τὸν Λυκοῦργον, ἐὰν δέχεται νὰ τὴν νυμφευθῆ νὰ φονεύσῃ τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐγεννήτο. Ὁ Λυκοῦργος τῆς εἶπε «Ναί» διὰ νὰ σώσῃ τὸ παιδίον. Ὅτε τὸ παιδίον ἐγεννήθη ὁ Λυκοῦργος τὸ ἐπαρουσίασεν εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸ ὠνόμασε *Χαρίλαον* (χαρὰ τοῦ λαοῦ)

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Λυκοῦργος ἔφυγεν ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ διότι τὸν διέβαλον, καὶ διότι ἤθελε νὰ περιηγηθῆ πολλοὺς τόπους διὰ νὰ ἴδῃ τοὺς νόμους ἐκείνων, καὶ συναναστραφῆ σοφοὺς ἀνθρώπους. (*Σοφοῖς ὁμιλῶν καὶ τὸς ἐκβήσει σοφός*).

Πράγματι ὁ Λυκοῦργος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Κρήτην καὶ Αἴγυπτον καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν 18 ἔτη. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἐφονεύθη ὁ Χαρίλαος καὶ οἱ Σπαρτιᾶται ἐκάλεσαν τὸν Λυκοῦργον. Ὁ Λυκοῦργος διὰ νὰ τὸν ἀκούσωσιν οἱ Σπαρτιᾶται ἔλαβε τὸν ἐξῆς χρησμὸν. «Ἦλθες Λυκοῦργε σύ, τὸν ὁποῖον ὁ Ζεὺς ἀγαπᾷ καὶ πάντες οἱ Ὀλύμπιοι. Πρέ-

πει ἐγὼ ὡς θεὸν καὶ οὐχὶ ὡς ἄνθρωπον νὰ σὲ θεωρῶ». Τὸ μαντεῖον τὸν ἐθεώρησεν ὡς θεόν, ἐπομένως καὶ ὁ λαὸς δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ὑπακούῃ ὡς εἰς Θεόν. Ὁ Λυκούργος ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν Σπάρτην ἔθεσε τοὺς ἐξῆς Νόμους.

α'. Νόμοι Λυκούργου.

1. Βασιλεῖς θὰ εἶναι ὡς καὶ πρότερον δύο· ἡ ἐξουσία των θὰ εἶνε μικρά· θὰ φροντίζωσιν μόνον νὰ ἐκτελῶνται οἱ Νόμοι, καὶ θὰ εἶνε ἀρχηγοὶ τῶν στρατευμάτων ἐν καιρῷ πολέμου.

2. Ὁ λαὸς θὰ ἐκλέγῃ 28 γερουσιαστάς, ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑπερβαίνωσι τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ἡ γερουσία θὰ προτείνῃ νόμους, τοὺς ὁποίους θὰ ψηφίζῃ ὁ λαός.

3. Ὁ Λαὸς θὰ ἐκλέγῃ ἐκ τῶν γερουσιαστῶν πέντε, οἱ ὅποιοι θὰ λέγωνται "Εφοροί. Οἱ Ἐφοροὶ θὰ ἔχωσιν ἐξουσίαν νὰ δικάζωσιν καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς, καὶ νὰ ἐπιτηρῶσιν ἂν οἱ ἄρχοντες ἐκτελῶσι τὰ καθήκοντά των.

4. Ὁ Λαὸς θὰ ἔχει δικαίωμα, νὰ ἐκλέγῃ τοὺς Γερουσιαστάς καὶ Ἐφόρους, καὶ νὰ ἀποφασίζῃ περὶ πολέμου, περὶ εἰρήνης, ἢ περὶ συνθηκῶν.

Εἰς Συνέλευσιν τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία ἐγένετο κατὰ πᾶσαν πανσέληνον, μόνον οἱ Σπαρτιᾶται εἶχον δικαίωμα νὰ παρευρίσκωνται, καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶχον ὑπερβῆ τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των.

5. Διὰ νόμου ὁ Λυκούργος ἐχώρισε τὰς γαίας εἰς ἴσα κομμάτια, καὶ τὰς διεμοίρασεν εἰς ἕκαστον Σπαρτιάτην, δὲν ἐπέτρεπε δὲ οὔτε νὰ πωλῶσιν, οὔτε νὰ ἀγοράζωσιν.

6. Νομίσματα δὲν ἐπέτρεπε χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ μόνον σιδηρᾶ, βαρύτατα.

7. Ἐκαστος Σπαρτιάτης ὑπεχρεοῦτο κατὰ μῆνα νὰ φέρῃ κωρισμένον ποσὸν σίτου, οἴνου, κριθῆς, τυροῦ κλπ. καὶ ἐκ

τούτων κατεσκευάζετο τὸ *συσσίτιον*, ἐκ τοῦ ὁποίου ὄφειλον νὰ τρώγῳσιν ὅλοι, καὶ οἱ βασιλεῖς. Ἡ καθημερινὴ τροφή ἦτο ὁ *Μέλας ζῶμος* συνιστάμενος ἐκ χοιρείου κρέατος, ἐβρασμένου ἐντὸς αἵματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἔρριπτον ὄξος (ξύδι) καὶ ἄλας.

8) Ὁ λαὸς ὅλος νὰ γυμνάζεται καὶ νὰ ἐξασκῆται εἰς πολεμικὰς ἐργασίας.

9. Δὲν ἐπετρέπετο νὰ φύγῃ τις εἰς ξένην χώραν. Ὁ παρὰβάτης ἐτιμωρεῖτο.

6'. Ἐνατροφή Σπαρτιατῶν.

Διὰ τὴν ἀνατροφήν τῶν παίδων ὁ Λυκοῦργος ἔκαμε τοὺς ἐξῆς Νόμους:

1. Τὰ ἄσχημα παιδιὰ νὰ ρίπτονται εἰς τὰ βάραθρα τοῦ Ταῦγετου.

2. Νὰ ἐνδύωνται οἱ παῖδες τὴν αὐτὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ θέρος, νὰ κοιμῶνται δὲ ἐπάνω εἰς καλάμια, τὰ ὁποῖα νὰ κόπτωσιν ἐκ τῶν ὄχθων τοῦ Εὐρώτα· νὰ γυμνάζωνται, νὰ σκληραγωγῶνται, νὰ κλέπτωσιν· νὰ σέβωνται τοὺς γέροντας· καὶ νὰ λέγωσιν ὀλίγα πάντοτε λόγια νὰ ἀγαπῶσι τὴν πατρίδα των. Ὅπως οἱ νέοι, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τῶν Σπαρτιατῶν ἀνετρέφοντο εἰς τὴν Σπάρτην. «ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τὰν» ἔλεγον εἰς τοὺς υἱοὺς των αἱ Σπαρτιάτιδες, ὅτε ἀνεχώρουν πρὸς πόλεμον.

Ὅλας τὰς ἐργασίας τὰς ἔκαμνον οἱ Ἐλλῶτες· οἱ δὲ Σπαρτιάται πάντοτε ἐγυμνάζοντο.

Διὰ τῶν Νόμων τοῦ ὁ Λυκοῦργος ἤθελε νὰ γείνωσιν οἱ Σπαρτιάται ἀνδρεῖοι στρατιῶται· καὶ τὸ ἐπέτυχεν. Ἡ Σπάρτη εἶχε τοὺς γενναϊότερους στρατιώτας.

Ἄφ' οὗ ὁ Λυκοῦργος εἶδεν, ὅτι οἱ Νόμοι τοῦ ἦσαν καλοί, ἐκάλεσε τὸν λαὸν καὶ τοῦ εἶπε ἀνὰ μὴ χαλάσητε τοὺς

Νόμους, ἕως ὅτου γυρίσω ἀπὸ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, πρὸς τὸ ὅποιον θὰ ὑπάγω νὰ ἐρωτήσω, ἂν οἱ νόμοι εἶνε καλοὶ, καὶ ποῖαν διόρθωσιν θέλουν.» Ὁ Λυκούργος ἔλαβε τὴν ἐξῆς ἀποκρίσιν «καὶ οἱ νόμοι εἶνε καλοὶ, καὶ ἡ Σπάρτη θὰ γείνη ἐνδοξοτάτη, ἂν δὲν χαλάσῃ τοὺς Νόμους τοῦ Λυκούργου». Κατόπιν δὲν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Σπάρτην διὰ νὰ μὴ τὸν ἀναγκάσουν καὶ τοὺς χαλάσῃ, ἀλλ' ἀπέθανεν, ἀφοῦ ἔμεινε νηστικός ἐκουσίως ἐπὶ τινος ἡμέρας. Βεβαίως οἱ νόμοι εἶνε καλοὶ εἰς τὰς κοινωνίας.

«Οὐχ οἶδν τε ἄνευ νόμων ἀγαθοὺς πολίτας γενέσθαι».

11. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.

Οἱ Σπαρτιαῖται διὰ τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου ἔγειναν ἀνδρειότατοι· ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχον τόσον εὐφόρους χώρας, ἐσκέφθησαν νὰ κυριεύσωσι τὴν Μεσσηνίαν, ἡ ὁποία ἦτο εὐφορος, καὶ πρὸς τοῦτο ἐζήτησαν ἀφορμὴν νὰ ἔλθουν εἰς πόλεμον μὲ τοὺς ὁμοφύλους τῶν Μεσσηνίων, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν τόσον πολεμικοὶ ὅσον οἱ Σπαρτιαῖται. Ἡ ἀφορμὴ εὑρέθη. Εἰς τὰ σύνορα τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Μεσσηνίας ἦτο ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ὃ ὁποῖος ἀνῆκε καὶ εἰς τοὺς δύο λαοὺς. Κατ' ἔτος ἐπανηγυρίζον ἐκεῖ. Οἱ Μεσσηνιοὶ ἤρπασαν κατὰ τὴν πανήγυριν τὰς θυγατέρας τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐφόνευσαν τὸν βασιλέα τῶν ἐκ τούτου ἐδόθη ἀφορμὴ καὶ ἐγένετο πόλεμος μεταξύ Μεσσηνίων καὶ Σπαρτιατῶν.

Κατ' ἀρχὰς οἱ Μεσσηνιοὶ ἐνίκων, ἀλλὰ κατόπιν ἐνικήθησαν ἀπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἔγειναν δοῦλοί των. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπανεστάτησαν καὶ ἐτρόμαξαν τοὺς Σπαρτιάτας. Οἱ Σπαρτιαῖται τότε ἐζήτησαν χρησμὸν ἀπὸ τὸ μαντεῖον, τὸ ὅποιον τοὺς εἶπε «διὰ νὰ σωθῆτε καὶ νὰ νικήσητε, πρέπει νὰ ζητήσητε ἀρχηγὸν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους». Οἱ Ἀθη-

ναῖοι δὲν ἤθελον νὰ τοὺς δώσουν ἀρχηγόν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠμπόρουν νὰ παρακούσουν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ μαντείου. Διὰ νὰ συμβιβάσουν λοιπὸν τὰ πράγματα, τοὺς ἔδωσαν ἕνα χωλὸν γραμματοδιδάσκαλον, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ἀνίκανον. Οὗτος ὠνομάζετο *Τυρταῖος*· ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν Σπάρτην ἀπήγγελλε ποιήματα καὶ ἐνεθουσίασε τοὺς Σπαρτιάτας. Οὕτως οἱ Σαρτιᾶται ἔλαβον θάρρος πάλιν, καὶ ἐνίκησαν τοὺς Μεσσηνίους καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ φύγωσι. Οἱ Μεσσηνιοὶ μετέβησαν εἰς τὴν νῆσον *Σικελίαν* καὶ ἐκεῖ ἔκτισαν τὴν πόλιν *Μεσσήνην*, ἡ ὁποία σώζεται ἀκόμη καὶ σήμερον.

Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσε 47 ὀλόκληρα ἔτη ἐτελείωσε πρὸ 2250 περίπου ἐτῶν. Μετάφρασις ἐνὸς ποιήματος τοῦ *Τυρταίου* εἶνε τὸ :

«*Τι τιμὴ στὸ παλληκάρι*».

Τὸν *Τυρταῖον* ἐνόμιζον οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι ἦτον ἀνίκανος, ἀλλ' ὅμως ἐδείχθη ἰκανώτατος.

«*Ἀρχὴ ἄνδρα δεικνυσι*».

12. ΗΡΩΕΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΟῦ ΠΟΛΕΜΟΥ.

Κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον διεκρίθησαν ὁ Ἀριστόδημος καὶ ὁ Ἀριστομένης.

α. Ἀριστόδημος.

Ὁ Ἀριστόδημος προσέφερεν ἐκουσίως τὴν θυγατέρα του εἰς θυσίαν, διὰ νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του· καὶ κατ' ἀρχὰς ἀπεμάκρυνε τὸν κίνδυνον διὰ τῆς θυσίας, ἀλλὰ κατόπιν εἶδεν ὅτι ἀνωφελῶς ἐθυσίασε τὴν θυγατέρα του, διότι καὶ πάλιν οἱ Σπαρτιᾶται ἐνίκων. Ἐπειδὴ δὲ ἐταράσσετο ἀπὸ φρικώδη ὄνειρα διὰ τὸν θάνατόν της, ἐφονεύθη ἐπὶ τοῦ τάφου της.

β'. 'Αριστομένης.

'Ο 'Αριστομένης κατ' ἀρχάς διὰ τῆς ἀνδρίας του κατετρόμαξε τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοὺς ἠνάγκασε νὰ ζητήσωσιν τὸν Τυρταῖον ἀπὸ τοὺς 'Αθηναίους. Πολλάκις ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλὰ ἠλευθεροῦτο. Τελευταῖον ὅμως ὅτε ἐνικήθησαν οἱ Μεσσηνιοὶ συνελήφθη καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων Μεσσηνίων καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν Καιάδα, (βαθὺ βάραθρον). Ἐκ τοῦ βάραθρου ἐξῆλθε διὰ μιᾶς τρύπας, ἐκ τῆς ὁποίας εἰσῆρχετο ἀλώπηξ καὶ ἔτρωγε σάρκας. Ὁ 'Αριστομένης ἐπιχασε τὴν ἀλώπεκα ἀπὸ τὴν οὐρὰν καὶ ὀδηγούμενος ὑπ' αὐτῆς ἐξῆλθε τοῦ βάραθρου, καὶ μετέβη εἰς Ρόδον ὅπου ἀπέθανεν.

«Ὅν οἱ θεοὶ ἐθέλουσι σώζεσθαι καὶ ἐξ αὐτῶν ἀνασπῶσι βάραθρων».

ΣΟΛΩΝ.

13. ΑΘΗΝΑΙ.

Εἰς τὴν Πελοπόννησον πρώτη πόλις ἦτο ἡ Σπάρτη, εἰς τὴν στερεὰν ὅμως Ἑλλάδα ἦσαν αἱ Ἀθῆναι.

Ἡ Σπάρτη ἔγεινε μεγάλη διὰ τῶν σοφῶν νόμων τοῦ Λυκούργου Αἱ Ἀθῆναι ἔγειναν ἐπίσημα διὰ τῶν νόμων τοῦ σοφοῦ Σόλωνος.

α'. Σόλων καὶ οἱ Νόμοι του.

Ὁ Σόλων πρὶν συντάξῃ νόμους, ἔπεισε τοὺς Ἀθηναῖους νὰ κυριεύσωσι τὴν νῆσον Σαλαμῖνα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπειδὴ εἶχον πάθει πολλά, προσπαθοῦντες νὰ κυριεύσωσι τὴν Σαλαμῖνα, εἶχον ψηφίσει νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ τολμήσῃ νὰ εἴπῃ νὰ κυριεύσωσι τὴν Σαλαμῖνα. Ἐν τούτοις ὁ Σόλων ἐτόλμησε καὶ τὸ εἶπε. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέτυχον, ὄχι μόνον δὲν ἐθανάτωσαν τὸν Σόλωνα, ἀλλὰ καὶ τὸν διώρισαν νὰ συντάξῃ νόμους.

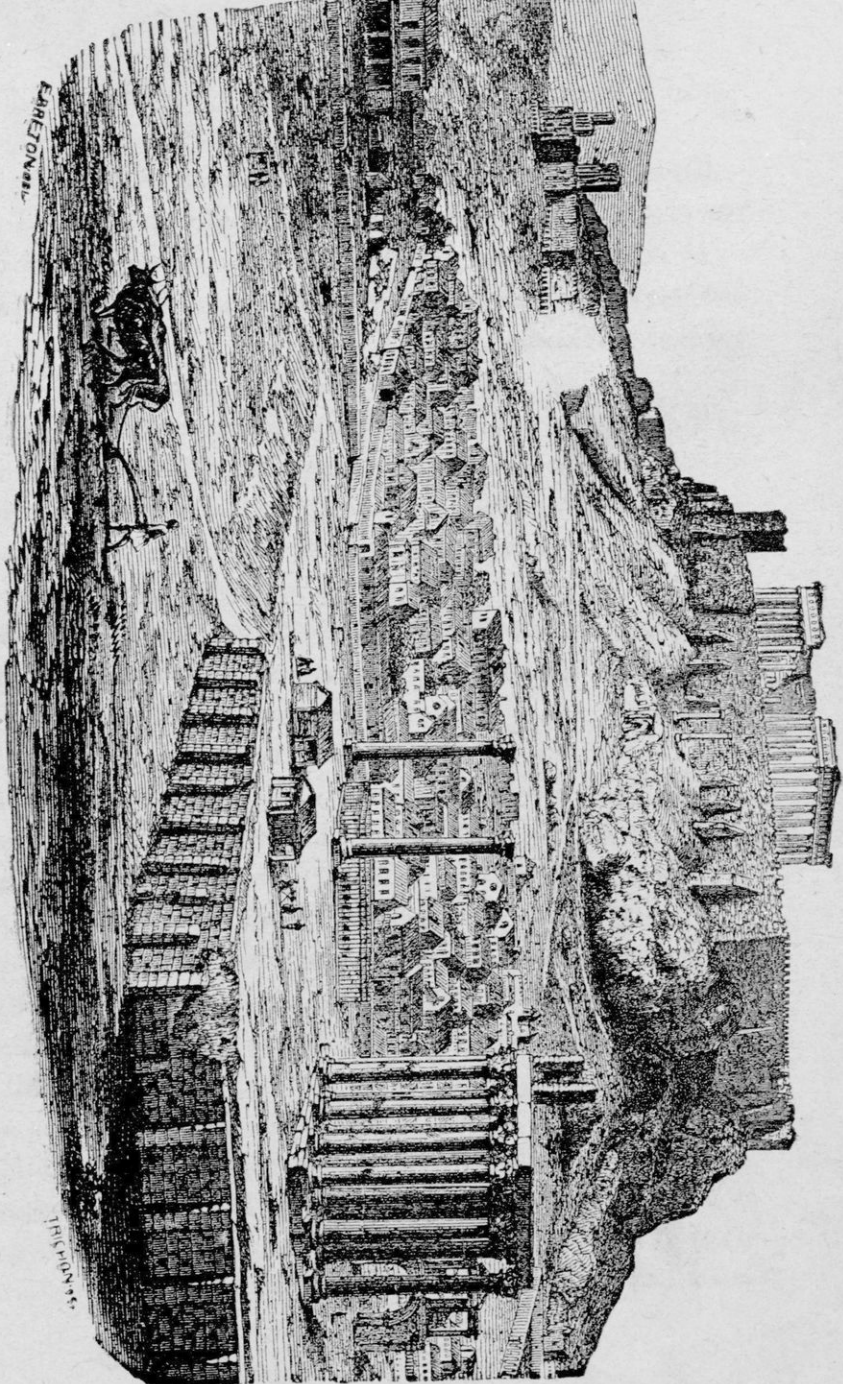
Ὁ Σόλων ἔκαμε τοὺς ἐξῆς νόμους.

1) Διήρесе τοὺς κατοίκους εἰς 4 τάξεις εἰς πεντακοσιομεδίμνους (ὅσοι ἔκαμον ἀπὸ 500—300 κοιλὰ σίτου), εἰς ἰππεῖς (ὅσοι ἔκαμον ἀπὸ 300—200 κοιλὰ σίτου), εἰς ζευγίτας (ὅσοι ἔκαμον 200—150 κοιλὰ) καὶ τοὺς θήτας (ὅσοι ἔκαμον ὀλιγώτερα τῶν 150 κοιλῶν σίτου).

Οἱ πεντακοσιομέδιμνοι ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐξοπλίζωσι καὶ νὰ διατηρῶσι 48 πλοῖα πολεμικά. Εἶχον ὅμως καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐκλέγωνται αὐτοὶ μόνοι ἄρχοντες.

Οἱ ἰππεῖς καὶ ζευγίται ὑπηρέτουσιν εἰς τὸν στρατὸν καὶ διωρίζοντο εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας. ἄρχοντες ὅμως δὲν ἐγίνοντο. Οἱ θήτες μόνον ἐν καιρῷ ἀνάγκης ἐστρατολογοῦντο· εἶχον δὲ τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὰς συνελελεύσεις τοῦ λαοῦ.

ΑΘΗΝΑΙ

2) Συνεκρότησε βουλήν ἐκ 400 ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ἐξέλεξεν ὁ λαὸς ἀπὸ 100 ἐξ ἐκάστης τάξεως.

3) Ἐκαμε γενικὴν συνέλευσιν (ἐκκλησίας), εἰς τὴν ὁποίαν ἐλάβανον μέρος ὅλοι οἱ πολῖται· δὲν ἐπετρέπετο ὅμως νὰ ὀμιλῶσιν, παρὰ μόνον, ὅσοι ἦσαν ἄνω τῶν 50 ἐτῶν.

4) Συνέστησε τὴν βουλήν τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τοῦ Ἄρειου Πάγου. ὁ Ἄρειος πάγος συνεδρίαζε ἐν καιρῶ νυκτὸς ἐπὶ τοῦ βράχου Ἄρεως.

5) Ἠλάττωσεν τὸν τόκον, καὶ κατήργησε τὴν συνήθειαν νὰ πωλῶσιν οἱ δανεισταὶ τοὺς ὀφειλέτας.

6) Ἐκαμε νόμον νὰ τιμωρῶνται μὲ θάνατον οἱ συκοφάνται· νὰ γυμνάζωνται τὰ παιδιὰ καὶ νὰ μαθάνωσι καὶ τέχνας καὶ γράμματα.

Διὰ τῶν νόμων τοῦ ὁ Σόλων ἤθελε νὰ κάμῃ τοὺς Ἀθηναίους ὄχι μόνον καλοὺς στρατιώτας, ὅπως ὁ Λυκοῦργος, ἀλλὰ καὶ σοφοὺς καὶ πεπαιδευμένους.

Ἄφροῦ ἔθεσε τοὺς Νόμους ὁ Σόλων ἀνεχώρησε ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, περιηγήθη πολλοὺς τόπους, ἔφθασεν εἰς τὸν βασιλεῆα Κροῖσον, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶπε «Μηδένα πρὸ τοῦ τέλοϋ μακάριζε» καὶ ἐθεωρήθη ὡς εἰς ἐκ τῶν ἐπτὰ σοφῶν τοῦ κόσμου. Οἱ δὲ νόμοι τοῦ ἦσαν δίκαιοι πολὺ.

«Ὁ τῶν σοφῶν τοῦϋς βάρος ἔχει μέγιστον, ὥσπερ ὁ χρυσός».

«Τοὺς νομοθέτας δεῖ θέτειν νόμους δικαίους, τοὺς δὲ πολίτας ὑπακούειν».

β'. Πεισίστρατος καὶ οἱ υἱοὶ του.

Μετὰ τὸν Σόλωνα ἔγεινε τύραννος τῶν Ἀθηνῶν ὁ Πεισίστρατος· ἀλλ' ὁ Πεισίστρατος δὲν ἐφέρετο τυραννικῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐστόλισε τὰς Ἀθήνας, καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς πτωχοὺς βόας καὶ σπόρον διὰ νὰ καλλιεργῶσι τὴν

γῆν. ἤρχισε νὰ κτίζῃ τὸν περίφημον ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Ἐμάζευσε τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου καὶ διέταξε νὰ ἀναγινώσκωνται κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων· ἔκαμε δημοσίαν βιβλιοθήκην αὐτὸς πρῶτον, καὶ παντοτε ἐφρόντιζε διὰ νὰ δοξάσῃ τὴν πατρίδα του.

Ἰππίας καὶ Ἰππαρχος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πεισιστράτου ἐγένοντο τύραννοι τῶν Ἀθηναίων ὁ Ἰππίας καὶ ὁ Ἰππαρχος, οἱ ὁποῖοι κατ' ἀρχὰς ἐκυβέρνησαν τὰς Ἀθήνας λαμπρότατα, κατόπιν ὅμως ὁ Ἰππίας ἐγένετο σκληρότατος καὶ ἀληθὴς τύραννος. Πρὸ πάντων ἄφ' ὅτου ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων στενοὶ φίλοι ἐφρόνευσαν τὸν Ἰππαρχον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων, κρύπτοντες τὰ ξίφη ὑπὸ τὰς μυστίνας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχισαν νὰ μισοῦν τὸν τύραννον Ἰππίαν καὶ ἐζήτησαν εὐκαιρίαν νὰ τὸν διώξωσι. Ὅτε δὲ τὸ κατώρθωσαν, καὶ ἐγένετο πάλιν ἐλεύθεροι, ἔστησαν ἀνδριάντας εἰς τὸν Ἀρμόδιον καὶ εἰς τὸν Ἀριστογείτονα, καὶ πρὸς τιμὴν τῶν εὐχαλλόντων κατὰ τὰς ἐπιτήμοις ἑορτὰς τοὺς ἐξῆς ὕμνους:

«Φίλτατε Ἀρμόδιε, δὲν ἀπέθανες ἀκόμη, ὑπάρχεις εἰς τὰς νήσους τῶν Μικκάρων ὅπου εὐρίσκεται ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Διομήδης».

«Ἀθάνατος ἅς ἦνε ἡ δόξα, φίλτατοι Ἀρμόδιε καὶ Ἀριστογείτων, διότι σεῖς ἐφρονεύσατε τὸν Τύραννον καὶ ἠλευθερώσατε τὰς Ἀθήνας».

14. ΕΝΔΟΞΟΣ ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

α'. Περσικοὶ Πολέμοι.

Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἦσαν ὑποταγμέναι εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας Δαρείον. Ὁ Δαρεῖος

εἶχε διορίσει εἰς ἐκάστην πόλιν ἓνα Τύραννον. Τοιοῦτος Τύραννος ἦτο καὶ ὁ Ἀρισταγόρας τῆς Μιλήτου. Ὁ Ἀρισταγόρας ἦλθεν εἰς φιλονεικίαν μὲ τὸν Δαρεῖον καὶ ἐπανεστατήσεν κατ' αὐτοῦ, ἔτρεξε δὲ καὶ ἐζήτησε βοήθειαν ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Ἄλλ' οἱ μὲν Σπαρτιᾶται δὲν τοῦ ἔδωσαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως τοῦ ἔδωσαν, διότι ἦσαν δυσηρησθημένοι κατὰ τοῦ Δαρείου. Μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων ὁ Ἀρισταγόρας ἔκαυσε τὰς Σάρδεις. Ὁ Δαρεῖος ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους διὰ νὰ μὴ τὸ λησμονήσῃ δέ, εἶπε εἰς ἓνα ὑπηρέτην νὰ τοῦ λέγῃ καθ' ἐκάστην. «Δέσποτα μὴ λησμόνει τοὺς Ἀθηναίους».

Ὁ Δαρεῖος ἐζήτησε πρῶτον «γῆν καὶ ὕδωρ»· ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἰσηκούσθη, ἔστειλε μὲ στρατὸν τὸν γαμβρὸν τοῦ Μαρθόνιον, ἀλλ' οὐ. ος ὑπέστη πολλὰς ζημίας καὶ ἐπέστρεψε. Κατόπιν ὁ Δαρεῖος τὸν ἔστειλε πάλιν μὲ πολὺν στρατὸν, τὸν ὁποῖον ἀπεβίβασεν, κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἰππίου εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος.

6. *Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη.*

Οἱ Ἀθηναῖοι μόλις ἤκουσαν, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἀποβιβάσῃσιν οἱ Πέρσαι εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἔτρεξαν ἀμέσως ἐκεῖ, μὲ τὴν βοήθειαν καὶ 1000 Πλαταιέων, ἔστειλαν δὲ καὶ εἰς τὴν Σπάρτην νὰ ζητήσῃσι βοήθειαν, ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκστρατεύσῃσι πρὶν γίνῃ πικνέληνος, διὰ τοῦτο δὲν ἔδωσαν βοήθειαν, ὑπεσχέθησαν ὅμως νὰ στείλωσι κατόπιν.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἦσαν 10 στρατηγοί, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 5 ἤθελον τὸν πόλεμον νὰ γείνη ἀμέσως, οἱ δὲ ἄλλοι 5 ἤθελον νὰ περιμεῖνουν τοὺς Σπαρτιᾶτας. Ὁ Ἀθηναῖος ὅμως Μιλτιάδης τοὺς πείθει νὰ πολεμήσῃσι. Τότε παρεχώρησαν

όλοι τήν ἡμέραν τῆς ἀρχηγίας των εἰς τὸν Μιλτιάδην καὶ ἤρχισεν ὁ πόλεμος.

Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον κατεστράφησαν οἱ Πέρσαι 6,400 ἐφονεύθησαν, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων μόνον 192. Οἱ Ἀθηναῖοι ὤρμησαν νὰ συλλάβωσι τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν· ὅτε ὁ Ἀθηναῖος Κυναίγειρος συνέλαβεν ἓνα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ τὴν ἀπέκοψαν, κατόπιν διὰ τῆς ἄλλης καὶ τὴν ἀπέκοψαν, κατόπιν διὰ τῶν ὀδόντων καὶ τότε τοῦ ἀπέκοψαν καὶ τὴν κεφαλὴν.

Μετὰ δύο ἡμέρας ἦλθον καὶ οἱ Σπαρτιᾶται καὶ συνεχάρησαν τοὺς Ἀθηναίους, ἐλυπήθησαν ὅμως, διότι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν μάχην.

Οἱ Ἕλληνες ἠδύναντο νὰ κάμωσι συνθήκην μὲ τὸν Ξέρξην καὶ νὰ ἡσυχάσωσιν ἀλλὰ :

« Πόλεμος ἐνδοξος, εἰρήνης αἰσχρᾶς αἰρετώτερος ».

γ'. Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη καὶ ὁ Λεωνίδας.

Ὁ Δαρεῖος ἀπέθανεν, ὁ δὲ υἱὸς του Ξέρξης ἐξεστράτευσε μὲ πολὺν στρατὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ στρατὸς του ἐφθασεν εἰς τὰς Θερμοπύλας. Τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν τὰ ἐφύλαττεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Λεωνίδας μὲ ὀλίγους ἄνδρας. Ὁ Ξέρξης ἔστειλεν ἓνα στρατηγὸν εἰς τὸν Λεωνίδα νὰ τοῦ εἴπῃ νὰ παραδώσῃ τὰ ὄπλα. Ὁ Λεωνίδας ὅμως ἀπεκρίθη «*ας ἔλθῃ νὰ τὰ πάρῃ*» (μολὼν λαβέ): ὅτε δέεῖς στρατιώτης τοῦ εἶπεν, ὅτι εἶνε τόσοι πολλοί, ὥστε εἰάν ῥίψωσι τὰ βέλη, θὰ σκεπασθῇ ὁ ἥλιος «*καλλίτερα, ἀπήνητησεν ὁ ἀτρόμητος Σπαρτιᾶτης, καλλίτερον θὰ πολεμῶμεν ὑπὸ τὴν σκιάν*». Ὁ Ξέρξης τότε ἔστειλε τοὺς στρατιώτας του, ἀλλὰ οἱ Σπαρτιᾶται τοὺς ἀπέκρουσαν. Ὁ Ξέρξης εὐρέθη εἰς στενοχωρίαν, καὶ δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ διὰ νὰ νι-

κήση τὸν Λεωνίδα, ὅτε ἐπαρουσιάσθη εἰς προδότης, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Ἐφιάλτης καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ξέρξην πολλὰ δῶρα μὲ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Πέρσας ἀπὸ ἄλλον δρόμον διὰ νὰ φονεύσωσι τοὺς Σπαρτιάτας. Ὁ Ξέρξης προθύμως τὸ ἐδέχθη, καὶ τοιουτοτρόπως στρατὸς Περσικὸς κατέλαβε τὸ ὄπισθεν μέρος τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ Λεωνίδας ἐνόησε τοῦτο, ἐδίωξεν ὅλους τοὺς ἄλλους διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἄλλας περιστάσεις, καὶ ἔμεινε μόνον μὲ τοὺς Σπαρτιάτας, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶπεν, ὅτε ἐδείπνουν πρὸ τῆς τελευταίας μάχης *«Ταύτην τὴν ἑσπέραν ὅλοι θά δειπνήσωμεν εἰς τὸν ἄδην»*.

Οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν 300, ἐπολέμησαν γενναϊότατα, μέχρις οὗ ἐφονεύθησαν ὅλοι καὶ ὁ Λεωνίδας.

Εἰς τὰς Θερμοπύλας οἱ Ἕλληνες ἔκαμον μνημεῖον τῶν Σπαρτιατῶν ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψαν.

«Εἰπέ στή φίλῃ Σπάρτη μας, ὦ Ξέρε διαβάτα.

ὅτι πιστοὶ εἴμεθα τοὺς νόμους τῆς κειτόμεθα ἐνταῦθα.

(ὦ Ξεῖρ, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίους, ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείων ῥήμασι πειθόμενοι).

Τοιουτοτρόπως διὰ τῆς προδοσίας τοῦ βδελυροῦ Ἐφιάλτου ἐφονεύθησαν οἱ Σπαρτιᾶται, ἀλλὰ καὶ ὁ προδότης κακὸν ἔλαβε τέλος. «Τὸ τέλος τοῦ προδότου εἶνε πάντοτε κακόν.» Ὁ Λεωνίδας ὅμως ἐδείχθη ἀνδρειότατος, καὶ ὑπήκοος εἰς τοὺς Νόμους τῆς Πατρίδος, οἱ ὁποῖοι ἔλεγον *«ἢ νὰ φονευθῇ ὁ Σπαρτιάτης ἢ νὰ νικήσῃ»*.

«Ἐπου Θεῶ, καὶ τοῖς νόμοις πείθου».

Ἕγμος πρὸς τοὺς πεσόντας ἐν Θερμοπύλαις.

Χαῖρε, ἥρωε Λεωνίδα,
καὶ ἐσύ, κ' οἱ ὀπαδοί σου!

Ποῦ γὰρ τὴν γλυκὴν πατρίδα
θυσιάσθησαν μαζὺ σου.

Σύνοικοι τῶν Μακαρίων!
Μὲ χαρὰν παντοτεινὴν
Ζῆτε εἰς τῶν Ἑλυσίων
Τὴν χαρμόσυνον σκηνήν.

δ'. *Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.*

Ὁ Ξέρξης ἀφοῦ ἐπέρασε τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πεισθῆ ἀπὸ τὸν Θεμιστοκλῆ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ πλοῖα καὶ νὰ μεταβοῦν εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ξέρξης ἤυρεν ἐρήμους τὰς Ἀθήνας, καὶ τὰς κατέστρεψαν, ἠτοιμάσε δὲ τὸν στόλον του διὰ νὰ πολεμήσῃ μὲ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα. Οἱ Ἕλληνες ἤθελαν νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν Σαλαμῖνα, ἀλλὰ ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ στρατηγήματος τοὺς ἠνάγκασε νὰ μείνουν ὁ Ξέρξης ἐκάθησεν ἐπάνω εἰς ἓνα χρυσοῦν θρόνον ἐπὶ λόφου καὶ παρετήρει τὴν ναυμαχίαν.

Τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπολέμουν ἦτο στενόν, διὰ τοῦτο δὲν ἠδύναντο ὅλα τὰ πλοῖα τῶν Περσῶν νὰ λάβωσι μέρος, ἀλλὰ τόσα, ὅσα ἐλάμβανον μέρος καὶ Ἑλληνικά. Οἱ Ἕλληνες ὅμως γενναϊότεροι πολὺ τῶν Περσῶν τοὺς ἐβύθισον τὰ πλοῖα, καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ φύγουν κακῆν κακῶς.

Κατὰ τὴν τρομερωτάτην ναυμαχίαν οἱ Ἕλληνες βεβαίως ἐδείχθησαν ἀνδρειότατοι, ἀλλὰ καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς μέγας στρατηγός.

«*Αγάπα τὴν πατρίδα, ἀπάντων γὰρ τιμιώτερόν ἐστι καὶ γονέων καὶ τέκνων καὶ ἀδελφῶν*».

ε'. *Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη καὶ ἐν Μυκάλῃ.*

Ἀφ' οὗ ὁ Ξέρξης ἐνίκηθη καὶ εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περσίαν διὰ νὰ ἀναχωρήσῃ δὲ ταχέως ὁ Θεμιστοκλῆς τοῦ παρήγγειλε «νὰ ἀναχωρήσῃς ταχέως, διότι οἱ Ἕλληνες θὰ χαλάσσουν τὴν γέφυραν τοῦ

Ἑλλησπόντου καὶ θὰ σὲ κλείσουν εἰς τὴν Εὐρώπην νὰ ἀποθάνῃς τῆς πείνης».

Ὁ Ξέρξης ἔφυγεν ἀφῆκεν ὅμως τὸν γαμβρὸν του Μαρδόνιον μὲ 300 χιλ. στρατόν. Ὁ Μαρδόνιος, ἀφ' οὗ παρεχέμασεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὸ ἔαρ ἐκινήθη κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ἕλληνες ὅμως καὶ πάλιν συνεκεντρώθησαν. Τὸν ἀπῆντησαν εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Πλαταιῶν, ὅπου τὸν κατέστρεψαν καθ' ὀλοκληρίαν.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τὸν Μαρδόνιον εἰς τὰς Πλαταιάς, κατὰ τὴν ἰδίαν καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐνίκησε τὸν Περσικὸν εἰς τὴν Μυκάλην πόλιν τῆς μικρᾶς Ἀσίας παραθαλάσσιον.

Τοιοιουτρόπως βλέπομεν ὅτι οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς ἀνδρείας των, διὰ τῆς φιλοπατρίας των, καὶ τῆς ὁμονοίας των κατώρθωσαν νὰ νικήσουν τὰ ἄπειρα στρατεύματα τοῦ Ξέρξου καὶ νὰ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὴν καταστροφὴν.

«Εἰς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πατρὸς.»

15. ΟΙ ΟΡΚΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Ὁρκος στρατιώτου.

Δὲν θέλω καταισχύνει τὰ ἱερὰ ὄπλα, οὐδὲ ἐγκαταλείψει τὸν στρατιώτην πλησίον τοῦ ὁποίου ἤθελον ταχθῆ· θέλω ὑπερασπισθῆ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὄσια καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν δὲν θέλω παραδώσει τὴν πατρίδα μικροτέραν, ἀλλὰ μεγαλειτέραν, καὶ ἐνδοξοτέραν παρ' ὅσον τὴν παρέλαβον· θέλω ὑπακούει μετὰ προθυμίας πάντοτε εἰς τοὺς κρίνοντας, σωφρόνως, καὶ θέλω πείθεσθαι εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους καὶ εἰς ὅσους ἄλλους ὁ δῆμος ἤθελε ψηφίσῃ ὁμοφώνως· καὶ ἂν τις θελήσῃ νὰ ἀνατρέψῃ τοὺς νόμους ἢ δὲν πείθεται εἰς

αυτούς, δὲν θέλω τὸ ἐπιτρέψει· θέλω ὑπερασπισθῆ τούς νό-
πους καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων· θέλω τιμῆσαι ἱερά τὰ
πάτρια, μάρτυρες τούτων ἄς ἦνε οἱ καρδιογενῶσται θεοί.

Δὲν θέλω προτιμῆσαι τὴν ζωὴν τῆς ἐλευθερίας, οὐδὲ θέλω
ἐγκαταλείπει τούς στρατηγούς μου οὔτε ζῶντας, οὔτε ἀπο-
θανόντας. Θέλω θάψει ὅλους τούς συμμάχους ὅσοι ἤθελον
ἀποθάμει εἰς τὴν μάχην, καὶ ἀφοῦ νικήσω τούς βαρβάρους
διὰ τῶν ὀπλων δὲν θέλω καταστρέψει οὐδεμίαν τῶν πόλεων
ὅσαι ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλὰ θέλω ἀποδε-
κατήσει ὅλας ἐκείνας ὅσαι ἐπροτίμησαν νὰ ἐνωθῶσι μετὰ
τῶν βαρβάρων. Δὲν θέλω ἀνοικοδομήσει οὐδένα ἐκ τῶν
ἐμπρησθέντων καὶ κατεδαφισθέντων ναῶν ὑπὸ τῶν βαρβά-
ρων, ἀλλὰ θέλω ἀφήσει τὰ ἐρείπια αὐτῶν διὰ νὰ χρησι-
μεύσουν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὡς μνημεῖα τῆς μανιώδους
ἀσεβείας τοῦ βαρβάρου.

16. ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Κατὰ τοὺς φοβεροὺς Περσικοὺς πολέμους καὶ κατόπιν
πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐφά-
νησαν ἄνδρες, οἱ ὅποιοι εἶχον μέγαν νοῦν καὶ πολλὴν φι-
λοπατρίαν. Ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν ἦσαν πλὴν τοῦ Λεωνίδα,
καὶ ὁ Πausanίας καὶ ἄλλοι, καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ὁ Μι-
τιάδης, ὁ Θεμιστοκλῆς, Ἀριστείδης καὶ λοιποί.

α'. Πausanίας.

Κατὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν γενικὸς ἀρχιστράτηγος
τῶν Ἑλλήνων ἦτο ὁ Σπαρτιάτης Πausanίας. Μετὰ τὴν
μάχην ὁ Πausanίας ἐτιμῆθη πολὺ ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἑλλη-
νας. Κατόπιν ἐστάλη νὰ καταλάβῃ τὸν Ἑλλήσποντον,
ὅστις ἦτο ἡ κλεῖς τῆς Ἀσίας· ὅτε ἔφθασεν ἐκεῖ ἐκυρίευσε

τὸ Βυζάντιον καὶ συνέλαβε πολλοὺς Πέρσας. Ἀπὸ τοὺς Πέρσας τούτους ἔμαθε ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν εἶχεν ἄπειρα πλούτη. Ἐκτοτε συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ζητήσῃ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα τοῦ Ξέρξου, καὶ ἀκολουθῶς νὰ πάρῃ Περσικὰ στρατεύματα καὶ νὰ κυριεύσῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς τοῦτο συνενοεῖτο δι' ἐπιστολῆς μὲ τὸν συγγενῆ τοῦ Ξέρξου Ἀρτάβαζον καὶ ἐκ Σπάρτης, ὅπου ἀνεκλήθη, ἕνεκα τῆς κακῆς συμπεριφορᾶς του. Τὰς ἐπιστολάς τὰς ἔστειλε διὰ στρατιωτῶν, κάτωθεν δὲ ἔγραφεν «*θανατωθῆτω ὁ κομιστής*» τοιοιυτοτρόπως οὐδεὶς ἐξ ἐκείνων, ὅσοι ἐπῆγαν ἐπιστολάς εἰς τὸν Ἀρτάβαζον, ἐπέστρεψαν. Τοῦτο παρετήρησεν εἰς στρατιώτης, καὶ ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Ἀρτάβαζον παρέδωκε τὴν ἐπιστολὴν εἰς τοὺς Ἐφόρους τῆς Σπάρτης. Οἱ Ἐφοροὶ τότε τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον, ἐπειδὴ ὅμως ὁ Παυσανίας κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς χαλκιόικου Ἀθηνᾶς, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ τὸν ἀρπάξωσι καὶ νὰ τὸν φονεύσωσιν, ἔκλεισαν τὰς θύρας διὰ πετρῶν· καὶ τοιοιυτοτρόπως ὁ Παυσανίας ἕνεκα τῆς φιλοδοξίας του ἀπέθανε τῆς πείνης ὡς προδότης. Λέγουν μάλιστα ὅτι ἡ μήτηρ του ἔθεσε τὴν πρώτην πέτραν.

«*Ἀλόγιστοί εἰσι οἱ δι' ἐλπίδα μειζόντων ἀγαθῶν τὰ ἐν χερσὶν ὄντα προίενται*».

«*Ἡ ἐπιθυμία δόξης πολλὰκις ἐστὶ αἰτία μεγάλων κακῶν*».

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ.

β'. Μιλτιάδης.

Ὁ Μιλτιάδης ἦτο Ἀθηναῖος τὴν πατρίδα, στρατηγὸς δὲ κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος· κατόπιν ἐστάλη νὰ τιμωρήσῃ τοὺς νησιώτας, διότι εἶχον ὑποταχθῆ εἰς τοὺς Πέρσας· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠμπόρεσε νὰ κυριεύσῃ τὴν Πάρρον, οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀνεκάλεσαν καὶ τὸν κατεδίκασαν νὰ πληρώσῃ πρόστιμον 300 χιλ. δραχμῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Μιλτιάδης δὲν εἶχε χρήματα, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἐκεῖ ἀπέθανεν ἐκ τῶν πληγῶν, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει εἰς τὸν πόλεμον.

Τὸ πρόστιμον ἐπλήρωσε κατόπιν ὁ υἱὸς του Κίμων.

Οἱ Ἀθηναῖοι βεβαίως ἠδίκησαν τὸν γενναῖον καὶ ἀνδρεῖον Μιλτιάδην, ὅστις ἀγογγύστως ὑπέμεινε τὴν τιμωρίαν.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ.

γ. Θεμιστοκλῆς.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτο Ἀθηναῖος τὴν πατρίδα, ὅταν ἀκόμη ἦτο μικρὸν παιδίον καὶ ἐμάνθανε γράμματα, ὁ διδάσκαλός του βλέπων τὴν εὐφυΐαν του καὶ τὸν ζῆλον εἰς τὸ νὰ μάθῃ, τοῦ εἶπε μίαν ἡμέραν· «παιδί μου, σὺ θὰ γείνης ἢ μεγάλος ἄνθρωπος ἢ μεγάλος κακοῦργος διὰ τὴν πατρίδα σου».

Αὐτὸς συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἔμβουν εἰς τὰ πλοῖα, ὅτε ὁ Ξέρξης ἤρχετο κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ἠνάγκασε τοὺς Ἕλληνας νὰ μείνωσι καὶ νὰ πολεμήσωσι

εἰς τὰ στενά τῆς Σαλαμῖνος, αὐτὸς τέλος διὰ στρατηγήματος ἐδίωξε γρήγορα τὸν Ξέρξην ἀπὸ τῆν Ἑλλάδα.

Ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐν ᾧ ἀκόμη ἦτο νέος, ὅταν ἤκουε νὰ δοξάζωνται ἄλλοι, δὲν τοὺς ἐμίσει, ἀλλὰ προσεπάθει καὶ αὐτὸς νὰ δοξασθῆ καὶ νὰ φανῆ ὠφέλιμος εἰς τὴν πατρίδα του. «Οὐκ ἔσ' με κηθεύδειν, τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον» ἔλεγε, δηλ. δὲν μὲ ἀφίνει νὰ κοιμηθῶ ἢ δόξα τοῦ Μιλτιάδου.

Πρὸ τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμῖνος, εἰς Σπαρτιάτης τοῦ εἶπε· «οἱ προπορευόμενοι ῥαπίζονται» ἀλλὰ, ἀπήντησεν ὁ Θεμιστοκλῆς «οἱ μένοντες ὀπίσω δὲν στεφανοῦνται.

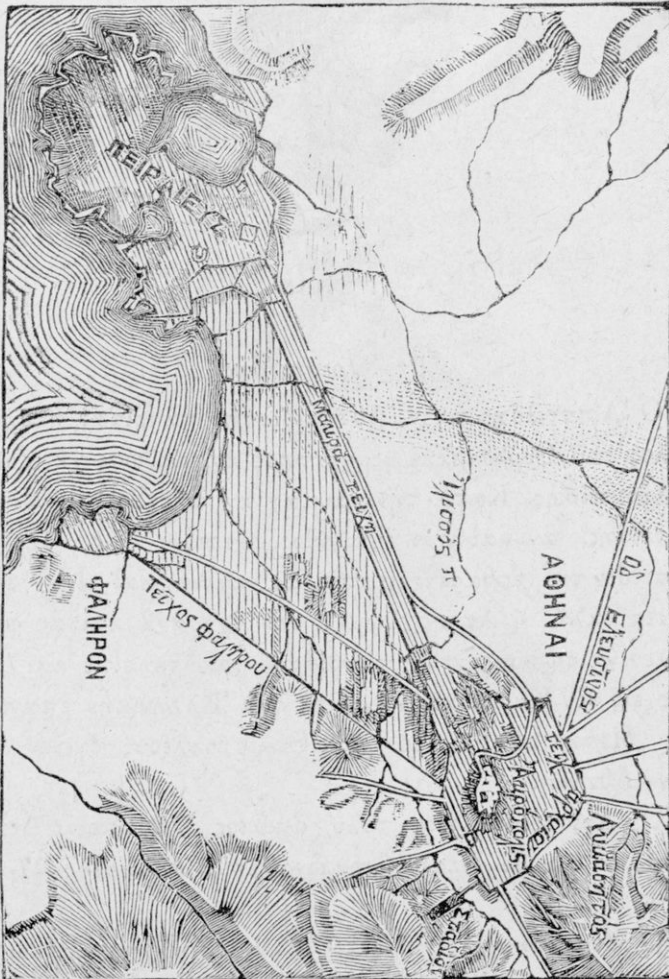
Ὅτε ἠσύχασαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Περσῶν, ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφρόντισε νὰ ὀχυρώσῃ τὰς Ἀθήνας διὰ τείχους καὶ τὸ κατώρθωσε. Ἐπειδὴ ὅμως παρεπονέθησαν οἱ Σπαρτιᾶται, ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπῆγεν εἰς Σπάρτην διὰ νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις· ἀνέβαλλε ὅμως ἕως ὅτου ἐκτίσθησαν τὰ τείχη, καὶ τότε παρουσιάσθη εἰς τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοὺς εἶπε· «Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν σας, νομίζουσι δὲ ὅτι δὲν βλάπτουν κανένα ἂν κτίσουν τείχη· ἐκεῖνος δὲ ὅπου θέλει νὰ ἐπιβάλῃ τὴν γνώμην του εἰς ἄλλην πόλιν, πρέπει νὰ εἶναι τοῦλάχιστον ἴσος κατὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ πολέμου». Ὁ ἰσχυρότερος ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἀσθενέστερον τὴν θέλησίν του. Οἱ Σπαρτιᾶται ὠργίσθησαν ἀλλὰ καὶ τί νὰ κάμουν;

Ὁ Θεμιστοκλῆς καθε ἡμέραν ἔλεγε τὰ καλά, τὰ ὅποια ἔκαμεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὑπερφηανεύετο, διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐξώρισαν. Ὁ Θεμιστοκλῆς τότε ἐπῆγεν εἰς τὸν βασιλεα τῆς Περσίας καὶ τοῦ εἶπε «νὰ μείνω δύο ἔτη νὰ μάθω τὴν Περσικὴν γλῶσσαν καὶ κατοπιν νὰ ὀδηγήσω τὰ στρατεύματά σας νὰ κυριεύσωσι τὴν Ἑλλάδα». Ὅτε ὅμως ἦλθεν ὁ καιρὸς ὁ Θεμιστοκλῆς δὲν ἠθέλησε νὰ προ-

δώση τὴν πατρίδα του ἂν καὶ τὸν ἐξώρισεν, ἀλλ' ἐπῆρε
δηλητήριον καὶ ἀπέθανεν.

« Ἀγάπα τὴν πατρίδα σου καθ' ἄδικος ἦ ».

ΤΕΙΧΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ.

δ'. *Ἀριστείδης.*

Ὁ Ἀριστείδης ἦτον Ἀθηναῖος τὴν πατρίδα, ἦτον ἀντίπαλος τοῦ Θεμιστοκλέους, ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ ἐξωρισθῇ ὁ Ἀριστείδης. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ὁ Ἀριστείδης, ἂν καὶ ἦτο ἐξόριστος, ἔτρεξε νὰ βοηθήσῃ τὴν πατρίδα του, ἔφθασεν εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ εἶπεν εἰς τὸν Θεμιστοκλῆ. « Ἄς ἀφύσωμεν τὴν ἔχθραν, καὶ ἄς φροντίσωμεν νὰ σώσωμεν τὴν πατρίδα », τοιοῦτον εἶπε καὶ ὁ Ζαΐμης εἰς τὸν Καραϊσκάκη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεμιστοκλέους ἔγινεν ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Ἀριστείδης ἦτο πολὺ δίκαιος ἄνθρωπος. Διὰ τὴν μεγάλην του δὲ δικαιοσύνην ὠνομασθη « Δίκαιος Ἀριστείδης ».

Ὁ Θεμιστοκλῆς τοῦ εἶπε μίαν φορὰν νὰ καύσῃ τὰ πλοῖα ὅλης τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὅποια τότε ἦσαν μαζευμένα εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, καὶ νὰ γείνουσι τότε αὐτοὶ κύριοι ὅλης

τῆς Ἑλλάδος· ὁ Ἀριστείδης ὅμως, εἶπε· «Τὸ σχέδιον τοῦ Θεμιστοκλέους εἶνε συμφερώτατον, ἀλλὰ ἀδικιώτατον» καὶ ὁ λαὸς τὸ ἀπέρριψεν.

Ὁ Ἀριστείδης ἂν καὶ διεχειρίζετο πολλὰ χρήματα τοῦ δημοσίου, ἀπέθανεν ὅμως πτωχότατος. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἔθαψαν μὲ δημοσίου χρήματα καὶ ὑπάνδρευσαν τὰς θυγατέρας του.

«Ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ τιμιότης εἶνε αἱ πρῶται τῶν ἀρετῶν».

ΚΙΜΩΝ.

ε'. Κίμων.

Ὁ Κίμων ἦτο υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου τοῦ Μαραθωνομάχου, Ἀθηναῖος τὴν πατρίδα. Εἰς τὴν οἰκίαν του ἐδέχετο πάντοτε προθύμως ὅποιονδήποτε ἄθροπον, καὶ τὸν ἐφιλοξένει· Εἰςτὰ κτήματά του ἄφινε νὰ εἰσέρχωνται οἱ πολῖται καὶ νὰ

κόπτωσι καρπούς. Ἐδίδε κρυφίως ἐνδύματα καὶ ἄρτον εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ πολλὰ ἄλλα καλὰ ἔκαμεν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστείδου ἔγεινεν ἀρχηγὸς τῶν Ἀθηναίων ἐφρόντισε νὰ στολίσῃ τὰς Ἀθήνας καὶ ἠμπόδισε νὰ κτίσῃσι πάλιν τοὺς ναοὺς, τοὺς ὁποίους ἐκρήμνισαν οἱ Πέρσαι «διὰ τὰ εἶνε ὡς μνημεῖα τῆς μαριώδους ἀσεβείας τῶν βαρβάρων».

Ὁ Κίμων ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν, τοὺς ὁποίους ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας. Οἱ Πέρσαι ἐφοβήθησαν τὸν Κίμωνα καὶ ἔκαμαν εἰρήνην, αἰσχρὰν μὲν δι' αὐτούς, ἐνδοξὸν ὅμως διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ εἰρήνη ἐκείνη ὠνομάσθη «*Κιμώνιος εἰρήνη*».

Κατόπι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐξώρισαν, διότι ἐνόμισαν ὅτι τοὺς συνεβούλευσε κακῶς, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸν ἐδέχθησαν, καὶ πάλιν τὸν ἔκαμαν ἀρχηγόν των· ὁ Κίμων ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν διὰ νὰ τοὺς διώξῃ ἀπὸ τὴν Κύπρον· ἐκεῖ ὅμως ἐπληρώθη καὶ ἀπέθανε· τὰ ὅσῃα του του μετεφέρθησαν ἐν μεγάλῃ πομπῇ εἰς τὰς Ἀθήνας.

ς'. Περικλῆς.

Ὁ Περικλῆς ἦτο Ἀθηναῖος καὶ υἱὸς τοῦ Ξάνθιππου, ὁ ὁποῖος κατέστρεψε τὸν στόλον τῶν Περσῶν εἰς τὴν Μυκάλην.

Ὁ Περικλῆς σπανίως ἐξήρχετο τῆς οἰκίας του· πάντοτε ἐκεῖ ἐκάλει τοὺς σοφοὺς καὶ συνωμίλει μετ' αὐτῶν ἦτο ἀπλοῦς, ἀγαθός, φρόνιμος καὶ εὐγλωττος· διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἔκαμον ἀρχηγόν των μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος.

Ὁ Περικλῆς ἐφρόντισε νὰ στολίσῃ τὰς Ἀθήνας, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤθελον νὰ ἐξοδεύωσι χρήματα. Ὁ Περικλῆς τότε τοὺς εἶπε «τὰ ἐξωδεύω ἐγώ, ἀλλὰ θὰ γραφῇ τὸ ὄνομά μου εἰς ὅλας τὰς οἰκοδομὰς τῶν Ἀθηναίων». Οἱ Ἀθη-

ναῖοι ἐδέχθησαν τότε νὰ στολίσουν τὰς Ἀθήνας μὲ χρήματα τοῦ δημοσίου. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἔγειναν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τὰ προπύλαια, ὁ Παρθενῶν, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον ἀκόμη ἐλκύουσι τὸν θαυμασμὸν ὅλων τῶν σοφῶν· εἰς τὸν Παρθενῶνα ἐτέθη καὶ τὸ ἀπὸ χρυσοῦ καὶ ὀστοῦν ἐλέφαντος ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ἔργον τοῦ Φειδίου.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ.

Εἶχε ἰδιαιτέρον ταμεῖον τοῦ πολέμου, καὶ πλοῖα πάντοτε ἔτοιμα, καὶ τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐτόλμων νὰ ἐπαναστατήσωσιν οἱ ὑπήκοοι τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ λαὸς ὅλος ἦτο ἠγαρησθημένος ἐκ τοῦ Περικλέους, διότι ἐφρόντιζε πάντοτε διὰ τὸν λαόν. Ἐδόξασεν ὁ Περικλῆς τὰς

Ἀθήνας τόσον πολύ, ὥστε ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἐπήγαινον διὰ νὰ ἴδουν τὴν λαμπρὰν πόλιν καὶ νὰ ἀκούσουν τοὺς σοφοὺς ἄνδρας.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλέους εἶνε τόσον περίφημος ὥστε λέγεται «*χρυσοῦς αἰὼν, ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλέους*». Ὁ Περικλῆς ἀπέθανε κατόπιν ἀπὸ μίαν ἀσθένειαν, ἡ ὁποία προσέβαλε τοὺς Ἀθηναίους.

17. ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ.

α. Πελοποννησιακὸς πόλεμος.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμον μεγάλας προόδους καὶ ἐδοξάστησαν τοῦτο ὅμως ἐλύπει τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦτο ἐζήτησαν ἀφορμὴν νὰ ἔλθουν εἰς πόλεμον μὲ τοὺς Ἀθηναίους.

Κατὰ δυστυχίαν ἡ ἀφορμὴ εὐρέθη καὶ ὁ πόλεμος ἤρχισε τὸ ἔτος 431 π. Χ. Κατ' ἀρχάς ὁ πόλεμος δὲν ἦτο γενικὸς κατόπιν ὅμως ἔγινε σπουδαιότατος. Οἱ Σπαρτιάται ἐκυρίευσαν πολλὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν φίλαι τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκυρίευσαν πόλεις τῶν Σπαρτιατῶν. Τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ πολέμου δὲν ἐφαίνετο ποῖος λαὸς ἐκ τῶν δύο ὑπερίσχυε. Κατόπιν ὅμως ἡ τύχη ἐβοήθησε τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὁποῖοι καὶ συνέλαβον εἰς τὴν νῆσον *Σφακτηρίαν* 420 Σπαρτιάτας. Ἀλλὰ καὶ οἱ Σπαρτιάται ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὴν *Σικελίαν* νίκην φοβερὰν, κατὰ τὴν ὁποίαν πολλὰὶ χιλιάδες Ἀθηναίων ἐφονεύθησαν καὶ πολλὰὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰ βάραθρα ὅπου ἀπέθανον ἀπὸ τῆς πείνης.

Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σπαρτιάται κατὰ τὸν φοβερὸν τοῦτον πόλεμον εἶχον πολλὰ ὑποφέρει καὶ ἦσαν ἐξήντη.

μένοι. Πολλάκι καὶ σπουδαῖαι μάχαι ἐγένοντο, ἀλλὰ ὄχι τοιαῦται ὥστε νὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐφαίνετο ὅτι ὑπερίσχυον τῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλ' ὁ πόλεμος ἐξηκολούθει. Τὸν μετέφερον δὲ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐκεῖ ὅπου ἦσαν οἱ ὑπήκοοί των.

Οἱ Σπαρτιαῖται ἦσαν πάντοτε ἀδυνατώτεροι τῶν Ἀθηναίων κατὰ θάλασσαν, ἔγειναν ἀκόμη ἀδυνατώτεροι ὅτε εἰς μίαν ναυμαχίαν ἔχασαν πολλὰ πλοῖα. Ἡ Σπάρτη εὐρέθη τότε εἰς φοβεράν θέσιν ἀλλὰ ὁ Λύσανδρος τὴν ἔσωσε.

Ὁ Λύσανδρος ἔπεισε τὸν Κῦρον, ὁ ὁποῖος ἦτο Σατραπῆς εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, καὶ τοῦ ἔδωσε χρήματα πολλά. Μὲ τὰ χρήματα ἐκεῖνα κατεσκεύασε στόλον μεγαλύτερον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος κατεστράφη.

Οἱ δύο στόλοι ἦσαν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ εἰς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφοῦ ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἐπροσκάλουν τοὺς Σπαρτιατάς νὰ ναυμαχήσωσιν ἐνόμισαν ὅτι δὲν θὰ ναυμαχήσουν ἔνεκα δειλίας, καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῶν πλοίων εἰς τὴν ξηρὰν· μόλις εἶδον τοῦτο οἱ Σπαρτιαῖται ἀμέσως ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου καὶ τὸν κατέστρεψαν καθ' ὀλοκληρίαν. Ἐν μόνον πλοῖον ἐσώθη, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὴν λυπηρὰν εἶδηρην εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Λύσανδρος ἔσφαζεν ὅλους τοὺς Ἀθηναίους, ὅσους συνέλαβεν ἄσπλαγχνως. Τὸ μέρος τοῦ Ἑλλήσποντου ὅπου ἔγεινεν ἡ ναυμαχία ὠνομάζεται «Αἶγος ποταμοί».

Τοιουτοτρόπως ἐτελείωσε καὶ ὁ πόλεμος οὗτος, ὁ ὁποῖος διήρκεσεν 27 ἔτη ἀπὸ τοῦ 431 π. χ. μέχρι τοῦ 404 π. χ. ἐνικήθησαν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι. Ποῖος ἠξεύρει πῶς θὰ ἦτο ὁ Κόσμος σήμερον, ἂν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐνικῶντο! καὶ οἱ Σπαρτιαῖται, ἂν ὑπελόγιζον τὴν ζημίαν ἢ ὁποῖα ἔγεινε εἰς

τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς νίκης τῶν Ἀθηναίων, βεβχίως δὲ θά ἐπολέμουν μὲ τοὺς Ἀθηναίους.

«Πάσης πράξεως τὸ τέλος πρὸ τῆς ἀρχῆς ἐξέταζε»

6'. Καταστροφή Ἀθηνῶν.

Ὁ Λύσανδρος ἀφοῦ ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς μάχην, ἤλθε καὶ ἐπολιορκήσε τὰς Ἀθήνας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀντεστάθησαν ἐπὶ ἕξ μῆνας, ἀλλ' ἐπὶ τέλος ἐπесαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Σπαρτιατῶν, στενοχωρηθέντες ὑπὸ τῆς πείνης.

Ὁ Λύσανδρος ἐκρήμνισε τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔκαυσε τὰ πλοῖα των. Δὲν ἐγνώριζεν ὁ ἄθλιος ὅτι καὶ ἡ καταστροφή ἡ ἰδική του δὲν ἦτο πολὺ μακρὰν.

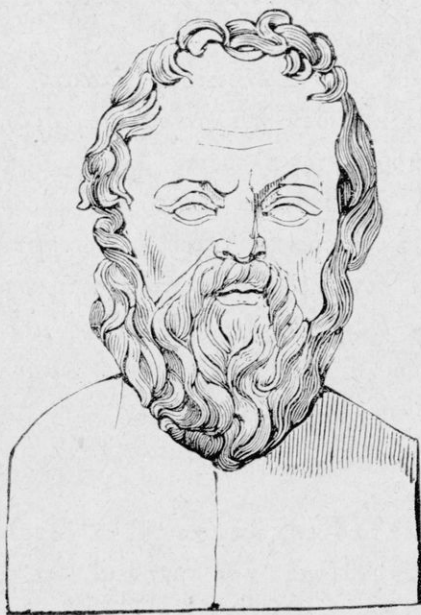
Διὰ νὰ τὰς ἀτιμάσῃ δὲ ἀκόμη περισσότερον, διώρισεν 30 τυράννους, οἱ ὁποῖοι ἐφέροντο σκληρότατα πρὸς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ ὁ φιλοπάτρις *Θρασύβουλος* κατέλυσε τὴν τυραννίαν μετὰ ὀκτὼ μῆνας, καὶ ἔφερε πάλιν τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα.

18. ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀθηνῶν ἔζη εἰς τὰς Ἀθήνας εἰς ἄνθρωπος «*Σοφώτατος ἀπάντων ἀνδρῶν*» ὁ Σωκράτης.

Ὁ Πατήρ του ἦτο λιθοξόος· ὁ Σωκράτης κατ' ἀρχὰς ἠκολούθησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του, ἀλλὰ κατόπιν ἤρχισε νὰ μελετᾷ. Διὰ τῆς πολλῆς μελέτης ἔγεινε σοφώτατος ὥστε οἱ ἐπισημότεροι ἄνδρες τὸν συναναστρέφοντο, τὸν ἐτίμων, καὶ τὸν ἐδοκίμαζον διὰ τὴν σοφίαν του· καὶ αὐτὸ τὸ μαντεῖον τῶν Δέλφων ὅτε ἠρωτήθη ποῖος εἶναι σοφώτατος ὄλων ἀπεκρίθη, «*Σοφὸς Σοφοκλῆς, Σοφώτερος Εὐρυπίδης, Σοφώτατος δ' ἀπάντων ἀνδρῶν Σωκράτης*».

Ὁ Σωκράτης ἐδίδασκε τοὺς νέους δωρεὰν τὸ «γνώθι σαυτὸν» καὶ νὰ διορθώνωσι τὰ σφάλματά των. Ὅσακις ἠρωτᾶτο τί γνωρίζῃ, ἔλεγεν «Ἐν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα».

ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

Ὁ Σωκράτης εἶχε πολλοὺς ἐχθροὺς, ὅπως ἔχωσιν ὅλοι οἱ μεγάλοι καὶ διακεκριμένοι ἄνδρες. Οἱ ἐχθροὶ του τὸν κατηγορήσαν, ὅτι διδάσκει τοὺς νέους νὰ λατρεύωσιν ἄλλους θεοὺς ἀληθῶς ὃ νοῦς τοῦ μεγάλου Σωκράτους εἶχε φαντασθῆ ὅτι εἰς θεὸς ὑπάρχει, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐδίδαξέ ποτε, οὔτε ὠμίλησε ποτὲ περὶ τούτου, διότι ἐσέβητο τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του, οἱ ὅποιοι τὸν ἐμπόδιζον. Οἱ ἐχθροὶ του ὅμως κατώρθωσαν νὰ εἰσαχθῆ ὁ Σωκράτης εἰς τὸ δικαστήριον διὰ νὰ δικασθῆ. Ὁ Σωκράτης ἀπολογούμενος εἰς

τὸ Δικαστήριον εἶπεν· «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι δὲν φοβοῦμαι τὸν θάνατον, ἵνα διδάξω ἐναντίον τῆς ἀληθείας, λυποῦμαι μόνον διότι βλέπω ὅτι ἄνθρωποι τίμιοι καὶ ἐνάρετοι, δίδωσιν ἀκρόασιν εἰς τὰς κατηγορίας καὶ συκοφαντίας δολίων καὶ μοχθηρῶν ἀνθρώπων».

Ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους ἔκαμεν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς δικαστὰς καὶ δὲν ἤθελον νὰ τὸν δικάσωσι. Διὰ νὰ εὐχαριστήσουν ὅμως τὸν πλούσιον Ἄνουτον, ὁ ὁποῖος κατηγορεῖ τὸν Σωκράτην, ἀπεφάσισαν νὰ τοῦ ἐπιβάλουν μικρὰν τιμωρίαν, τὴν ὁποίαν νὰ ὀρίσῃ ὁ ἴδιος ὁ Σωκράτης. Ὁ Σωκράτης ὅμως, ὅτε τὸν ἠρώτησαν, ποίαν τιμωρίαν θέλει νὰ ἐκλέξῃ εἶπε· «*Ἐὰν προσδιορίσω μόνος μου τὴν ποινὴν, θὰ ἀναγκασθῶ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν μου ἔροχον*». Τὸ δικαστήριον ἐθεώρησεν ὡς προσβλητικὴν τὴν ἀπάντησιν τοῦ Σωκράτους, καὶ τὸν κατεδίκασεν νὰ πῖη τὸ κώνειον (φαρμάκι).

Μετὰ τὴν καταδίκην, ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ποινή. Ἀλλὰ εἰς τὰς Ἀθήνας ἦτο συνήθεια, νὰ μὴ θανατώνωσι κανένα πρὶν ἔλθῃ τὸ ἱερὸν πλοῖον ἐκ τῆς νήσου Δήλου, ὅπου ἐπῆγεν ἀφιερῶματα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὸ πλοῖον θὰ ἐπανήρχετο μετὰ 40 ἡμέρας, κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο, ὁ Σωκράτης ἐκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς. Οἱ μαθηταὶ του καὶ οἱ φίλοι του ἔκλαιον καὶ ἐθρήνουν, καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἐπεσκέπτοντο εἰς τὰς φυλακὰς. Εἰς πλούσιος μαθητῆς του ἠρώτησε τὸν Σωκράτην, ἂν δέχεται νὰ δραπετεύσῃ, καὶ αὐτὸς δύναται νὰ πληρώσῃ χρήματα πολλὰ εἰς τὸν φύλακα τῶν φυλακῶν νὰ ἀπολύσῃ τὸν Σωκράτην. Ὁ Σωκράτης ὅμως τῷ εἶπεν· «*Δὲν θὰ παρακούσω εἰς τοὺς Νόμους τῆς πατρίδος μου*» καὶ ἐξηκολούθει νὰ μένη εἰς τὰς φυλακὰς διδάσκων ἀκόμη τοὺς μαθητὰς του.

Ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὑποίαν θὰ ἐπέστρεφε τὸ πλοῖον, ἔφθασε. Ἡ γυνὴ τοῦ Σωκράτους ἔλαβε τὰ τρία τέκνα τῆς καὶ μετέβη εἰς τὴν φυλακὴν διὰ νὰ ἴδῃ διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν ἄνδρα τῆς. "Ὅτε ὁ Σωκράτης ἐφίλει τὰ τέκνα του ὁ δεσμοφύλαξ τῷ ἔδωκε τὸ κώνειον. Ὁ Σωκράτης τὸ ἔπιεν χωρὶς νὰ ταραχθῆ καθ' ὄλου. Μετ' ὀλίγον ὁ Σωκράτης ἀπέθανεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν θρήνων καὶ ὀδυρμῶν τῶν φίλων καὶ μαθητῶν του.

Οἱ Ἀθηναῖοι μετεμελήθησαν διὰ τὴν καταδίκην τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ ἦτο πλέον ἀργά. Τοῦ ἔστησαν χαλκοῦν ἀνδριάντα, τοὺς δὲ κατηγοροὺς του "Ανυτον καὶ Μέλιτον κατεδίκασαν ὡς συκοφάντας.

Ὁ Σωκράτης εἶπε τόσας ἀληθείας, ὥστε σήμερον τὸν θαυμάζει ὅλος ὁ κόσμος.

«Τῶν μεγάλων ἀνδρῶν μόνον τὸ σῶμα ἀποθνήσκει, ἡ μνήμη μένει ἀθάνατος.»

Οἱ κατήγοροί του ἠθέλησαν νὰ ἀμαυρώσουν τὴν δόξαν τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ: *«Χρηστὸς πονηροῖς οὐ τιτρώσκειται λόγοις».*

19. Η ΣΠΑΡΤΗ.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀθηνῶν μία πόλις πλέον ἦτο ἰσχυρὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἡ Σπάρτη. Οἱ Σπαρτιαῖται ὑπερηφανεύθησαν, διότι εἶχον γείνη σχεδὸν κύριοι ὅλης τῆς Ἑλλάδος, καὶ διὰ τοῦτο ἐτυράνουν τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Αἱ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐμίσουν τοὺς Σπαρτιατάς διὰ τοῦτο, καὶ ἐζήτουν εὐκαιρίαν νὰ ἐπαναστατήσωσι, καὶ νὰ γείνωσι τοιουτοτρόπως ἐλεύθεροι. Ἡ ἀφορμὴ δὲν ἤργοσφόρησε νὰ παρουσιασθῆ καὶ ἰδοὺ πῶς:

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀθηνῶν, οἱ Πέρσαι πάλιν ἐκυρίευσαν τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ οὐδόλως ἐλογάριασαν τὴν συνθήκην, τὴν ὅποιαν εἶχον μὲ τὸν Κίμωνα. Οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνοι ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Σπαρτιαῖται δὲν ἐθεώρησαν καλὸν νὰ ἀφήσωσι τοὺς ὁμοφύλους των εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Περσῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν νὰ στείλωσι βοήθειαν. Πρὸς τοῦτο ἐστάλη ὁ Ἀγησίλαος. Ὁ στρατηγὸς οὗτος διὰ τῆς ἱκανότητός του ἐνίκησε τοὺς Πέρσας εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἐσκέπτετο δὲ νὰ προχωρήσῃ μέχρι τῆς Περσίας. Οἱ Πέρσαι ἅμα ἔμαθον τὸ σχέδιον τοῦ Ἀγησίλαου, ἐτρόμαξαν καὶ ἐσκέφθησαν νὰ στείλωσι χρήματα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ ἐπαναστατήσωσι τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι ἦσαν δυσηρεστημένοι κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν. Τὸν σκοπὸν των τὸν ἐπέτυχον. Αἱ Θῆβαι, αἱ Ἀθῆναι, ἡ Κόρινθος καὶ ἄλλαι πόλεις ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, τοὺς ἐπολέμησαν καὶ τοὺς ἐνίκησαν εἰς μίαν μάχην, κατὰ τὴν ὅποιαν ἐφανεύθη ὁ Λύσανδρος. Ἡ Σπάρτη τότε παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἀγησίλαον νὰ γυρίσῃ εἰς τὴν Σπάρτην, ἡ ὁποία ἐκινδύνευε. Ὁ Ἀγησίλαος ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατέβαλε μὲ πολὺν κόπον τοὺς ἐπαναστάτας. Ἀλλὰ αἱ πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἔμειναν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Περσῶν. Τότε οἱ Σπαρτιαῖται παρητήθησαν ἀπὸ τοῦ νὰ προστατεύσωσι τοὺς Ἕλληνας τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Ἀπέστειλαν δὲ τὸν Ἀρταλκίδαν, ὁ ὁποῖος ἔκλεισεν αἰσχρὰν διὰ τὴν Ἑλλάδα εἰρήνην μετὰ τῶν Περσῶν. Ἡ εἰρήνη ἐκείνη ὠνομάσθη Ἀρταλκίδειος εἰρήνη.

ΤΑ ΕΡΕΙΩΙΑ ΤΗΣ ΗΑΑΔΙΑΣ ΣΗΑΡΤΟΥΣ

20. ΣΠΑΡΤΗ ΚΑΙ ΘΗΒΑΙ

Καθὼς εἶπομεν ἡ Σπάρτη δὲν ἐφέρετο διόλου καλῶς πρὸς τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς πόλεις διὰ τοῦτο αὐταὶ ἐπανεστάτησαν. Καὶ ναὶ μὲν κατεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου, ἀλλὰ πράγματα ἔδειξαν ὅτι δὲν ἐννοοῦν αἱ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ἐπομένως ἡ θέσις τῶν Σπαρτιατῶν δὲν ἦτο καλῆ.

Ἐνας στρατηγὸς Σπαρτιατῆς ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Φοιβίδας ἐπέρνα μίαν φορὰν ἀπὸ τὰς Θήβας μὲ στρατόν. Ἐκεῖ τὸν ἔπεισαν μερικοὶ Θηβαῖοι νὰ καταλάβῃ τὴν Ἀκρόπολιν Καδμείαν. Τοῦτο τὸ ἔκαμε ὁ Φοιβίδας.

Ὅταν ἡ Σπάρτη ἔμαθε τὸ ἔγκλημα τοῦ Φοιβίδα, τοῦ ἀφῆρεσε τὸ ἀξίωμα, καὶ τὸν κατεδίκασε νὰ πληρώσῃ βαρύτερον πρόστιμον, ἀλλὰ τὴν Καδμείαν τὴν ἐκράτησε καὶ διώρισεν ἀρχηγούς τῶν Θηβαίων, Θηβαίους μὲν, ἀλλὰ φίλους τῶν καὶ οἱ ὁποῖοι ἐτυράννουν πολὺ τοὺς δυστυχεῖς Θηβαίους. Ἐνεκα τούτου πολλοὶ Θηβαῖοι ἔφυγον ἀπὸ τὰς Θήβας εἰς διάφορα μέρη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐσκέπτοντο πῶς νὰ διώξωσι τοὺς Σπαρτιάτας ἀπὸ τὰς Θήβας.

α. Πελοπίδας.

Ὁ Πελοπίδας ἦτο υἱὸς πλουσίας οἰκογενείας τῶν Θηβῶν. ἐπομένως ἦτο καὶ αὐτὸς πλούσιος· ἐκ τῶν χρημάτων του ὅμως ἔδιδε πολλὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς, αὐτὸς δὲ ἔζη ἀπλοῦστατα· οὔτε καλὰ φορέματα ἤθελε, οὔτε ἐπίδειξεις. Πρῶτος αὐτὸς συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ διώξωσι τοὺς Σπαρτιάτας ἐκ τῶν Θηβῶν. Πρὸς τοῦτο συνεννοήθη μὲ ἓνα φίλον ὁ ὁποῖος ἔμενε εἰς τὰς Θήβας, οὗτος δὲ κατώρθωσε νὰ διορισθῇ γραμματεὺς τῶν Τυράννων τῶν Θηβῶν.

Μίαν ἑσπέραν ὁ γραμματεὺς ἐκάλεσεν εἰς συμπόσιον τοὺς ἄρχοντας· ἀλλ' ἐνῶ ἐκεῖνοι διεσκέδαζον δώδεκα ἐκ τῶν φίλων τοῦ Πελοπίδα ἐνεδύθησαν φορέματα κυνηγοῦ, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰς Θήβας. Τότε ὤρμησαν ἔσφαξαν τοὺς ἄρχοντας, ἤνοιξαν τὰς φυλακὰς, καὶ μὲ τὺμπανα ὁ Πελοπίδας καὶ οἱ σύντροφοί του ἐκάλεσαν τὸν λαὸν τῶν Θηβῶν νὰ συσσωματωθῆ καὶ ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Ὁλος ὁ λαὸς συνεφώνησε καὶ ἔτρεξεν ἀμέσως κατὰ τῆς Καδμείας τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν. Ὁ λόχος τοῦ Πελοπίδου, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ὁποίου ἠλευθέρωσε τὰς Θήβας ὠνομάσθη *ἱερός λόχος*.

Ὁ Πελοπίδας ὕστερον ἀπὸ πολλὰ ἔτη ἐφρονεῦθη, πολεμῶν νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Θεσσαλοὺς τοὺς ὁποίους ἐτυράννει ὁ Ἀλέξανδρος βασιλεὺς τῶν Φερῶν.

Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Ἰδιωτικὸς βίος Πελοπίδου. Ὁ Πελοπίδας ὡς εἶπομεν ἐβοήθει τοὺς πτωχοὺς· ὅτε δὲ εἰς φίλος του τοῦ εἶπεν ὅτι θὰ σώσῃ τὰ χρήματά του, ὁ Πελοπίδας εἶπε «*Καλὰ εἶνε τὰ χρήματα ἀλλὰ ἀναγκαιότατα εἶνε δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι πάσχουν, διὰ τοῦτο ἡμεῖς πρέπει νὰ στερηθῶμεν διὰ τὰ ζήσουν καὶ οἱ ἄλλοι*». «*Ἐντρέπομαι ἔλεγε νὰ ἐξοδεύσω ἐγὼ περισσότερα τῶν ὄσων ἐξοδεύει ὁ πτωχότερος Θηβαῖος*» ὁ Πελοπίδας εἶχεν ὑπ' ὄψει του ὅτι «*ὁ πλοῦτος ἀνευ ἀρετῆς, εἶνε ἀνωφελὴς καὶ δίδει ἀτιμίαν*».

β'. Ἐπαμεινώνδας

Δημόσιος βίος Ἐπαμεινώνδου. Μάχη ἐν Λεύκτροις.

Ὅταν οἱ Σπαρτιαῖται ἔμαθον ὅτι ἐκυριεύθη ἡ Καδμεία ὑπὸ τῶν Θηβαίων, ἀπεφάσισαν νὰ κινήσωσι τακτικὸν πόλεμον κατ' αὐτῶν καὶ πρὸς τοῦτο ἔστειλαν τὸν βασιλέα Κλεόμβροτον μὲ στρατὸν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Ὁ Κλεόμ-

βροτος συνήντησε τοὺς Θηβαίους εἰς τὰ *Λεῦκτρα*, μικρὰν πόλιν τῆς Βοιωτίας· τῶν Θηβαίων στρατηγὸς ἦτο ὁ Ἐπαμεινώνδας. Ἐκεῖ ἔγεινε μεγάλη καὶ φοβερὰ μάχη κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθη ὁ Κλεόμβροτος καὶ ἐνίκηθησαν οἱ Σπαρτιαῖται, ἂν καὶ εἶχον περισσότερον στρατὸν ἀπὸ τοὺς Θηβαίους.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐδείχθη στρατηγὸς ἰκανώτατος· ἀκολούθως εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἀρκάδας κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐναντίον τῆς θελήσεως τῶν Σπαρτιατῶν εἶχον κτίσει τὴν πόλιν Μεγαλόπολιν. Ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως ἐταπεινώσε τὴν Σπάρτην ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Θήβας.

Μάχη ἐν Μαντινείᾳ. Μετὰ ὀλίγα ἔτη ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐκεῖ ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιατάς εἰς τὴν *Μαντινείαν* ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐπληγώθη θανάσιμως· ὅτε οἱ ἰατροὶ ἐπρόκειτο νὰ ἀποσπᾶσουν (βγάλουν) τὸ βέλος ἀπὸ τὸ στῆθος τοῦ Ἐπαμεινώνδου· οὗτος ἠρώτησεν «ἂν ἐνίκησαν οἱ Θηβαῖοι», ὅτε δὲ ἤκουσεν, ὅτι ἐνίκησαν εἶπε «τώρα ἀποθνήσκω εὐχαριστημένος». Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του τοῦ εἶπεν εἰς φίλος του «ἀποθνήσκεις ἄτεκνος Ἐπαμεινώνδα», ὅχι εἶπεν «ἀφίνω δύο ἀθανάτους θυγατέρας, τὴν ἐν Λεῦκτροις καὶ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην».

Ἰδιωτικὸς βίος τοῦ Ἐπαμεινώνδου. Ὁ Ἐπαμεινώνδας δὲν ἦτο πλούσιος, ὅπως ὁ Πελοπίδας. Δὲν τὸ ἐθεώρει ὡς προσβολὴν νὰ ἐκτελῆ ὅποιανδήποτε ἐργασίαν· μερικοὶ ἔχθροί του ἐπέτυχον νὰ ἐκλεχθῆ ὁ Ἐπαμεινώνδας *τελέταρχος* δηλ. ἐπιστάτης τῶν ὁδῶν, ὁ Ἐπαμεινώνδας ὁμως προθύμως ἐδέχθη νὰ γείνη *τελέταρχος*.

Πολλάκις τοῦ ἔστειλαν χρήματα ξένοι βασιλεῖς διὰ νὰ ἔχῃ τὴν φιλίαν του, ὁ Ἐπαμεινώνδας ὁμως δὲν τὰ ἐδέχετο· ὅτε δὲ ὁ Ἀρταξέρξης τοῦ ἔστειλε ^ἄπολλά χρήματα

διὰ νὰ δεχθῆ τὰς προτάσεις του, ὁ Ἐπαμεινώνδας εἶπε «ἂν αἱ προτάσεις τοῦ Ἀρταξέρξου ἦτε σύμφωνοι μὲ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος μου, τότε δὲν ἔχω ἀνάγκη χρημάτων διὰ νὰ τὰς παραδεχθῶ. Ἄν δὲν συμφέρουσιν εἰς τὴν πατρίδα μου, τότε ὅλον τὸν χρυσὸν τοῦ βασιλείου του νὰ μοῦ δώσῃ, δὲν θέλω τὰς παραδεχθῆ». Ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς φιλοπατρία καὶ ἀφιλοκέρδεια!

Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐμίσει ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ ἔχουν πολλὰ χρήματα.

«*Ἡ φιλοχρηματία εἶνε μήτηρ πάσης κακίας*».

Ἦτο στενότατος φίλος μὲ τὸν Πελοπίδαν χάριν τοῦ ὁποίου καὶ τὴν ἰδίαν του ζωὴν ἐκινδύνευσε νὰ θυσιάσῃ· εἶχε ὑπ' ὄψιν ὅτι «*Φίλος πιστός μέγιστόν ἐστι κτῆμα*».

21. ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Καθὼς εἶδομεν αἱ Ἀθῆναι κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Σπαρτιαῖται ἐνικήθησαν καὶ ἐταπεινώθησαν ἀπὸ τοὺς Θεβαίους.

Τῶν Θεβαίων ἡ ἀρχηγία καὶ ἡ δόξα ἔσθυσε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου, διότι δὲν ἐφάνη κανεὶς ἄξιος διάδοχος τοῦ Ἐπαμεινώνδου.

Τοιουτοτρόπως ἡ Ἑλλάς ὀλόκληρος ἦτο ἀδυνατισμένη, ἔνεκα τῶν πολέμων, τοὺς ὁποίους ἔκαμνον μετὰ τῶν οἱ διάφοροι λαοί· βεβαίως ἡ φιλονεικία καὶ ὁ πόλεμος ἔφεραν κάκιστα ἀποτελέσματα δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, τὰ ὅποια θὰ τὰ ἴδωμεν ἀκολούθως.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ.

22. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

α'. Φίλιππος.

Ὁ Φίλιππος ἦτο βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας· ὅτε εἶδεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἀδυνατισμένοι ἀπεφάσισε νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἑλλάδα. Εὗρε δὲ πρόφασιν ὅτι θέλει στρατὸν διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Πέρσας, οἱ ὁποῖοι τόσα κακὰ ἔκαμον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Φίλιππος εὗρε πολλὰς ἀφορμὰς καὶ ἀνεκατόθη φανερά πλέον εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος· ἐκυρίευσεν τὰς ἀποικίας τῶν Ἀθηναίων, τὰς ὁποίας εἶχον εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἐπροχώρησε νὰ κυριεύσῃ καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἀπεφάσισαν νὰ τὸν πολεμήσωσιν, καὶ πρὸς τοῦτο ἐμαζεύθησαν εἰς τὴν Χαιρώνεια. Ἐκεῖ τοὺς συνήντησεν ὁ Φίλιππος καὶ τοὺς ἐνίκησε καθ' ὀλοκληρίαν.

Ὁ Φίλιππος δὲν ἐφέρθη κακῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ Θηβαίους, τοὺς ὁποίους εἶχε νικήσει. Κατώρθωσε νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν ἀρχιστράτηγον τοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ κάμῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ ἐδολοφονήθη καὶ ἀπέθανε 47 ἐτῶν χωρὶς νὰ τελειώσῃ τὸ μέγα σχέδιόν του.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

6". Δημοσθένης.

Κατὰ τοὺς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλὰς ἦτο εἰς ἀθλίαν καὶ ἐλεεινὴν κατάστασιν, ἀνεδείχθησαν δύο ἄνδρες ἐπίσημοι, καθὼς ἀστέρες φωτεινοὶ ἐν τῷ μέσῳ σκότους βαθέους, ὁ Δημοσθένης, καὶ μετ' ὀλίγου ἔτη ὁ Φωκίων.

Ὁ Δημοσθένης ἦτο υἱὸς μαχαιροποιοῦ· ὁ πατήρ του ὅτε ἀπέθανε ἀφῆκε τὸν Δημοσθένην μικρόν. Τὴν περιουσίαν του τὴν ἤρπασαν οἱ συγγενεῖς του, ἀλλ' ὅτε ἐμεγάλωσε ὁ Δημοσθένης τοὺς ἐκάλεσεν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ τοῦ δώσουν τὴν περιουσίαν του.

Ὁ Δημοσθένης ἐσπούδασε τὴν ρητορικὴν· ἀλλὰ ἦτο βραδύγλωσσος, διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν φωνὴν του μετέβαινε καθ' ἑκάστην εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐκεῖ ἤγγόρευε, θέτων καὶ κάποτε χάλικας εἰς τὸ στόμα. Ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ τὸ «ρ» ἐπρόφερε πάντοτε τὴν λέξιν «ρρητορευ- μένον» διὰ νὰ συνειθίσῃ. Καὶ ἄλλο ἐλάττωμα εἶχεν ὁ Δημοσθένης· ὅταν ὁμίλῃ ἐκίνει τοὺς ὦμους του· διὰ νὰ διορθώσῃ τοῦτο καὶ ἄλλας κινήσεις, ἐστάθη ἔμπροσθεν καθρέπτου· ἄνωθεν δὲ τῶν ὦμων του ἐκρέμασε δύο ξίφη καὶ τοιουτοτρόπως δὲν ἐτόλμα νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὦμους του φοβούμενος μήπως πληγωθῇ.

Διὰ τῆς ἐπιμονῆς του ὁ Δημοσθένης ἔγεινε ρήτωρ τὸν ὁποῖον θαυμάζει ἀκόμη ὅλος ὁ κόσμος.

Ἦτο ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Φιλίππου καὶ ὄλων τῶν Μακεδόνων, διὰ τοῦτο ὅτε ἐνικήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Μακεδόνες ἐζήτησαν νὰ παραδοθῇ ὁ Δημοσθένης. Ὁ Δημοσθένης ἔφυγε τότε εἰς τὸν Πόρον καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε μασσήσας φάρμακον διὰ νὰ μὴ πέσῃ ζῶν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του. (322 π. χ.)

γ'. Φωκίων.

Πολλὰ ἔτη μετὰ τὸν Δημοσθένην ἔζη ὁ Φωκίων. Ὁ Φωκίων ἦτο δικαιοτάτος καὶ τιμιώτατος. Μίαν φορὰν οἱ ἐχθροὶ τῶν Ἀθηναίων ἠθέλησαν νὰ τὸν δωροδοκήσουν, ὁ Φωκίων ὅμως δὲν ἐδέχθη· τότε τῷ εἶπον νὰ τὰ δεχθῇ διὰ τὰ παιδιὰ του. Ἀλλ' ὁ Φωκίων ἀπήντησε ἄ' Ἐὰν γείνωσιν,

ὡς ἐγώ, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην χρημάτων, ἄλλως δὲν ἐννοῶ
νὰ τοὺς ὀδηγήσω εἰς τὰς αἰσχροῦτητας». Ἀλλὰ καὶ τοῦτον
ὡς τόσους ἄλλους οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν εἰς θάνατον.
Μεταμελήθησαν ὅμως κατόπιν καὶ τῷ ἀνήγειραν χαλκοῦν
ἀνδριάντα.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.

δ'. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο υἱὸς τοῦ Φιλίππου ἐγεννήθη
τὸ ἔτος 356 π. χ. 16 Ἰουλίου. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς
γεννήσεως τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὁ ἄθλιος Ἡρόστρατος ἔκαυσε
τὸν περίφημον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ διὰ νὰ μείνη
τὸ ὄνομα του ἀθάνατον. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐφάνη ὅτι θὰ
γείνη μέγας, ἐδάμασε τὸν βουκέφαλον ἵππον, τὸν ὅποιον
κανεὶς ἄλλος δὲν ἠδυνήθη νὰ δαμάσῃ.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε διδάσκαλον τὸν Ἀριστοτέλη τὸν σοφόν. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἐγνώριζε τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου ἀπὸ στήθους.

Ὅτε διεδέχθη τὸν πατέρα του, ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ὁ πατήρ του Φίλιππος δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ. Ἐζήτησε δηλ. νὰ γείνη ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. Οἱ Ἕλληνες δὲν ἤθελον νὰ κάμωσι τοῦτο, ἀλλὰ ἐπὶ τέλος ἠναγκάσθησαν. Ἐμαζεύθησαν ἀντιπρόσωποι ὄλων τῶν πόλεων εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ἐκεῖ ἀπεφάσισαν νὰ δώσουν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὴν Ἀρχιστρατηγίαν.

Ὅτε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εὐρίσκετο εἰς τὴν Κόρινθον μετέβη νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν κυνικὸν φιλόσοφον Διογένην. Ὁ Ἀλέξανδρος τὸν ἠρώτησε τί θέλει, ὁ δὲ Διογένης εἶπε «μικρὸν ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετᾶστηθι.» (δηλ. φύγε μὴ μοῦ πιάνης τὸν ἥλιον). Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος τότε εἶπε «Ἐὰν δὲν ἤμην Μ. Ἀλέξανδρος, ἐπεθύμουν νὰ ἤμην Διογένης».

Ἐκστρατεῖαι Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἔγεινεν ἀρχιστράτηγος ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἐκίνησε μὲ ὀλίγον μὲν στρατόν, ἀλλὰ γεγυμνασμένον. Ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἐκεῖ ἔκαμε θυσίαν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως· κατόπιν ἐπορεύθη μὲ 4,500 ἵππεῖς καὶ 30 χιλιάδας πεζῶν στρατιωτῶν κατὰ τῶν Περσῶν. Πολλὰς μάχας ἔκαμε κατ' αὐτῶν, καὶ εἰς ὅλας τοὺς ἐνίκησε κατὰ κράτος· συνέλαβε καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαρείου, ἀλλὰ ὁ γενναῖος καὶ ὑπερήφανος Ἕλληνας δὲν τὴν ἔβλαψε, τὴν περιποιήθη καὶ τὴν ἔστειλεν εἰς Δαρεῖον. Προχωρῶν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐνίκα πανταχοῦ τοὺς Πέρσας. Ὁ Δαρεῖος τὸν ἐφοβήθη, καὶ τῷ ἐπρότεινε νὰ τῷ δώσῃ τὸ ἡμισυ τοῦ βασιλείου του. Ἀλλ' ὁ Μ. Ἀλέξανδρος εἶπε

«ὅπως ὑπάρχει εἰς ἥλιος εἰς τὸν κόσμον, τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ ὑπάρχη καὶ εἰς βασιλεύς».

Ὁ Δαρεῖος τέλος ἐφρονέυθη ὑπὸ τῶν στρατηγῶν του, οἱ ὅποιοι ἠθέλησαν νὰ περιποιηθῶν τοιοῦτοτρόπως τὸν Μ. Ἀλέξανδρον. Ἀλλ' ὁ Μ. Ἀλέξανδρος τοὺς ἐτιμώρησε διὰ τοῦ θανάτου.

Τοιοῦτοτρόπως τὸ Περσικὸν κράτος ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ζητεῖ νὰ κυριεύσῃ ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ θάνατός του.

Ἀφοῦ ἐκυρίευσεν τὸ Περσικὸν κράτος ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ἐσκέφθη νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ κυριεύσῃ ὅλην τὴν Ἀσίαν. Ἀλλ' οἱ στρατιῶταί του ἠρνήθησαν νὰ προχωρήσωσι, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἐκεῖ παρεδόθη εἰς τὰς ἀκολασίας καὶ ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν.

Κτήσεις τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσεν τόσον κόσμον, ὅσον ὀλίγοι στρατηγοὶ τοῦ κόσμου. Ἡ Ἑλλάς, ἡ σημερινὴ Τουρκία, ἡ Βουλγαρία, ἡ Ἀσία μέχρι τοῦ Γάγγου ποταμοῦ, καὶ ἡ Αἴγυπτος ὁλόκληρος ἦτο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐπεριποιεῖτο τοὺς λαοὺς, τοὺς ὁποίους ἐκυρίευσεν· τοὺς ἔκτιζε ναοὺς καὶ πολλὰς ἄλλας εὐεργεσίας τοὺς ἔκαμνε. Διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ λαοὶ τὸν ἠγάπων.

Ἐκτίσεν πολλὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ὠνόμασε διὰ τοῦ ὀνόματός του. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἔκτισεν τὴν μεγάλην πόλιν τῆς Αἰγύπτου, ἡ ὁποία σήμερον λέγεται «Ἀλεξάνδρεια».

Ἦτο ὑπερήφανος καὶ φιλόανθρωπος πρὸς τοὺς νικημένους. Ὅτε συνέλαβεν ἓνα βασιλέα τῆς Ἀσίας τοῦ εἶπε· «Πῶς θέλεις νὰ σὲ μεταχειρισθῶ», «βασιλικῶς», ἀπήντησεν ἐκεῖνος, καὶ πραγματικῶς βασιλικῶς τὸν μετεχειρίσθη, διότι τὸν ἄφησε πάλιν βασιλέα τοῦ κράτους του, καὶ ἄλλην χώραν τοῦ ἔδωκεν.

Διὰ τῶν ἐκστρατιῶν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου διεδόθη ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς ὅλον τὸν κόσμον· ἠνεώχθη ὁδὸς πρὸς τὴν Ἀσίαν. Αἱ τέχναι, τὰς ὁποίας ἐγνώριζον ἐκεῖ, ἐγνώσθησαν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὰνάπαλιν. Ὁ πολιτισμὸς εἰσέρρευσε εἰς τὴν Ἀσίαν, ὁ δὲ κόσμος ἤρχισε νὰ κινῆται καὶ νὰ ἐμπορεύηται.

Ὅτε ἀπέθανεν ὁ μέγας στρατηγὸς τοῦ κόσμου ὅλοι ἐκλαυσαν πικρῶς. Τὸ σῶμα του ἐτάφη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Τὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἡ Ἑλλὰς ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Μακεδόνων. Τὸ Μακεδονικὸν βασιλεῖον διηρέθη εἰς 3. Εἰς ἕκαστον δὲ τούτου ἦτο ἀρχηγὸς εἰς τῶν μεγάλων στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἀντίπατρος εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὁ Πτολεμαῖος εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὁ Περδίκας πρὸς τὸν ὅποιον ὁ Μ. Ἀλεξάνδρος ἀφῆκε τὸ δακτυλίδιον του, ὅταν ἀπέθνησκε, διωρίσθη ἀρχηγὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἐκαστος τῶν στρατηγῶν τούτων ἐζήτει νὰ γείνη βασιλεὺς ὅλου τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους, διὰ τοῦτο ἐπολέμουν μεταξὺ των ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησε καὶ μεταξὺ τῶν διαδόχων τούτων ὥστε τὸ Μακεδονικὸν κράτος ἐξηντλήθη καὶ ἀδυνάτισε παντελῶς.

Οἱ Ἕλληνες κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ἔκαμον δύο συμ-

βούλια ένα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἓνα εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα. Τὸ τῆς Πελοποννήσου ἐλέγετο «*Ἀχαϊκὴ ὁμοσπονδία*»· τὸ δὲ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐλέγετο «*κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν*». Τὰ συμβούλια ταῦτα, σκοπὸν εἶχον νὰ συνδέσωσιν ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τῶν Μακεδόνων· ἀλλὰ οὐδὲν κατώρθωσαν, διότι τὰ πράγματα ὠθοῦντο μοιραίως εἰς τὴν καταστροφὴν.

23. ΥΠΟΤΑΓΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΩΜΗΝ.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Μακεδονία εἶχον καταντήσει εἰς ἀθλίαν καὶ ἐλεινὴν κατάστασιν, ἄλλο κράτος πρὸς δυσμὰς τῆς Ἑλλάδος κατοικοῦν ἀνεπτύσσετο τεραστίως. Τὸ κράτος τοῦτο ἐλέγετο «*Ῥωμαϊκὸν κράτος*» καὶ κατῴκει εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς σημερινῆς Ἰταλίας, τὴν Ῥώμην.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἀφοῦ παρετήρησαν, ὅτι τὸ Μακεδονικὸν κράτος ἦτο ἐξήντηλημένον, ἀπεφάσισαν νὰ τὸ κυριεύσωσι. Ἡ ἀφορμὴ εὐρέθη καὶ ὁ πόλεμος ἤρχισε.

Ματαίως ὁ φιλόπατρις Μεγαλοπολίτης *Φιλοποίμην*, προσεπάθει νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῶν ὀνύχων τῶν Ῥωμαίων. Οὗτοι εἰσῆλθον μὲ πολὺν στρατὸν τὴν ἐκυρίευσαν, ἔκαυσαν τὴν πλουσίαν τότε Κόρινθον, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκυρίευσαν ὅλον τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον πρότερον εἶχε κυριεύσει ὁ Μ. Ἀλέξανδρος.

Τὸ Ἑλληνικὸν κράτος ἔμεινεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ 1600 σχεδὸν ἔτη ἤτοι ἀπὸ τοῦ 146 π. Χ. μέχρι τοῦ 1453 μ. Χ., ὅτε ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων· ἡ ἐξουσία τῶν Τούρκων διήρκεσε μέχρι τοῦ 1821 π. Χ. ὅτε μέρος τῶν Ἑλλήνων ἠλευθερώθη, καὶ ἀπετέλεσε τὸ Ἑλληνικὸν βασιλεῖον.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τοιοιουτρόπως ἀγαπητοὶ Ἑλληνόπαιδες εἶδομεν, πῶς ἀνεφάνη τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, πῶς ἀνεπτύχθη, πῶς ἐδοξάσθη, καὶ πῶς ἡ τύχη τὸ κατεδίκασε νὰ φέρῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας.

Εἶδομεν πρὸς τούτοις ὅτι ὁ βίος τῶν ἀρχαίων ἦτο ἀπλούστατος, ἡ θρησκεία τῶν ὑλικὴ μᾶλλον, τὰ δὲ ἔθιμά των λαμπρότατα.

Εἶδομεν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μὲ πολλοὺς βαρβάρους λαοὺς ἐπολέμησε καὶ ἀνεδείχθη νικητῆς.

Εἶδομεν ὅτι ἄνδρες γενναϊότατοι καὶ φιλοπάτριδες ἔσωσαν τὴν πατρίδα μας ἐκ φοβερῶν κινδύνων.

Ἐμάθομεν περὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι, καὶ ὡς στρατηγοί, καὶ ὡς νομοθέται, καὶ ὡς φιλόσοφοι κινοῦν τὸν θαυμασμὸν ὅλου τοῦ σημερινοῦ κόσμου.

Εἶδομεν ὅτι ὑπῆρξαν ἐποχαί, κατὰ τὰς ὁποίας τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἦτο ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν ἐθνῶν.

Εἶδομεν τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῆς διχονοίας τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Ἀθηναίων, καὶ τὰ κακὰ τῆς συμπορίας (συμφωνίας).

Ἐμάθομεν περὶ τῶν πολέμων καὶ τῶν μαχῶν, τὰς ὁποίας ἔκαμον· καὶ τέλος ἐμάθομεν ὅτι ὑπετάγημεν εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ ὅτι ἠλευθερώθημεν μέρος.

Ἄς μᾶς χρησιμεύτωσι λοιπὸν ὡς μαθήματα, τὰ παθήματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἄς μιμηθῶμεν τὰς πράξεις τῶν γενναίων Ἑλλήνων, καὶ ἄς ἐνθυμώμεθα ὅτι:

«Τὰ θνητὰ πολλὰς τὰς μεταβολὰς ἔχει».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΡΓΟΝΑΥΤΑΙ.

ΟΙ ΑΡΓΟΝΑΥΤΑΙ.

Πρόσωπα τοῦ διαλόγου· ΡΕΝΝΟΣ, ΗΥΓΜΑΛΙΩΝ, ΓΑΛΑΤΕΙΑ,
ΡΕΝΝΟΣ Ἐν τῇ Θεσσαλικῇ Ἰωλκῶ ἐβασίλευεν εὐδαι-
μόνως ὁ Πελίας. Ἄλλ' οἱ βασιλεῖς εἰσὶν αἰωνίως φιλύπο-
πτοι. Οὕτως ὁ Πελίας ἐρωτᾷ τὸ μαντεῖον τίνα πρέπει νὰ
φοβῆται, τὸ δὲ μαντεῖον χρησιμοδοτεῖ νὰ φοβῆται ἐκεῖνον,
ὅστις θὰ προσήρχετο ἐνώπιόν του μονοσάνδαλος. Ἴδου μετὰ
τινα καιρὸν ἤρχετο πρὸς αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσσου Ἰάσων,
διαβαίνων δὲ τὸν πλημμυρῆσαντα ποταμὸν Ἄναυρον ἔμεινε
μονοσάνδαλος καὶ οὕτω πρὸ τοῦ Πελίου ἐνεφανίσθη. Ὁ
Πελίας ἵνα προλάβῃ τὸν ἀπειλοῦντα κίνδυνον, ἐπέβαλε

τότε τῷ Ἴασονι νὰ μεταβῆ καὶ φέρῃ εἰς Ἴωλκόν τὸ ἐν Κολχίδι χρυσοῦν δέρας, τὸ δέρας ἐκεῖνο τοῦ κριοῦ, ὅστις ἐκεῖ διέσωσε τὸν φεύγοντα τὸ μῖσος τῆς μητροῦς του Φριζόν. Ὁ Ἴασων ὑπήκουσεν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ προσεκάλεσε τοὺς περιφανεστέρους ἄνδρας τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες καὶ συνήλθον ἔρασταὶ τοῦ κλέους καὶ τῶν ἀγῶνων, οἱ ἄριστοι τῶν νεανιῶν πεντήκοντα, ἐν οἷς ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θησεύς, ὁ Τελαμών, ὁ Πηλεὺς, ὁ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, ὁ Ἰδας καὶ ὁ Λυγκεύς, ὁ Μελέαγρος, ὁ Ἀμφιάρακος, ὁ Λαέρτης, ὁ Περιχλύμενος, καὶ ἄλλοι, ὧν οἱ πλεῖστοι υἱοὶ θεῶν καὶ ἡμιθέων. Τότε φεύγων τὴν πατρικὴν ἐγὼ κατάραν ἐξενιζόμεν παρὰ τῷ Θησεῖ τῷ λαμπρῷ βασιλεῖ τῆς Ἀττικῆς, καὶ ὑπὸ ἄλλο ὄνομα ἠκολούθησα ἄσμενος τοῦτον. Ὁ υἱὸς τοῦ Φριζοῦ Ἄργος, φλεγόμενος ὑπὸ στοργῆς ὅπως ἐπανεύρη πιθανῶς καὶ ἐπαινίδη τὸν φυγάδα πατέρα, κατεσκεύασεν ἰδίους ἀναλώμασι τὸ μέγα πλοῖον, ἐφ' οὗ ἐπέβημεν καὶ ὁ προλαμβάνων τῶν θεῶν τὸν φθόνον, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἄριστον υἱέκῃς στοργῆς οἰωνόν, ἐδωρήσατο τὸ ὄνομα του· οὕτω δὲ ἡ μακρὰ ναῦς ὠνομάσθη Ἀργώ.— Ἐὰν ἠνοῦντο μακρὰ χειμῶνος νύκτες ἑκατόν, ὅτι δὲ καὶ ἐγὼ σιδήρεα εἶχον τὰ στήθη, θὰ μοὶ ἦτο πάλιν ἀδύνατον νὰ ἀφηγηθῶ, ὅτι εἶδα, ὅτι ἤκουσα, ὅτι ὑπέστημεν εἰς τὴν πλάνην ἐκεῖνην.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Εἰπέ μας, εἰπέ μου, ῥέννε, ὅτι ὠραιότερον καὶ τολμηρότερον σήμερον, διὰ δὲ τὰ ἄλλα ἔχομεν ἄλλας νύκτας. Εἴμεθα πλήρεις σχολῆς καὶ γαλήνης. Οὐδὲν παρακωλύει τὰς διηγήσεις.— Πόσον μὲ μαγεύουσιν!

ΡΕΝΝΟΣ. Παρελάβομεν μεθ' ἡμῶν τοὺς μάντιες Ἴδμονα καὶ Μόψον, ὡς προρεῖς, ἔτι δὲ τὸν Ὀρφέα, τὸν θεσπέσιον κιθαρωδόν, ἵνα διὰ τοῦ μέλους του γλυκαίνῃ ἡμῶν τὰς θλίψεις καὶ τοὺς ἀγῶνας, κατευνάξῃ δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ ἐκστρατεῖᾳ πιθανῶς τραχείας ἔριδας. Εὐέλπιδες καὶ χαρμόσυνοι ἀπεχαιρετίσαμεν τὴν Ἴωλκόν, ἀλλὰ μακρὰ τρικυμία ἐρριψαν ἡμᾶς πρὸς τὸ Σίγειον τοῦ Ἰλίου, ὅπου εὕρομεν τὴν Ἡσιόνην, καλλίστην κόρην τοῦ βασιλέως

Λαομδέοντος, δεδεμένην ἐπὶ στήλης παρὰ τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἐτοίμην βορὰν φρικαλέου κήτους. Καὶ ἰδοὺ ἀνέδυσσε βρυχώμενον.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Αἴ!..

ΡΕΝΝΟΣ. Ὀναύαρχος τῆς Ἀργοῦς Ἡρακλῆς ἐκπηδήσας ἐφόνευσε τὸ κῆτος καὶ ἔσωσε τὴν κόρη· ὁ δὲ Λαομέδων ὑπεσχέθη τῷ νικητῇ γέρας τὴν σωθεῖσαν Ἡσιόνην, ἣν ὁ υἱὸς τῆς Ἀλκμήνης ἀφῆκε νὰ λάβῃ μετὰ τὴν ἀπὸ Κολχίδος ἐπάνοδον. Ἡ Ἀργὼ ἀνεπέτασε καὶ πάλιν τὰς λευκὰς πτέρυγας καὶ μετὰ μικρὸν προσωρμίσθησαν εἰς Λῆμνον. Ἐδῶ εὔρομεν μόνον γυναῖκας, διότι οἱ ἄνδρες ἅπαντες εἶχον φονευθῆ.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Ὑπὸ τίνων;

ΡΕΝΝΟΣ. Ὑπὸ τῶν γυναικῶν.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Καὶ ἐφονεύθησαν λοιπὸν ὅλοι;

ΡΕΝΝΟΣ. Μέχρις ενός. Μόνη ἡ λαμπρὰ Ὑψιπύλη διέσωσε τὸν πατέρα αὐτῆς καὶ βασιλέα Θόαντα φυγαδεύσασα εἰς Χίον· ἥδη δὲ καὶ ἀντὶ τοῦ πατρὸς ἐβασίλευεν ἡ κόρη. Ἀπεπλεύσαμεν ὅμως ἐντεῦθεν ἐν τάχει.—ἦτοι μετὰ δύο περίπου ἔτη, ἀφοῦ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐταίρων ἡμῶν προείλοντο ἀντὶ τοῦ χρυσοῦ δέρατος τῆς Κολχίδος τὴν χρυσοῦν κόμην τῶν ἀρρενωπῶν ἐκείνων δεσποινῶν, μάτην δ' ἐπὶ τῆς Ἀργοῦς ἔμεινε μόνος ὁ κλεινὸς Ἡρακλῆς ἀνακαλῶν τοὺς ἐταίρους καὶ καταρῶμενος τοὺς ἔρωτας.

ΠΥΓΜΑΔΙΩΝ. Αἰ γυναῖκες δικαίως ἐφόνευσαν τοὺς σκαιοὺς ὑβριστάς των...

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Σιωπή. Πυγμαλίων!

ΡΕΝΝΟΣ. Εἶτα ἀνέβημεν πρὸς τὸ πέλαγος ἐκεῖνο ὅπου, ἐνῶ ἀερόποδες ἐφευγον ἐπὶ τοῦ χρυσομαλλοῦ κριοῦ ὁ Φριξὸς καὶ ἡ Ἑλλη ἐλιποθύμησε καὶ ἐκπεσοῦσα ἐπνίγη· οὕτω δὲ ὁ πόντος οὕτως ὠνομάσθη Ἑλλήσποντος.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Ἡ πτωχή! Μᾶς διηγῆθης τὴν ἱστορίαν αὐτῶν.

ΠΥΓΜΑΔΙΩΝ. Ἐγνώρισα τὸν Ἑλλήσποντον εἶναι κυανοῦς

καὶ διαυγῆς ὅσον νὰ ὑπολάβῃς αὐτὸν οὐρανὸν ὑπορρέοντα.

ΡΕΝΝΟΣ. Μνῆμα παρθένου καὶ ἀδελφῆς. Φαίνονται εἰσέτι, καὶ τοι ἐν μέσῳ πελάγει, τὰ ἴχνη τῶν δύο ἀδελφῶν.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Πῶς;

ΡΕΝΝΟΣ. Διότι ἡ Ἑλλη οὖσα γλαυκῶπις ἐδωρήσατο εἰς τὸ πέλαγος ἐκεῖνο ἐκτὸς τοῦ ὀνόματός της καὶ τὸ κυανοῦν τῶν ὀμμάτων της χρῶμα.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Πτωχὴ Ἑλλη!

ΡΕΝΝΟΣ. Εἰσεπλεύσαμεν ἐν τέλει εἰς Βιθυνίαν. Ἐκεῖ ἀνέμενον ἡμᾶς ὁ γέρων μάντις Φινεύς, τυφλωθεὶς ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, διότι κατέδειξε πρότερον εἰς τὸν Φρίξον τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν Κολχίδα. Ἐκτὸς τῆς τυφλώσεως μεγάλα τερατώδη πτηνὰ, αἱ Ἄρπυιαι, μὲ πρόσωπον νεάνιδος καὶ ὄνυχας γυπὸς, ἤρπαζον τὴν τροφήν του, ὡσάκις παρετίθετο, εἰς δὲ τὴν ὑπολειπομένην μετέδιδον δυσοσμίαν τοιαύτην, ὥστε ὁ Φινεύς ἠδυνάτει νὰ ἐγγίσῃ τι· ὁ Ζήτης ὁμως καὶ Κάλαις οἱ ἑταῖροι ἡμῶν καὶ πτερωτοὶ υἱοὶ τοῦ Βορέου, καθορμήσαντες ἀπέκρουσαν τὰς Ἄρπυιαις, ἤτοι τὴν Ὀκυπέτην, Ἀελλῶ καὶ Κελαινώ, καταπνιγείσας ἢ καταφυγούσας τέλος εἰς τοὺς γενεθλίους αὐτῶν βράχους ἐν Κρήτῃ. Τότε ὁ γέρων μάντις εὐγνωμονῶν συνεβούλευσεν ἡμᾶς πῶς ἀσφαλέστερον νὰ φθάσωμεν εἰς Κολχίδα. Οὕτω δὲ αὐτοῦ, διήλθομεν τὰς Συμπληγάδας, πέτρας δύο, αἵτινες ἠνοίγοντο καὶ συνεκλείοντο μετὰ ταχύτητος καὶ σφοδρότητος φοβερᾶς, διότι ἀφικόμενοι ἐκεῖ ἀφήκαμεν περιστερὰν, ἥτις διήλθε τὰς πέτρας συρραγείσας καὶ παλιν, συναρπασάσας ὁμως τῆς οὐρᾶς τῆς μόνον ὀλίγα πτερὰ. Τούτου ἐπιτυχόντος, ὁ Φινεύς προσεῖπε θαρροῦντως νὰ διαπλεύσωμεν. ἐπεκλήθημεν τὴν Ἀθηνᾶν, ἡ δὲ Ἀργῶ πετασθεῖσα, ὡς ριπὴ ἀνέμου ἐπὶ τῶν ὑδάτων, κατώρθωσε νὰ περάσῃ, μόνον τῶν ἐπὶ τῆς πρύμνης κοσμημάτων συναρπασθέντων ἀπὸ τὰς συρρηγνημέναις πέτρας. Ἐκτοτε ὁμως, ὡς εἴμαρτο, διελθόντος πλοίου, αἱ πέτραι ἔστησαν ἀκίνητοι.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. (χαίρουσα). Ἀκίνητοι, ὅπως ἐγὼ ἀκρω-

μένη τῆς ἱστορίας των. Ἄλλὰ σεῖς, οἱ ἀργοναῦται; — ὦ, μὴ παύης!

ΒΕΝΝΟΣ. Οἱ ἀργοναῦται εὐδωδῶθημεν ἐν τέλει εἰς Αἴαν, μητρόπολιν τῶν Κόλχων. Ὅτε ὅμως ἀπητήθη τὸ χρυσοῦν τοῦ κριοῦ δέρας, ὅπερ ὁ Φρίξος θύτας τὸν κριὸν ἐπὶ τῆ σωτηρία εἶχεν ἀφιέρωσει εἰς τὸ ἐκεῖ ἱερὸν ἄλσος τοῦ Ἄρεως, ὁ βασιλεὺς Αἰήτης ὀργισθεὶς ἀπέβαλε τῷ Ἰάσωνι τὸν ἄθλον, ἵνα ζεύξῃ καὶ καλλιεργήσῃ μέρος γῆς διὰ πυριπνῶων ἵππων οὓς ἐδωρήσατο τῷ Αἰήτῃ ὁ Ἥφαιστος· νὰ σπείρῃ δὲ εἰς τὴν ἀροτριωμένην γῆν τοὺς ὀδόντας δράκοντος, ὃν ἐφόνευσεν ὁ Κάδμος ποτέ, ἔτι καὶ τοὺς ἀναπηδήσοντας ἄνδρας ἐνόπλους νὰ θανατώσῃ ἅπαντας. Καὶ ταῦτα πάντα ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ.

Τότε εἰς τὴν δεινὴν ἀμηχανίαν τοῦ Ἰάσωνος, ἐνεφανίσθη σώτειρα θεότης ἡ Μήδεια. Αὕτη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Αἰήτου, ἱέρεια ναοῦ ἰδίου παρὰ τὸν αἰγιαλόν, γλυκὺ φῶς περισῶζον τοὺς ναυαγούς καὶ τοὺς ξένους, οὓς ἄλλως οἱ βάρβαροι νόμοι τοῦ Αἰήτου ἐσφαγίαζον τοῖς θεοῖς.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Ἡ Μήδεια λοιπόν;

ΒΕΝΝΟΣ. Ἡ Μήδεια τρωθεῖσα ἀπὸ τοῦ γλυκυτάτου κάλλους τοῦ Ἰάσωνος, ἔλαβε πρῶτον παρ' αὐτοῦ, ὄρκους, ὅτι θέλει λαβῆ αὐτὴν σύζυγον φιλότατην διὰ βίου ἅπαντος, εἶτα δὲ ἔδωκεν αὐτῷ φάρμακα δι' ὧν ἀλειφόμενος ἦτο ἀδιάτρωτος τὸ σῶμα καὶ ἀκαταγώνιστος. Συνεβούλευσεν ἔτι αὐτῷ ἵνα θανατώσῃ τοὺς ἀναφρομένους δράκοντας ῥίπτων μέσῳ αὐτῶν λίθους, καὶ οὕτως ἐκεῖνοι, ὑπονοοῦντες ἀλλήλους νὰ συσπαράσσωνται. Ἐν ἑορτῇ λαμπρᾷ, κατὰ τὸ τέμενος τοῦ Ἄρεως, ἐγένοντο ταῦτα, ὁ Ἰάσων ἐνίκησεν ἄλλ' ὁ Αἰήτης καὶ πάλιν ἤρνεϊτο τὸ δέρας.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Τότε;

ΒΕΝΝΟΣ. Ἡ Μήδεια ἠγρύπνει. Τὸ χρυσοῦν δέρας ἐφυλάττετο εἰς φρούριον ἐπὶ τὰ τοιχῶν, μετὰ πύργων μεγίστων, μὲ πύλας χαλκᾶς καὶ χρυσᾶς ἐπάλλξεις, φρουρούσης τῆς φουβεράς Ἐκάης· ἰδίᾳ δέ, ὑπὸ τὸ δένδρον ἐφ' οὗ τὸ δέρας

ἐκρέματο, ἀκοίμητος παρέμενε δράκων. Ἡ Μήδεια συνεννοηθεῖσα μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν πρότερον, ἦλθε τὴν νύκτα πρὸ τῶν πρώτων φρουρῶν, ὠμίλησε κολχιστὶ ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς τῆς καί, ἀνοίγουσῶν τῶν πυλῶν εἰσώρμησανοὶ Ἀργοναῦται διὰ γοήτρου τῆς Μηδείας ἔστησαν ἀκίνητοι ἢ τε Ἐκάτη καὶ ὁ δράκων, ὁ δὲ Ἰάσων ἀφείλετο οὕτω τὸ χρυσοῦν δέρας.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. ᾤΑ :

ΡΕΝΝΟΣ. Οἱ ἀργοναῦται φεύγομεν, φεύγομεν δρομαῖοι, ὁ Ἰάσων φέρεי μεθύων ὑπὸ χαρᾶς τὸ δέρας, μετ' αὐτοῦ δὲ ἀκολουθεῖ μεθύουσα ὑπὸ ἔρωτος ἡ Μήδεια, ἣτις ἐν τούτοις προσαναβᾶσα εἰς τὰ πατρῶα ἀνακτορα ὑφῆρπασεν ἀπὸ τῆς κοίτης τὸν μικρὸν ἀδελφόν τῆς Ἀψύρτον, τιμαλφῆς κειμήλιον καὶ μόνον ἐπὶ γῆς ἔρωτα τοῦ πατρὸς. Ἡ Ἀργῶ ἐκκινεῖ, ὡς σφόδρα ἀπόγειος αὔρα. Ὁ Αἰήτης μαθὼν τὴν ἀρπαγὴν τοῦ δέρατος καὶ τὴν φυγὴν τῆς Μηδείας, ῥίπτεται ὀπισθὲν μας μετὰ λύσσης καὶ μετὰ ὀλοκλήρου στόλου. Καὶ ἠγνῶει εἰσέτι τὴν ἀρπαγὴν τοῦ Ἀψύρτου.

Ἡ ναῦς τοῦ Αἰήτου, προσπνεούσης καὶ τῆς δικαίας εὐχῆς τοῦ πατρὸς, προσῆγγισε τὴν Ἀργῶ· τότε ἡ Μήδεια ἀναστᾶσα σφάζει τὸν ὁμομήτριον ἀδελφόν τῆς Ἀψύρτον, καταμελίζει τὸ σῶμα του καὶ ῥίπτουσα ἐκάστοτε ἐν μέλος πρὸ τοῦ ἀπεγνωσμένου ἐνταῦθα πατρὸς καὶ ἐν θρήνοις συναθροίζοντος τὰ μέλη τοῦ προσφιλοῦς υἱοῦ, ἔδωκε καιρὸν καὶ ἡ Ἀργῶ· ἦτοι ὁ Ἰάσων, ἐσώθη ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Αἰήτου.

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ. ᾤΩ θεοί !

ΡΕΝΝΟΣ. Εἰς τὴν σκηνὴν ἐκείνην, Πυγμαλίων, ἐνθυμούμαι οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν Ἀργοναυτῶν ὅλων ὑγράθησαν ἀπὸ οἴκτον ἢ φρίκην, εἰς μόνος ὀφθαλμὸς ἔμεινε στεγνὸς καὶ ἄδακρυς.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Μηδείας... ᾤΩ Μήδεια, Μήδεια !

ΡΕΝΝΟΣ. Μέδουσα λέγε, ᾤ Γαλάτεια. Διότι οἱ θεοὶ ὠργίσθησαν καὶ τὸ χυθὲν αἷμα τοῦ Ἀψύρτου μετεβλήθη ἐνώ-

πιόν μας εἰς ὄρη καὶ τενάγη καὶ τρικυμίας καὶ ἐρήμους καὶ τιτάνας καὶ ὠκεανούς. Ἐπλανώμεθα ἕκτοτε ἀπὸ τοῦ Φάσιδος ποταμοῦ πρὸς τὸν Καύκασον, ἀπὸ τῆς Μακίωτιδος λίμνης πρὸς ἔθνη βάρβαρα καὶ ἄφωνα καὶ θηριώδη. ἤλθομεν πρὸς τοὺς Μακροβίους, ζῶντας χιλιάδας ἐτῶν ἤλθομεν πρὸς τοὺς Κιμμερίους, ζῶντας εἰς αἰώνιον σκότος, διότι τὰ περὶ αὐτοὺς ἀστερογείτονα ὄρη ἀποκρύπτουσι τὸν ἥλιον. Ἐκεῖθεν προσαναβάντες μετεπέσαμεν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, προσωρμίσθημεν εἰς τὴν Ἱερνίδα νῆσον, ἐν φοβεραῖς τρικυμίαις, παρεπλεύσαμεν τὴν νῆσον τῆς Δήμητρος, ἐπλανώμεθα ἀγνοοῦντες ποῦ βαίνομεν, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Κίρκης, πάντοθεν ἀποπεμπόμενοι ὡς ἐναγεῖς, ἀπὸ τοῦ Ἀφύρτου τὸν φόνον.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Ῥέννε, καθ' ὅλους τοὺς κινδύνους τούτους ἡγάπα ὁ Ἰάσων εἰσέτι τὴν Μήδειαν;

ΡΕΝΝΟΣ. Ἡ Μήδεια ἦτο μάγισσα, ἄλλος ὁ Ἰάσων ἦτο νεώτερος τοῦ Ῥέννου.— Ἄλλ' ἤρχισα τὴν ἱστορίαν τῶν ἀργοναυτῶν, διότι ἀνεμνήσθην τὰς Σειρῆνας. Μετὰ τὴν νῆσον τῆς Κίρκης ἤλθομεν πρὸς αὐτάς.

Αἱ Σειρῆνες ἦσαν θυγατέρες τῆς Μελπομένης καὶ τοῦ Ἀχελφίου· παίζουσαι ἐν Σικελίᾳ ποτὲ μετὰ τῆς Περσεφόνης, ἀφῆκαν αὐτὴν δειλῶς νὰ ἀρπασθῆ ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος, ἡ δὲ Δήμητρα ὀργισθεῖσα μετεμόρφωσεν αὐτάς εἰς τέρατα, τηρηθείσας μόνης τῆς παρθενικῆς αὐτῶν μορφῆς. Παρὰ τὰ τυρρηνικὰ παράλια τῆς Ἰταλίας, ἡ χαριεστάτη νῆσος ἐλέγετο Ἀνθέμουσα, ὅπου κατόκησαν. Ἦσαν δὲ τρεῖς. Ἡ Παρθενόπη ἐκίθαριζεν, ἡ Λευκωσία ἤλυι, ἡ δὲ Λίγεια ἐμελώδει· τοιαύτη δ' ἀπετελεῖτο συναυλία καὶ μουσική, ὥστε οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων φθάνων ἐκεῖ ἠδύνατο ν' ἀντιστῆ πρὸς τὰ γόητρα τῆς μολπῆς των καὶ νὰ μὴ λησμονήσῃ πατρίδα, φίλους, γονεῖς, ἐκεῖ παρ' αὐταῖς κεχηνῶς, καταλείπων τὸ πλοῖον αὐτοῦ εἰς τοὺς σκοπέλους καὶ τὴν ζωὴν του εἰς πάντα θάνατον. ἤλθομεν ἐκεῖ. Εἶδομεν μακρόθεν τὸ κάλλος αὐτῶν τὸ ἀμύθητον, εἶδομεν κατακεκαλυμμένην

τὴν νῆσον ἀπὸ λευκὰ ὄστα ἀνθρώπων, λεπτὴ εὐώδης αὐρα ἔφερε μέχρις ἡμῶν τῆς οὐρανίας μουσικῆς των τοὺς πρώτους μελιχρούς τόνους. Αἱ χεῖρες ἠτόνησαν, αἱ κῶπαι ἔπλητον τὴν γαληνιώσαν θάλασσαν ὡς λιπόθυμοι, εἶτα δι' ἠγέρθημεν ἅπαντες ἔνθεοι προσορῶντες τὰς Σειρήνας· καὶ πρῶτος ὁ νεαρὸς Βουῦτος, ἐταῖρος ἡμῶν, ἐμμανῆς ἀπὸ τοῦ μέλους των ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, πλέων πρὸς αὐτάς. Οὐδεὶς παρεκώλυσε αὐτόν· ἀλλ' ἀνελάβομεν τὰς κώπας ἐν μέθῃ μαγικῇ καὶ ἡ Ἀργὼ ἐφέρετο πετῶσα πρὸς τὴν ἄρρητον ἁρμονίαν τῶν Σειρήνων. Τὸ πᾶν ἐλησμονήθη, τὸ πᾶν ἀπώλετο. Τί ὁ μέλλων θάνατος ἀπέναντι τοῦ ἀκουομένου μέλους; Ἄς ἀπεθνήσκομεν! — Αἶφνης ἀπὸ τῆς πύρας τῆς Ἀργοῦς τότε ἠκούσθη ἄλλη μολπῆ, ἄλλη μελωδία, ἄλλος τόνος οὐράνιος. Ἦτο ὁ Ὀρφεύς. Ὅποιον μέλος ἀπὸ τὰ χεῖλη του, ὅποιοι τόνοι ἀπὸ τῆς λύρας του, ὅποια ἁρμονία ἦτο ἐκεῖνη, φίλοι μου! Ἡ ἀναδυομένη ἀπὸ τοῦ κύματος Ἀφροδίτη καὶ εἰς τὰ ὄμματα θνητοῦ θὰ ἦτο ὀλιγώτερον ὠραία, ὀλιγώτερον γοῆτις καὶ ἔνθεος τῆς μουσικῆς ἐκεῖνης. Μικρὸν καὶ αἱ κῶπαι πάλιν ἔστησαν. Οἱ ἄργοναῦται ἐστράφησαν πρὸς τὸν Ὀρφέα, ὁ Ἄρφευς ὁ θεὸς ἠγωνίζετο πρὸς τὰς Σειρήνας. Εἰς τὴν μεγίστην ἀνάτασιν τῆς φωνῆς τοῦ ἀθανάτου μελωδοῦ ἡ Ἀργὼ ὠμίλησεν. Αἱ δὲ Σειρήνες νικηθεῖσαι ἔπεσαν εἰς τὸ κύμα καὶ ἀπέλιπιδες ἐπνίγησαν. Ἐσώθημεν.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. Ἄλλ' ὅποιον λοιπὸν ἄσμα θεσπέσιον ἀνεφώνησεν ὁ Ὀρφεύς; ὦ, εἰάν ἤκουον τὸ ἄσμα του!

ΡΕΝΝΟΣ. Ἡ μνήμη μου διέσωσε, Γαλάτεια, τὰ ἔπη του, ἀλλὰ τὸ μέλος του ποῖα ἀηδόνος γλῶσσα θὰ ἐτόλμα ν' ἀπεμιμῆτο ποτέ;

ΓΑΛΑΤΕΙΑ. ὦ, ἄς ἀκούσωμεν, Ῥέννε, τὰ ἔπη κ' ἔν!

ΡΕΝΝΟΣ. Ἐδοῦ αὐτά:

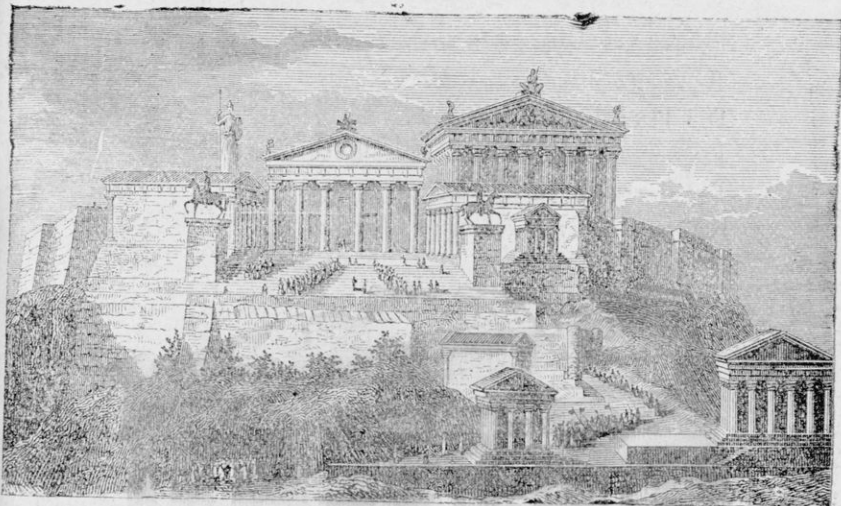
« Παρῆλθον ἡμέραι καὶ χρόνοι μεγάλοι,
Εἰς βάρους ἐπνίγη τὸ εὐβοτρυ κλῆμα,
Ἡ κόμη γονέων σεπτῶν ἐλευκάζθη.
Καὶ μείρακες ἤδη τὰ βρέφη θὰ ἦνε
Ἐκ τῆς ὅτου τῆς ξένης ἢ ἄλμη μᾶς ζῆ.

Ὁ ναύτης μὲ μόχθους ἰθύνων τὸ σκάφος
Ἐν μέσῳ λαϊλάπων κ' ἐν μέσῳ θηρίων
Ὁ πλάνης περῶν τῶν ἐρήμων τὰ πλάτη,
Πρὸς τ' ἄστρα ποσάκις τὸ βλέμμα ἐγείρει
Ποθῶν νὰ εἰκάσῃ τὴν πάτριον γῆν.

ὦ, πότε θὰ ῥίψῃ ἀγκύρας τὸ πλοῖον
Ἐν μέσῳ λιμένος φιλτάτης πατρίδος ;
ὦ, πότε θὰ κλίνη ὁ ναύτης τὰ στέρνα
Ἐν μέσῳ ἀγκάλης μνηστῆς ἐρωμένης ;
Βοήθει τοὺς ἄνδρας ναυτίλους, Βορρᾶ.

Ἐκεῖ εἰς ἐκάστου καλύβην πατρώαν,
Ἐκεῖ εἰς ἐστίας φαιδρὰν λαμπηδόνα,
Ἡ ὅπου τὸ κῦμα ἐκπνέει, τὴν δείλην
Συνέρχεται ὅλος ὁ οἶκος εὐχέτης
Καὶ κλαίει ἀπόντας γονεῖς, ἀδελφούς.
Ἄ, τίς ἐορτὴ καὶ φιλήματα ποῖα,
Ὅποταν τὸ φίλτατον ἔδαφοςφθάσης,
Ἐκεῖ ὅπου πρῶτον τὸν ἥλιον εἶδες
Ἐκεῖ φθίνει τὸ στῆθος πιστῆς σου συνεύνου
Κ' ὑγραίνεται τ' ὄμμα μητρὸς γηραιᾶς !

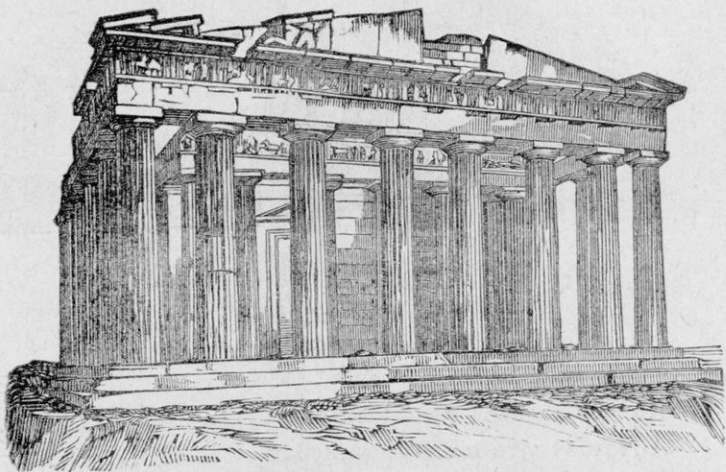
ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ.

Ὅλ' ἡ Ἀκρόπολις αὕτη ἐν θεῖον
Ναῶν ὑπῆρχε πολλῶν μουσεῖον,
Στοὰ ποικίλη ἦτο Θεῶν,
Καὶ ὅμως ὅλον τὸ μεγαλεῖον
Αὐτὸ δὲν ἦτο μάρμαρον κρύον
Ἄλλὰ ἐκπλήττον καὶ μειδιῶν.

Τῶν Προπυλαίων τῶν πενταπύλων,
Τῶν Προπυλαίων τῶν πολυστήλων
Χαῖρε, ὦ κόσμος πολυτελής!
Σπλεγγίς τῶν ὅλων ἐδῶ μνημείων,
Τοῦ Μνησικλέους ποίημα θεῖον
Μὲ στίχους στήλας περικαλλεῖς.

ὦ, τὸ πολύμυθον Ἐρεχθεῖον!
Τὸν Καλλιμάχου λύχνον ἐγκλειῖον
Καὶ τὴν ἐλαίαν καὶ τ' ἄλμυρόν
Φρέαρ, καὶ ἅμα τριαίνης βλῆμα.
Ἔδος Παλλάδος, Κέκροπος μνήμα,
Καὶ ἀγαλμάτων θεῶν σωρόν.

Τὸ ἔνθεν μέρος ἀβρὰ στηρίζει
Ἐξ ἄς παρθένων καὶ ἀντικρύζει
Τοῦ Παρθενῶνος τὰς καλλόνας.
Ὡς νὰ θαυμάζωσιν αἱ παρθένοι
Τὰ ἀντικρὺ των λαμπρὰ τεμένη
Καὶ τὰς λατρείας τῆς Ἀθηνᾶς.

ΠΑΡΘΕΝΩΝ-

Τὰς Καρυατιδας μιμηθῶμεν
Τὸν Παρθενῶνα ἄς θεαθῶμεν,
Τὴν Ἰλιάδα τῆς γλυπτικῆς.
Χαῖρε Καλλίκρατες καὶ Ἴκτινε!
Τὸ ἀπαστραπτον ἔργον σας εἶναι
Ἄπατης ἰνδαλμα ὀπτικῆς.
Ὅποια χάρις! κάλλος, λαμπρότης!
Ὅντως μεγάλη ᾄκει θεότης
Καὶ ὄντως ἦτο θεοῦ σκηνή.
Κ' ἐὰν τὸν κόσμον ἐδῶ θελήσῃ
Ποτὲ ἐν ἄστρον νὰ κατοικήσῃ
Ἐκεῖ τῷ εἶναι θέσις κενή.

ΑΘΗΝΑ.

ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ.

Ὡ τῆς Παλλάδος ἄγαλμα σύ!
Πρὸ τῶν ὀμμάτων τῆς Ἀσπασίας
Σ' ἐκαλλιτέχνησεν ὁ Φειδίας
Κ' ἐκείνης ἦσο λαμπρὰ εἰκῶν·
Ἐκείνης ἦτις τοῦ Περικλέους
Τόσους ἐμπνέει κόσμους ἐνθέους
Μ' ἐν τῆς μειδίμα μαγικόν.

Χρυσελεφάντινος ἦτον ὄλη
Κρατοῦσα νίκην, ἠχτινοβόλει
Καὶ ἦτο ρόδον ἐν ἡ Παλλάς
Ὡς εἰς δεσμιδα ἴου καὶ καὶ κρίνου
Ναοῦ ἐπάνωθεν μαρμαρίνου
Ἐπεσε κ' ἔπεσεν ἡ Ἑλλάς.

Ὡς προῖδοῦσα μαύρας ἡμέρας
Εἰς χώρας ἔφυγ' εὐτυχεστέρας
Λειποθυμήσασα ἡ θεα,
Κ' ἔμειναν ἄχρωα τὰ τεμένη
Καθὼς ἡ δύσις, ὀπότεν μένη
Δίχως ὁ Φοῖβος νὰ μειδίῃ.

Καὶ οὕτω ὅμως πάλιν ὠραῖος,
Πάλιν ἐγείρεται κολοσσαῖος
Καὶ πολυθέλγητρος ὁ ναός,
Καὶ μετὰ τόσων αἰῶνων πλήθη
Φέρει ἀγάζοντα ἔτι στήθη·
Εἶναι τοιαύτη καὶ ἡ Ἡώς.

Η ΕΛΛΑΣ.

Ξεύρεις τήν χώραν ποῦ ἀνθεῖ
φαιδρὰ πορτοκαλέα,
Ποῦ κοκκινίζ' ἡ σταφυλή,
καὶ θάλλει ἡ ἔλαια;
ὦ δὲν τήν ἀγνοεῖ κανεῖς,
εἶνε ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.
Ξεύρεις τήν γῆν, ὅπου παντοῦ
μὲ αἶματ' ἐβάφη,
ὅπου κοιλάδες καὶ βουνὰ
εἶνε τυράννων τάφοι;
ὦ δὲν τήν ἀγνοεῖ κανεῖς
εἶνε ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.
Γῆ, μήτηρ παλαιῶν Θεῶν
καὶ νέων ἡμηθέων,
γῆ, ἀμνήσεων κλεινῶν
καὶ γῆ ἐλπίδων νέων,
εἶνε ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς
ἄς μὴ τὸ λησμονῆ κανεῖς.

Ο ΕΛΛΗΝ.

Ὁ Ἕλληνας ὑπερήφανος μὲ ἄστικτον τὸ ὄμμα
ἐπὶ τῆς γῆς ὅπου πατᾶ,
δυνάμεις νέας ἀποκτᾶ
ὡς νᾶχῃ γίγα σῶμα.
Τὴν γῆν μετρά μὲ τὸ σπαθί, καὶ ἔβρεξε μὲ αἶμα
ὅπου τὸ ὄμμα σταματᾶ

τρόπαια νίκης ἀπαντᾷ
μύρια, μὲ ἓν βλέμμα.

Δὲν τὸν τρομάζουν φρούρια στρατεύματα καὶ στόλοι
εἰς μίαν χεῖρα τὸ σπαθί
ἐχθροὺς μυρίους ἀπωθεῖ
εἰς ἄλλην τὸ πιστόλι.

Πατρίς, θρησκεία καὶ τιμὴ, αὐτὰ ν' τὰ εἰδωλά του
τὸ πᾶν γιὰ αὐτὰ περιφρονεῖ
καὶ δὲν τὸν μέλλει ἄν φωνή,
τὸν κράζει τοῦ θανά του.

Μὲ τὸν καπνὸ τοῦ τουφεκιοῦ τὸν οὐρανὸ σκεπάζει,
Ἐν νεῦμα μόνον καρτερεῖ.
καὶ θὰ τὸν ἴδης ἀύθωρεϊ
ἐμπρός, ἐμπρός νὰ κράζη.

ΤΕΛΟΣ.